

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

REVISTĂ PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

A

SFÂNTULUI SINOD AL SFINTEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE ROMÂNE

CONCUBINAGIUL.

Copie după circulara I. P. S. Sale Mitropolitului Primat, către Protoiereii Eparhiei, contra concubinagiului.

Circulară Protoiereilor.

Sosindu-ne sfintele sărbători ale Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Hristos dimpreună cu începutul anului nou 1915, urmează Carnavalul începător imediat după aceste sărbători, care este timpul cel mai bine potrivit și obișnuit la Români pentru săvârșirea căsătoriilor. Sfânta Biserică Ortodoxă rânduind cu prevedere, bune regule pentru întemeierea familiei și a Societății, au orânduit săvârșirea căsătoriilor în toate carnavalurile, dar cu preferință este acest de iarnă și acel din Mai, urmate cu sfințenie de către bunii și strămoșii neamului nostru.

Dela un timp încoace, sub influența străinismului Noi cu durere vedem că, o parte din tinerimea noastră ducând o viață prea sburdalnică, prin aceasta s'au născut și s'au înmulțit între Români mult vătămătorul concubinaj, foarte puțin sau și nici de cum cunoscut altă dată, care, din nefericire, de scurt timp încoace au străbătut și pe la sate în dauna bunei familii creștinești și a moralei publice, contra poruncilor și a canoanelor hotărâte ale Sfintei noastre Biserici Ortodoxe de răsărit. Contra acestui flagel năvălitor în țara noastră și ruinătoriu bunei și cinstitei familii creștinești au trebuit și trebuie luate cele mai urgente

măsuri. Origina concubinajului stă în deprecierea căsătoriei religioase și disprețuirea nunței oficiale, de pe timpul aplicării noilor legi după codicele apusene. Efectele acestui teribil flagel social au început a se cunoaște foarte simțitor, câte odată săvârșindu-se numai căsătoria civilă, iar de cele mai multe ori nici una, sub pretexte ușoare. Noi, în Eparhia acestei sfinte Mitropolii cu durere *am observat, că nu sunt județe care să nu aibă mai multe mii de oameni, cari trăesc o vieță alătura cu regulele, porunca Decalogului și canoanele sfintei noastre Biserici. După dispozițiunile ce am luat din anii trecuți pentru a fi intrat toți fiii Noștri duhovnicești în buna ordine a căsătoriei legitime și canonice, după ce descoperisem că numai în județul Prahova se află între săteni aproape două mii de concubinajuri înjositoare bunei familii române, către aceștia se mai adaog și periculoasa sectă Adventistă, importată de peste hotare și incuibată cu deosebire tot în acel județ printre minerii streini adăpostiți la noi.*

Văzând deci că vătămătoarele pericole sociale se lătesc ca o rea pecingine (lepră) între săteni cu deosebire, am luat urgente măsuri contra rușinosului concubinaj înjositor și vătămător familiei românismului. Pe care măsuri le-am început încă de anul trecut cu acel județ, Prahova, unde am avut de mână dreaptă pe energicul și vrednicul fost Prefect D. Agraru, cu carele Ne înțelesesem că prin concursul autorităților civile impunând, grăbind și înlesnind căsătoriile civile pe la primăriile respective, și admitând căsătoriile religioase în bloc, am reușit a săvârși căsătoriile legale și canonice ale mai multor sute de familii, grupate după centrele mai mari de populație. Rezultatul începător Ne-a fost cu totul satisfăcător; căci în ziua de 11 Maiu 1914 prin P. S. Arhiereu Teofil, Vicarul Nostru, am cununat la Valea Călugărească 60 de perechi, întruniți sub cerul liber și în fața bisericei locale, intrând astfel în legalitate 120 persoane, spre marea bucurie generală și spre satisfacerea imensului public sătesc adunat acolo.

De asemenea în ziua de 29 Iunie acelaș an, am săvârșit în acelaș mod cu numeroși preoți căsătoria religioasă a 32 perechi în comuna Băicoiu—Prahova, producând acelaș efect moral ca și acel dela 11 Maiu trecut.

De asemenea am săvârșit căsătoria religioasă a 20 perechi la comuna Ceptura în ziua de 20 Iulie acelaș an, scăpând astfel în acel județ peste 100 perechi rapite din ghiarele mizeriei concubinagiului, plus Indoitul, dacă nu întreitul număr, de copilași bastarzi, putând fi toți aceștia considerați de acum înainte legitimați prin taina Sfintei Căsătorii a părinților lor, săvârșită în public și în mijlocul sau înaintea Sfințelor Biserici locale. Care măsură binefăcătoare am dispus a se continua și în celelalte județe ale Eparhiei Noastre, treptat, treptat, mai primind în această privință și alte rapoarte.

Acum deci, cu începutul lui 1915, Ni se impun considerațiuni și mai puternice sau cu totul extraordinare de a se grăbi cât mai mult cu activarea căsătoriilor civile și religioase a tuturor concubinarilor, și iată pentru ce: Europa cu deosebire arzând ca într'un mare foc, flacările acestuia amenință a se întinde și preste casa noastră. Războiul cel mare vedem cum bate la ușa noastră. Toți bărbații în stare de a purta arme, după datorii și lege sunt și vor fi chemați a lupta sub steaguri spre apărarea și spre mărirea scumpei noastre Patrii, România.

Din cei ce vor pleca peste hotarele țării, mulți, dacă nu și toți, nădăjduim că se vor întoarce, cu bine aducându-ne stindardele biruinței asupra vrăjmașilor noștri; dar probabil că mulți vor rămânea și pe acolo, ca semne monumentale a sacrificiilor făcute pentru neam și țară. Dintre aceștia cu siguranță mulți, credem că vor fi trăind până acum în concubinaj, având și copii; carii toți, nevinovați de păcatele părinților lor, și amenințați de a rămânea orfani, după cum sunt deja și bastarzi, vor forma cel mai nenorocit și vătămător contingent dintre desmoștenii societății românești.

Deci Noi părintește îngrijindu-Ne atât de starea sufletească a vitejilor apărători ai Patriei, cât și de soarta văduvelor lor, precum și de apariția din ghiarele mizeriei a acestor nenorociți bastarzi, amenințați a deveni și orfani rămași pe drumuri, dispunem următoarele:

a) Toți Prea Cucericii Protoierei să se înțeleagă cu Onor. d-nii iPrefecți ai județelor respective pentru urmărirea și înregistrarea tuturor concubinarilor după localități;

b) De acord cu autoritatea bisericească și civilă să se ia grabnice măsuri pentru săvârșirea căsătoriilor civile la Primăriile locale, înlesnindu li-se sau ușurându-le cât mai mult și micile cheltueli eventuale;

c) Imediat după săvârșirea căsătoriilor civile, așteptate cât mai curând, căci carnavalul este foarte scurt, să se procedă și la săvârșirea căsătoriilor religioase, grupând pe locuitori după comuni sau centre mai populate, cununându se câte mai multe perechi deodată, conform exemplor dela început arătate.

d) Cununiile religioase pentru cari nu se cer nici o cheltuială, afară de lumânările, cari pot fi luate din ale Bisericei prin epitropiile respective, să se săvârșească de către P. C. Voastră asistat de preoții satelor megieșe, față fiind și autoritățile civile locale.

e) Toate cununiile religioase în bloc, se vor săvârși, dacă este vreme rea, în biserică, împărțiți după numărul posibil de încăperi; iar dacă este vreme frumoasă, să se săvârșească sub cerul liber, pe un altar improvizat și împodobit frumos, în fața bisericei parohiale locale, de asemenea și ea împodobită cuviincios.

f) De pe toate aceste căsătorii religioase în bloc, dorim să Ni se scoată și fotografiile colective, care vor putea fi folosite, atât pentru suvenirul familiilor (și a copiilor) intrate în legalitatea canonică cât și pentru orientarea noastră.

Urgenta săvârșire a căsătoriilor civile și religioase, se impune a se făptui numai decât în decursul acestui carnaval, începându-se lucrările chiar imediat după ieșirea ordinului de față.

Se impune de urgență, continuarea bunelor măsuri luate de către Noi, încă de mai înainte, atât pentru stârpirea rușinosului și vătămătorului concubinaj, cât și pentru asigurarea familiilor celor plecați dela noi.

Grăbirea cu săvârșirea căsătoriilor legitime și canonice, sunt absolut necesare și folosite: atât pentru liniștea sufletească a tuturor celor ce vor pleca la războiul apropiat, și al văduvelor care eventual vor putea rămâne după dânsii, dobândind prin aceasta un drept de moștenire legală, cât și mai ales a nevinovaților dar nenorociți copilași, astăzi

bastarzi, disprețuiți; iar mâine intrând părinții în legalitate, copilașii nevinovați, scăpați de stigmatizarea societății, vor putea purta cu laudă numele părinților lor, căpătându-și prin această și dreptul de a moșteni recompensele drepte ale sacrificiilor celor căzuți pentru Lege, Patrie și Coroană.

Prea Cucernicia Voastră sunteți de urgență invitat ca imediat să urmăriți aplicarea cu începere cât mai timpuriu a dispozițiilor luate prin ordinul de față, pentru săvârșirea căsătoriilor tuturor concubinarilor aflați în acel județ, neexceptând nici de cum pe acei dela orașe, și punându-ne în curent la vreme despre săvârșirea tuturor celor de acum bine orânduite.

† *Konou Mitropolit Primat*

Copie după adresele Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei cu No. 599 și No. 600 către Ministerul de Justiție și 13 Februarie 1915 către Ministerul de Interne spre înlesnirea formalităților pentru efectuarea căsătoriilor civile.

Domnule Ministru,

În dorința Noastră de a face ca să înceteze starea de viețuire nelegală a păstorilor din cuprinsul acestei de Dumnezeu păzite Eparhii și a se înlătură concubinagiile pe cât de numeroase pe atât de vătămătoare, am luat o serie de măsuri pastorale, în ceceale privește rolul și acțiunea clerului, dând cuvenitele ordine și povățuiri, pentru ca preoții să stăruiască pe lângă cei cari trăesc în neleguire a eși din această stare și a le da tot concursul în această privință, sfătuiindu-i și povățuindu-i cum să-și facă formalitățile necesare din vreme. Căci, cum cunoașteți și Domnia-Voastră, starea de viețuire nelegală a acelor cari pretind că sunt însoțiți în acest mod, este o atingere a credinței și moralei creștine și în acelaș timp o vătămăre și sdruncinare a temeliiilor sociale, căci slăbește și perde familia, temelia Statului, lăsând pe urmele ei soții dezolate și în neputință a se întreține și foarte numeroși copii bastarzi, cari pot deveni un pericol pentru Stat.

Prin măsurile luate anterior și cu ultima pastorală, am ajuns, spre marea Noastră mulțămire sufletească, la rezultate îmbucurătoare și nădăjduim, că peste tot se vor împlini cele regulate pentru intrarea în viațuire legitimă a tuturor rătăciților.

Dar, dacă de către Noi și prin organele Noastre, se face tot ceea ce este de dorit, pe cât se poate, cu multă părere de rău trebuie să aducem la cunoștința D-voastre, că pe unele locuri ofițerii de stare civilă, fac oarecare greutăți la căsătorie, atât la orașe cât și la sate. În special, actele de naștere cerute pentru căsătorie, par a fi o piedică pentru mulți, cari trăind într'o parte, dar născuți în alta, nu pot să-și procure extractele de naștere sau alte acte locale, din cauza depărțării și a cheltuelilor ce necesitează, în afară de faptul că unii n'au fost deloc trecuți în registrele de stare civilă din diferite împrejurări, din care cauză cu anevoe s'ar putea urmări data și locul nașterii, actele de botez etc.

Pentru remedierea acestei greutăți, legiuitorul dela 1906, în expunerea de motive a proiectului de lege zice: «In ceea ce privește actele de căsătorie, m'am condus de principiul de a reduce pe cele ce nu sunt indispensabile, de a păstra numai pe cele utile.... Pentru soțul sau soția născuți în comuna în care se fac formele de căsătorie, ofițerul stărei civile, va scoate din oficiu extracte de pe actele de naștere, spre a le alătură la dosar; iar când soții sau unul din soți sunt născuți în altă comună, ei au facultatea sau de a prezenta extracte de pe actele de naștere, sau de a le înlocui prin declarațiunea a doi martori, făcută înaintea primarului comunei». În sensul acesta s'au făcut art. 51 și 57 din codul civil, tocmai spre a se înlesni căsătoriile tuturor. În art. 57 stă expres: «Dovezile ce vor îndeplini lipsa actelor de naștere sunt: declarațiunea a doi martori, bărbați sau femei, rude sau nu a viitorilor soți, despre locul și epoca nașterii». Când dar, cineva cere a se căsători, declarațiunea a 2 martori este suficientă și ține loc actului de naștere, iar ofițerul stărei civile ori Primarul trebuie să țină seamă de declarațiunea ce se face și să o primească drept act de naștere. A trimite pe oameni la satele lor, când rostul și ocupațiunile lor sunt

În altă parte, este nu de a se ușură, ci de a se îngreuiă căsătoriile și în acest caz, consecința fatală este continuarea traiului în concubinaj, pentrucă oamenii săraci se lipsesc a face cheltueli pe cari nu le pot suportă, se deprind cu ideia că nu li se ușurează îndeplinirea formalităților de căsătorie și că deci pot trăi și în nelegiuire, iar deprinderea unora servește ca exemplu molipsitor altora și vai de nenorociții lor copii baztarzi!

În afară de aceasta, Ni se plâng credincioșii, că de multe ori nu mai încearcă a face formalitățile legale de căsătorie, din cauza actului de domiciliu ce li se cere cu acea ocaziune și pe care trebuie să-l facă cu atâtea greutate, întru cât, săracii mai ales, mutându se din loc în loc, ar trebui ca neîncetat să-și procure acte de stabilirea domiciliului, ceea ce nu este practic și nici înlesnitor; pe când biletul de identitate a persoanei care cere căsătoria, ar putea mai ușor îndeplini lipsa acelu act, iar acest bilet îl poate avea fiecare, nefiind supus schimbărilor de domiciliu. Iar dacă n'are acest act, îl poate înlocui prin declarația martorilor cari asistă la căsătorie și prin el se poate stabili dacă tinerii au fost sau nu căsătoriți, dacă unul sau altul este divorțat, dacă nu sunt rude între ei etc.

Comunicând D-voastre cele de mai sus, avem onoare a vă rugă, să binevoiți a da cuvenitele ordine tuturor d-lor Primari și Ofițeri ai stărei civile, de a respectă prevederile de mai sus citate ale legii, pentru înlesnirea tuturor acelor cari vin la căsătorie și prin care intervenire Ne facem datoria de Păstor sufletesc și Povățuitor al creștinilor, convins și D-voastră de necesitatea ușurării actelor de căsătorie pentru stărpirea concubinagiilor celor atât de mult vătămătoare. Măsurile acestea vor fi cu atât mai de folos, cu cât cu toții știm că nimic nu sdruncină mai mult familia și moralitatea publică, ca vieța în afară de căsătorie.

Despre rezultatul intervenirei Noastre, avem onoare a vă rugă, să binevoiți a Ne comunica, spre a Noastră știință și orientare.

Primiți, Vă rugăm, Domnule Ministru, încredințarea deosebitei Noastre considerațiuni și Arhiereasca binecuvântare.

† *Konon Mitropolit Primat.*

Mijlocirile făcute de Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei, către onor. Minister de războiu și cel de justiție, pentru a înlesni urgenta trebuință de a se căsători legitim toți ofițerii cari țin gospodării nelegitime.

No. 201 din 16 Ianuarie 1915, Ministerului de Războiu și

No. 202 din 16 Ianuarie 1915, Ministerului de Justiție.

Domnule Ministru,

După părăsirea strămoșescului obicei românesc, de a săvârși căsătoriile numai prin Biserică, lucru pentru toată lumea înlesnitor, regim sub care a trăit și s'a perpetuat întreg neamul românesc; și după introducerea sistemului de căsătorie dublă, adică civilă și religioasă, paralizându-se puterea Credinței în Taina a șaptea a Bisericii Creștine Ortodoxe de Răsărit, relativă la Căsătorie, Noi cu durere constatăm drumul greșit pe care a alunecat baza familiei și a bune creșteri a copiilor românești. De la schimbarea strămoșeștilor legiuiri de căsătorie la români și sub înrăurirea diferitelor împrejurări și pretexte nelegale introduse din străinătate, Noi cu mare mâhnire sufletească trebuie să constatăm, că concubinagiul a prins a se lăți tot mai mult în țara noastră, constituind astfel o mare primejdie socială și morală pentru români. Căci sdruincându-se temelile celui mai solid organism social care este familia, se lovește în morala publică, pare că în ciuda legilor civile, a porunci'or și a canoanelor Bisericeii Ortodoxe strămoșești.

Iar consecințele părăsirii drumului bătut de părinții noștri, cu menținerea respectului familiei și îngrijirea bune creșteri a pruncilor începători dela leagănul lor, au început a se simți pretutindenea de când se înmulțesc acei ce nu pot ști cine sunt părinții lor cei adevărați.

Contra acestui flagel năvălitor din afară în țara noastră, care dela un timp incoace a străbătut din orașe până și pe la satele îndepărtate, în dauna unei familii creștinești

și a bunei creșteri a copiilor nenorociți, flagel ruinător bu-
nei și cinstitei noastre familii românești, au trebuit și tre-
buc să luăm cu toții cele mai urgente măsuri de stărpi-
rea concubinagiului vătămător; la care viciu nu puțin con-
tribue și extraordinarele de numeroase divorțuri, prin cari
adeseori și în mod scandalos se distrug chiar familii vechi
constituite având feciori și fete mari, deja cari și ei la rând
capătă lecții imorale dela însuși nenorociții lor părinți di-
vorțați.

Deci, Noi, fiind alarmați de tristele constatări ale re-
zultatelor funeste isvorâte dintr'o vieată publică, aproape
fără nici un control familiar, în conformitate și cu un a-
numit vot al Sfântului Sinod dat ca măsură contra ruși-
nosului și vătămătorului acestui viciu, prin măsurile luate
încă de anii trecuți, am reușit ca, în diferite centre ale sa-
telor mai populate, să facem a se căsători legal mai multe
sute de familii, legitimându-se astfel prin căsătorie un foarte
mare număr de viitori bastarzi pe cari i-ar fi așteptat mai
târziu mizeria, desmoștenirea și răsul oamenilor.

Măsura ce am luat în decursul anilor trecuți și cu deo-
sebite în cel încetat, am continuat-o în mod special cu în-
ceputul anului curent, pentru a se înlesni căsătorii legi-
time ale tuturor celor ce vor plecă într'un război even-
tual, și pe urmele cărora ar putea rămâne numeroși co-
pii nevinovați dar în adevăr bastarzi, desmoșteniți de so-
cietate și de legi, meniți de a îngroșă rândurile unor de-
clasați în societatea românească și amenințați prin lipsa
de bună creștere, ca în mare parte, să devină și popu-
larizatorii penitenciarelor publice etc. Detailatele măsuri
ce am luat în această privință se pot vedea în Pastorală
recentă, pe care sub formă de ordin circular către toate
Protoieriiile Noastre, am emis-o pentru sărbătorile și anul
nou început acum.

Prin această Pastorală a Noastră, Noi am vizat concu-
binagiul tuturor celor vinovați atât dela sate cât și dela
orașe, se vede însă că această canonică și legală măsură
a Noastră, au deșteptat o deosebită luare aminte a vite-
jilor noștri ofițeri, din partea cărora observăm un nobil in-
teres ce poartă de a-și corectă greșalele (cei ce vor fi vi-
novați) prin căința și dorința de a intra în stricta lega-

litate. Am primit numeroase cereri atât din partea ofițerimei, cât și din partea unor soții de ofițeri, cari din diferite împrejurări și cu deosebire din cauza prea marei dote cerute lor la căsătorie, care în mare parte au devenit imposibil de realizat astăzi, se află trăind în concubinagiul mărturisit, având și numeroși copii, pe care asupra evenimentelor ce ne așteaptă, ei îngrijorați nu pot suferi ca odraslele vieții lor să rămâe niște nenorociți bastarzi, fără nici un drept de moștenire a eroilor lor părinți. Un număr din asemenea reclame drepte și adeseori dureroase, se pot vedea în anexatul Memoriu, iar pentru moment, continuăm mai departe cu subiectul ce Ne preocupă.

Deci, Domnule Ministru, Noi (dupre cum am mai arătat), cu durere observăm că nu sunt județe ale Țării, care să nu aibă câte mai multe mii de oameni viguroși, cari din nefericire trăesc o vieță cu totul alătura de regulele societății, Poruncilor Sfintei Evanghelii și canoanelor Sfintei noastre Biserici, am luat cuvenitele dispozițiuni, pentru ca toți iubiții noștrii fi și fiice duhovnicești, să intre în buna ordine a căsătoriei leguite și canonice, înțelegând prin aceasta pe toată lumea care ar fi trăind o vieță destrăbălată. Am căutat și am îndemnat, ca prin concursul autorităților civile, împreună cu cele bisericesti, să se lucreze, impunând, grăbind și înlesnind căsătoriile civile, pe la primăriile și bisericile respective, și din cauza prezentului carnaval prea scurt, admitând căsătorii religioase în bloc, am ordonat aceasta de a se face arătațele căsătorii pretutindenea în județele Eparhiei Noastre (subînțelegând și orașele; și cu deosebire la ostașii aflători sub steag, răpind astfel din ghiarele mizeriei concubinagiului un mare număr de copilași bastarzi, nevinovați de păcatele părinților lor, dar putându-se ca toți aceștia să fie considerați de acum înainte ca legitimați prin Taina Sfintei căsătorii legale și canonice a părinților lor. Și Ne-am grăbit la aceasta acuma, când ni se impun considerațiuni cu totul extraordinare: pentru că marele foc aprins în Europa și arzător împrejurul nostru; flăcările acestuia amenință a se întinde și peste casa noastră. Când toți bărbații în stare de a purta armele, după datorie și legi vor fi chemați a lupta sub steaguri, spre apărarea și mărirea scumpei noastre patrii România. Din-

tre aceștia, între care și parte din ofițerime, cu siguranță că mulți vor fi trăind până aci în căsătorii nelegale, având și copii; cari toți nevinovați de greșalele părinților și amenințați de a rămâne orfani, după cum sunt deja și bastarzi, vor forma cel mai nenorocit și vătămător contingent dintre desmoșteniții Societății Românești, uitându-se în curând că vitejii lor părinți își vor fi lăsat osemintele pe câmpia de onoare și patriotism. Deci, Noi, părintește îngrijindu-Ne atât de starea sufletească a vitejilor apărători ai Patriei, cât și de soarta văduvelor lor, cu care și-au trăit vieța până aci, precum și de scăparea din ghiarele mizeriei a copiilor lor, născuți ca niște nenorociți bastarzi, amenințați a deveni și orfani, rămași pe drumuri fără de nici o protecție, am dispus a se urmă cu grăbirea căsătoriei lor inlesnite pe toate căile, după detaliile prevăzute prin ordinul circular de mai sus arătat. Măsura moralizatoare, pe care Noi am luat-o înțelegându-o cu totul aplicabilă și pentru ofițerimea care atât de evlavios și de binevoitor Ne reclamă o intervenire specială către D-voastră, pentru această vrednică clasă de apărători și scutiți ai Patriei Române.

Dar, Domnule Ministru, chestiunea căsniciei neregulate a ofițerilor, deosebit de deprinderile unui trai sburdalnic, ea se mai datorește, în cea mai mare parte, dacă nu și în totul, prea asprelor dispozițiuni ale legii relativ la căsătoria ofițerilor. Cărora li se cere o prea mare dotă, dar care astăzi în condițiunile vieții sociale actuale, prea rar și cu anevoie se poate întâlni de către ofițerii candidați de însurătoare.

Ofițerii deci, o clasă așa de valoroasă a societății românești, se pare că anume ar fi condamnată să ducă o vieță de căsnicie nelegiuită și să predea în sânul societății noastre bastarzi nefericiți și dela orice drept al părinților desmoșteniți și acoperiți de disprețul tuturor. A-supra cărui punct, trebuie cu toții să avem o deosebită atențiune, luând toate măsurile, cari actualmente ni se impun de urgență.

Prin desecele reclame ce primim acum de curând și înșirate textual în anexatul Memoriu:

1. La anexa No. 1, unii dintre ofițeri grup anonim a-

rătănd «legile prea riguroase, cu prea marea dotă cerută
«căsătoriei lor, și cu neaprobarea cererei de dispensă ne-
«cesară, au fost nevoiți cu deplină conștiință, a cădea
«pradă concubinagiului, așteptând timpuri mai bune, spre
«a se putea căsători legiuit; Ne cer ca să facem pentru
«acești fii ai țării, un mare bine, atrăgând *Inalta atenți-*
«*une binevoitoare a Majestăței Sale Regelui*, și a Domniei
«Voastre, și stăruind ca să se dea o grabnică deslegare
«acestei ardente chestiuni sociale, pentru ca familia și ur-
«mătorii acestor ofițeri, să-și câștige o situațiune regulată,
«acum când nu se poate ști ce va aduce ziua de mâine».

2. Alt ofițer tot anonim, anexa din Memoriu, No. 2, vorbindu-Ne dacă Noi Ne-am fi gândit și la marea clasă a militarilor (ofițeri), plângându-se contra asprimei legilor de căsătorie a lor, căindu-se de greșala în care se află, și îngrijorați de soarta copiilor numeroși, născuți nelegiuit, arată că, căsătoria de ofițeri cu fete fără dotă, legea păcătuiește mult când îi oprește și îi împinge a cădea și ei în păcate. Arătându-Ne mai departe, că acum în preajma războiului, când dela această clasă militară se vor cere cele mai mari sacrificii, pentru a ajunge ca toți Românii să fie uniți sub un singur stăpân, Țara întreagă le va putea fi recunoscătoare. «Ofițerului deci îi trebuie cea mai mare putere morală, ca să conducă pe toți în lupta de izbândă. Și această putere morală crește, cu cât n'are grija aceluia, pe cari îi lasă în urma lui, femeie și copii, rămași fără nici un adăpost. Căci chinul acesta va urmări pe ofițer până și în tranșeele unde cad gloanțele «cu miile». Și conchizând, că timpul scurtându-se din zi în zi, Ne roagă «a interveni pe lângă Domnia Voastră, spre a da voce, tuturor ofițerilor cari din nefericire trăiesc în concubinaj, să se cunune, pentru aceasta nefiind absolut nevoie de *schimbarea unei legi*, ci numai de o *Deciziune Ministerială*, după cum s'a făcut și în alte timpuri analoage». Sperând scriitorul în numele tuturor celor mulți, să se îndeplinească dorința lor, de a se putea ajunge la căsătoria legiuită.

3. După anexa din No. 3, «mai mulți ofițeri», Ne arată că, «în momentele grele cari amenința s'au gândit să Ne mărturisească greșala în care se află, nu atât din voință

«făcută, ci mai mult din forța împrejurărilor prin cari au trecut; greșală care poate fi fatală tuturor familiilor o-stășești, în urma plecării lor la război». Ne declară, «că, «și-au iubit țara, o iubesc și sunt gata în orice moment «să o apere și să o mărească, pentrucă cu toții simțesc «românește. Dar sunt momente prin cari trecem noi (zic «aceștia) când se sgudue temelia ființei noastre, întocmai «cum se sgudue orașele lovite de cutremur. Suntem în «stare să înfruntăm ori ce furtună, să risipim ori ce uragan «cu prețul jertfei vieții noastre de sânge creștinesc. Inșă «strașnic ne doare, când inimile noastre, sunt strănse de «durere, când gândurile noastre sunt împrăstiate, gândin- «du ne cum lăsăm *în urmă soții și copii nelegitimi*; și a- «ceasta nu pentrucă Dumnezeu au vrut așa. dar pentrucă «oamenii au făcut legea de a-și îngreuiă vieața de azi pe «măine, și societatea cu cerințele ei prea mari și cu luxul «fără pereche». Conchid și acești ofițeri mai departe, cu rugămintea de a stăruî Noi ca, «să se revină urgent asu- «pra legii și regulamentelor de căsătorie ale ofițerilor, ce «astăzi nu mai pot fi în totul aplicate, fără a cădea vic- «tima greșalelor de mai sus mărturisite», și stăruind cu apelul către Noi, ca să nu lăsăm «să treacă aceste mo- «mente de grea cumpănă, când toți vor trebui să meargă «cu suflet și inimă, pentru mărirea și reintregirea Neamu- «lui Românesc».

Mai adăogându-Ne totodată că, «să nu lăsăm să treacă «sau să se deă uitării rugămintele lor profunde, de a Ne «interesă cât mai de aproape despre tot ce s'ar puteă face «cu mulți din ofițeri, cari trăind în nelegiuire cu ființi «distinse intelectualicește și bune gospodine, cu cari din «nefericire au copii nelegitimați și neputând contractă că- «sătoria legitimă, din cauza legii prea pretențioasă, duc «o vieață neregulată». Totodată această clasă de «mai mulți ofițeri» Ne roagă, să Ne adresăm autorităților superioare militare, și chiar Majestăței Sale Regelui, arătând marea lor dorință, de a le ușură situațiunea morală. Rugându-Ne să denunțăm D Voastre această scăpare de vedere și as- prime a legii și să stăruim «a li se dà voe să se căsătorească cum se cade». Continuând ca, «Este absolută ne- «voe de a se face aceasta acum, când focul se întinde «și când toți vom părăsi în curând căminurile noastre, «lăsând în urmă numai inimi sdrobite, cari nu ne pot

«purtă numele nostru, și copiii nelegitimi, cari nu vor avea
 «nici un drept pe acest pământ al țării, pentru care noi
 «mergem a ne vărsa sângele. Cerem deci, cu mare rugă-
 «minte, ca să ni se aprobe căsătoria noastră înainte de a
 «plecă în război, de unde poate mulți nu ne vom mai re-
 «întoarce. Suntem și rămânem cu frunțile plecate, cu ini-
 «mile smerite, copii creștini și credincioși, iubitori de țară
 «și de neam, în așteptarea grabnicei aprobări a căsăto-
 «riilor noastre legale». Semnați: «Mai mulți ofițeri».

4. Din anexa No. 4, un însemnat personaj din altă e-
 parhie decât a Noastră, fiind de acord cu dorința Noa-
 stră, ca să putem da familiei Române soliditatea și înălți-
 mea morală, sdruncinate prin legitimarea numeroaselor că-
 sătorii făcute fără de lege, Ne denunță fapte curioase des-
 pre cele ce se petrec printre săteni și orașeni, chiar acuma
 în ajunul unei concentrări generale, și anume: Ni se aduce
 la cunoștință, că, «este dureros când vezi tineri feciori
 «ai oamenilor de ispravă și de cinstiți gospodari, ai că-
 «rora părinți au fost căsătoriti și au trăit o vieată întreagă
 «sub scutul Bisericii, acum acești tineri, îndemnați de însăși
 «părinții lor, cari sunt și ei forțați de împrejurările prin
 «care trece Țara, îi silesc și îi înlesnesc la căsătorii nele-
 giuite, fără binecuvântarea preotului, care mai ales pentru
 «harnicul și cinstitul nostru popor dela sate, niciun lucru
 «mai de seamă nu se începe».

Continuând arătările că: «astăzi sătenii noștri, cu cre-
 «dința superstițioasă și simțul lor rătăcit, încălziți de dra-
 «gostea ce o poartă vetrei strămoșești, se grăbesc pe în-
 «trecutele, să și însoare feciorii; mai înainte ca aceștia să
 «plece la război; la războiul care pe dânsii nu-i înspăimântă,
 «ci, îl doresc chiar și îl așteaptă, dar caută și ei pe cât
 «se poate, să se pună la adăpost de unele urmări rele ale
 «lui». «Ei cred, că aceste căsătorii premergătoare războ-
 «iului, li pun la adăpost: și pe bătrâni, și pe feciori, și pe
 «copii cari au să vină, asigurând astfel viitorul familiei și
 «deci al neamului». Unii săteni rămași văduvi abia așteaptă,
 ca băiatul cel mai mare, sau unicul după cazuri, să ter-
 mine armata și să se însoare; alții, ajunși amândoi soții
 bătrâni, abia așteaptă și ei, ca să căsătorească pe cel
 mai mic, cu care vor stă împreună restul vieței, îngrijiți
 de o noră harnică. «Războiul bătând la ușă, bătrânii zo-
 «resc cu înșurătoarea pe copii, căci odată aceștia plecați

«la război, ajutorul pe care l așteptau dela ei, îl vor avea
 «cel puțin dela soțiile acestora, rămase pe urmă. Dacă
 «feciorul se va întoarce sănătos acasă, bine, iar dacă se
 «întoarce fără vre o mână sau picior, nu trăește lepădat
 «pe drumuri, ci îl îngrijește nevasta, și el numai decât
 «poate să ajute la gospodărie. Dacă nu se mai întoarce
 «de fel, va conduce mai departe firul familiei copilașul
 «rămas pe urma sa, mângâind pe cei bătrâni de pierde-
 «rea feciorului lor». Căsătoriile acestea multe se injghe-
 bează acum, dar mai toate fără cununie și prinurmăre un
 concubinaj aprobat de părinții greu rătăciți. «Cei mai mulți
 «din tineri cari se căsătoresc astfel, cu voia și îndemnul
 «părinților, sunt dintre acei cari, deși au făcut cei doi
 «ani de serviciu sub arme, totuși, după legea căsătoriilor
 «militare, nici în al doilea an, numit «anul de complec-
 «tare», n'au voe să se căsătorească». Aceea ce este
 foarte rău.

Scriitorul acestor rânduri Ne mai spune că «după cât
 «știe el, numai dela 1 Decembrie 1914 și până în prezent,
 «în fiecare județ s'au făcut cel puțin câte 50 de aceste
 «căsătorii, fără primar și fără preot. Deci, cu drept cu-
 «vânt se întreabă, care va putea fi trăinicia acestui fel de
 «căsătorii, atunci când vor începe nevoile și nenorocirile
 «vieței? Care va fi situațiunea copilului născut din aceste
 «căsătorii cu totul nelegitime, când părintele plecat la
 «război nu se va mai reîntoarce?» Denunțatorul acestor
 enorme rătăcirii populare, conchide cu rugămintea stăru-
 itoare, ca Noi să intervenim pe lângă Domnul Ministru de
 Război, (adică D-Voastră) și cel de justiție, ca prin o *De-*
cizie Ministerială, să se încuviințeze căsătoriile legitime
 «ale tuturor soldaților din anul întâr de complectare, cel
 «puțin aceasta, pentru epoca prezentă și antemergătoare
 «războiului ce bate la ușa noastră».

5. Prin anexa No. 5, una dintre însemnatele soții de
 ofițeri, trăitoare în căsătorie nelegitimă, Ne declară cum
 că, «cetind ordinul nostru circular, relativ la concubinagii
 «în genere și văzând înaltul fond moral pe care-l urmăre-
 «ște acesta, Ne roagă foarte călduros, ca Noi să inter-
 «venim pentru a se realiză dorita lor căsătorie legitimă»,
 Ni se plânge această bună soție de ofițer, că, «înaintân-
 «du și amândoi actele de mai multe ori, pe cale ierarhică,
 «nu au voit să le se aprobe de către Minister, pentru moti-

«vul că nu ar fi având dota regulamentară, deși ea având «un corp de case compus din mai multe apartamente, și «aducând venitul aproape cerut de lege. Pentrucă cei ce «au făcut expertiza și aprecierea caselor de dotă, au raportat variat susținând la urmă că această proprietate «nu ar fi reprezentând însă tot capitalul cerut de lege». Aceea ce după Noi, nu ar fi o prea mare piedică dela aprobarea căsătoriei lor. După care, petiționara, conchide rugându-Ne a interveni pe lângă Majestatea Sa Regele și pe lângă D-Voastră, Domnule Ministru de Răsboi și cel de Justiție, ca să se facă acum o *clemență sau dispensă Regală*, sau vre-o *lege excepțională* (ca asupra răsboiului) pentru a li se aprobă căsătoria, ca să intrăm noi și copiii noștri (zice petiționara) în rândul lumii; mai cu seamă că în curând va deveni mumă, și tare i se sfâșie inima, când se gândește să aibă un bastard lipsit de numele tatălui său dus în răsboi, și (bastardul) merit de a fi stigmatizat de toată lumea. Continuând totodată, ea conchide că «acuma înainte de răsboi, când soțul său se va duce să-și «facă datoria către țară, neștiind dacă se va mai întoarce, să mi se clarifice situațiunea mea și să fim mai puțin îngrijorați de consecințele nelegiuirei sub care trăim».

Și soții de felul acesta sunt multe.

Osebit de cuprinsul anexelor de mai sus, primim tot din partea ofițerimei, un număr din pastorală noastră, cu sublinierea punctelor mai principale, în sensul de perfectă aprobare, dar cu expresiva observare și întrebare, «că a-«dică ofițerii nu sunt și ei creștini? Nu au și ei în aceste «momente grele, aceleași griji și aceleași datorii creștinești? Sau ei trebuie numai să moară pentru a îmbogăți pe «cei ce sunt scutiți de lege, dela acest nobil serviciu? Lăsându-și femeile și copiii numai în grija celor ce nu vor «avea destulă lăcomie, spre a absorbi budgetul Statului, «atunci ca și acum!» Expresiuni dureroase și disperate, exprimate către Noi, din partea celor ce au crezut că prea puțin Ne-am fi interesat de cauza lor, neaccentuând destul de tare, pe lângă ostașii de rând și numele de ofițer, etc.

Acestea Domnule Ministru, sunt câteva din cele numeroase și mai bine cugetate cereri, care în scurt timp, numai de câteva zile, dela aparițiunea Pastoralăi date contra concubinagiului, Ne-au venit Nouă din partea îngrijora-

telor familii a bravei ofițerimi românești. Mai avem însă și altele asemenea reclame, dar mai puțin dezvoltate; dintre care, unele reclamând și măsuri pentru oprirea divorțurilor, cari au ajuns la Români (spre răsul străinilor) mai numeroase decât căsătoriile legale; aceea ce este încă una dintre nenorocitele cauze împingătoare la concubinaj și la lipsa copiilor de buna creștere a părinților divorțați. Cazuri însă care, privindu-se la consecințele lor, pentru familia și Societatea Românească vor trebui și vor provoca măsuri aspre contra ușurinței cu care se pronunță aceste divorțuri, dar pentru care nu este timpul acum a se trată mai în detaliu, ci numai a se denunța ca una dintre veninoasele cangrene care rod temelile societății și familiei Românești, în favorul și lauda familiilor streine.

Deci, ca concluziune, la toate cele de mai sus, Domnule Ministru, Noi:

Având în vedere întâi legile prea riguroase cu prea marea dotă cerută la căsătoria ofițerilor noștri, asupra căreia se cere înalta atențiune a Majestății Sale Regelui și a D-Voastră, reclamându-Ne o parte din vitejii noștri ofițeri o grabnică și excepțională deslegare, spre ușurința acestei chestiuni, pentru legitimarea familiei lor.

Având în vedere glasurile cu plângerile ridicate contra asprimei legilor de căsătorii și căința de greșală în care se află de nevoie, o parte din ofițerime, care, în vederea războiului apropiat Ne roagă să intervenim, cerând ca să li se dea voie tuturor ofițerilor să se cunune, nefiind în această privință nevoie de schimbarea legii, ci numai de o Deciziune Ministerială sau Dispensă Regală, duple cum s'ar fi mai făcut și altădată în asemenea împrejurări.

Având în vedere pe altă serie de ofițeri, cari după aprecieri și declarațiuni foarte drepte, ca cele de mai sus detaliate, conchid cu rugămintea ca Noi să stăruim către Majestatea Sa Regele și către D-Voastră, Domnule Ministru, pentru ca să se revină asupra legii și a regulamentelor de căsătorie a ofițerilor, stăruind către Noi urgent, ca să nu lăsăm aceste momente de grea cumpână să treacă în zadar, când toți vor trebui să meargă cu sufletul liniștit, văzându-și asigurate soțiile și iubiții lor copii.

Având în vedere că după o gravă denunțare a simula-

crului de căsătorie nelegitimă, fără preot și fără primar, se cere urgentă intervenire, pentru ca tinerii cari și-au făcut doi ani sub arme, și se află în anul întâi de complectare, prin o anumită *Deciziune Ministerială*, să li se incuviințeze căsătorii legitime, cel puțin pentru epoca prezentă, și antemergătoare războiului. Pentru care ar fi de folos și de urgență, o dispozițiune din cele mai sus arătate.

Având în vedere, că unele dintre numeroasele soții ale ofițerilor trăitoare sub apăsarea conștiinței morale, plângându-Ni-se că, deși ar fi având dota cu un venit aproape de cel cerut de legea de căsătorie, deși cerută aceasta în mod ierarhic, nu le-a fost aprobată căsătoria, apelând la Noi, cu insistență pentru intervenirea Noastră către Majestatea Sa Regele și D.Voastră, Domnule Ministru de Război și cel de Justiție spre acordarea dispensei dorite.

Având în vedere, județioasele întrebări și observări ale unor dintre domniile ofițerii cu căsătorii nelegitime, că adică nu sunt și ei creștini, pentru a fi chemați la căsătorie legală? Nu au și ei în aceste momente aceleași griji și datorii creștinești, pentru a intra în legalitate? Nu au și ei nevoie de a-și asigura drepturile de moștenire și onoare a familiilor lor? Sau (precum se plâng către Noi) poate că aceștia trebuie numai să moară pentru a îmbogăți pe acei ce sunt scutiți de către lege de acest nobil serviciu, lăsându-și femeile și copiii numai în grija celor ce poate nu vor avea destulă lăcomie, spre a trage toate foloasele țarei, după urma morței lor, pe câmpiile de onoare etc.

În urmarea acestora, Domnule Ministru, Noi, *Vă rugăm foarte stăruitor, ca în înțelegere cu Majestatea Sa, Bunul nostru Rege, luând act de cele mai sus detaliate, să binevoiiți a face ca în vederea gravelor împrejurări amenințătoare tuturor, să se îndeplinească următoarele:*

a) Să se imblânzească asprimea legei și a regulamentelor pentru căsătoria tuturor ofițerilor, cari reclamă o grabnică și excepțională indulgență, spre legitimarea familiilor lor.

b) Să se dea voie tuturor ofițerilor, cari au contractat căsătorii nelegale, să se cunune conform legilor civile și bisericești, nefiind nevoie de schimbarea legei pentru moment, ci numai de o *Deciziune Ministerială*, sau *Grațiere Regală*, după cum s'a mai făcut și altădată, la împrejurări grave.

c) Să se dispenseze formal, ca toți tinerii cari au făcut

doi ani sub arme, aflându-se în anul întâiu de complectare, aceștia prin anumită deciziune ministerială, să li se încuviințeze căsătoria legitimă, cel puțin pentru epoca prezentă și antemergătoare războiului.

d) Să se înlesnească tuturor ofițerilor, cari de mai înainte s'a constatat, că dota nu este întocmai cum este cerută de lege, dar trăesc împreună și au copii, să se înlesnească căsătoria și numai pe baza dotei avută.

e) Să se ia grabnice măsuri, pentru oprirea numeroșilor soldați, cari prin înțelegere numai cu părinții lor, contractează simulacru de căsătorii fără preot și fără primar, lucru ce nu poate avea nici o valoare pentru viitor, dar toți aceștia să fie înlesniți a se cunună legal și fiecare în localitatea sa.

Acestea având onoare de a se supune la cunoștința D-Voastre Domnule Ministru, cu cea mai mare speranță, că glasul meu, ca Mitropolit al Țării va fi ascultat, pentru fericirea și asigurarea familiilor bravilor luptători chemați pentru apărarea și mărirea Țării, rog, primiți asigurarea devotamentului meu patriotic și Arhiereshile binecuvântări, rugând pe Dumnezeu pentru protecția și ajutorul tuturor.

† *Konon, Mitropolit Primat.*

Rezultatul de o camdată a măsurilor luate este cel următor din acest tablou general al căsătoriilor celor ce trăiau în concubinagiu, efectuate în Eparhia Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei.

1. Județul Prahova (rap. No. 666 și 788)	115 concubinari.
2. „ Ilfov (rap. No. 196 915)	340 „
3. „ Ialomița (rap. No. 452,915)	1205 „
4. „ Muscel (rap. No. 140,915)	10 perechi „
5. „ Dâmbovița (rap. No. 162,915)	112 „
6. „ Plasa de sus (rap. No. 82,915)	100 „
7. „ Plasa de jos (rap. No. 98,915)	91 „
8. „ Vlașca (rap. No. 165,915)	293 familii „
9. „ Teleorman (rap. No. 239,915)	192 „

Adăogându-se la acest total și cele 61 perechi concubinare, a căror căsătorie religioasă s'a efectuat în ziua de 11 Mai 1914 și despre care s'a publicat în Revista „Biserica Ortodoxă Română” No. 3 din Iunie 1914, rezultă *totalul general* 2519.

Cetirea în vremurile noastre.

Spre a se cultiva cineva cu adevărat, trebuie ca afară de cele ce a învățat în școală, să citească multe și felurite scrieri. Dar și cetirea, ca toate lucrurile în lumea aceasta își are inconvenientele sale. În vremurile vechi scrierile erau rari, mai întâi fiindcă erau și puțini oameni deștiși cari puteau să și scrie gândirile și să le răspândească, dar apoi cu greu își putea procura cineva alte cărți decât numai copii reproduse de mâini muncitoare, și acelea cu mari cheltveli. Deși nu lipsiau și atunci opere rele și chiar daunătoare, totuși scrierile fără valoare, nu se prea păstră multă vreme, căci nu erau luate în seamă, și apoi mai nimeni nu-și da osteneala a le înmulți.

Cu totul altfel este astăzi. Prin tipărire, cea mai rea scriere poate, ca și cea mai bună, să fie răspândită prin lume în mii de exemplare și cu o mare repezeciune. Și lucru ciudat, cărțile rele se răspândesc mai lesne și se conservă mai multă vreme ca altă dată. Numărul lor.—cași acela al spiritilor svăpăiate al oamenilor cu vederi mici din sufletele lor mici cari le produc,—este considerabil, comparat cu numărul operelor spiritelor alese, chemate cu adevărat a instrui pre semenii lor, și cari nu au în vedere decât binele. De aici acea mulțime năvălitoare de cărți cari poartă pecetea mediocrității, și proprii numai de a comunica contagiunea rătăcirilor, a slăbiciunilor și a

patimilor emanate dela autorii lor. Cât de rar se poate recunoaște în scrierile din vremurile noastre semnele deplinătății și ale adâncimii științei, curatul adevăr, icoana fidelă a lumii și a sufletului omenesc, urmele nemuririi, înălțimea spiritului, raza dumnezească care luminează calea spre perfecțiune, sau care încălzește inima; căci acestea sunt trasurile caracteristice, prin care se arată și se cunoaște deosebita inspirațiune a unei scrieri și bunul scop al ei. Putem recunoaște și astăzi cele mai bune opere după caracterele distinctive arătate de Sf. Pavel, vorbind de sfânta Scriptură, în una din epistolele sale către Timotei: «*Toată Scriptura este de Dumnezeu insuflată, și de folos spre învățatură, spre mustrare spre îndreptare, spre înțelepțire după dreptate; ca să fie deplin omul lui Dumnezeu, spre tot lucrul bun desăvârșit.*» II Tim. 3, 16—17.

Ceea ce mărește răul este că puțini citesc cu alegere, și pentru un scop mai înalt și folositor. Unii primesc răul ca bine, citesc fără cercetare mai amănunțită, și lasă cartea fără să se întrebe, de ceea ce prin osteneala cetirii au câștigat în idei și simțiminte. Pentru mii de persoane apoi lectura, departe de a fi o osteneală folositoare, este un joc, o recreație, o plăcere a simțurilor, mai ales când nu își propune un scop mai de seamă, mai înalt, decât să-și oțupe și să-și măguliască imaginația. Precum copiii lasă orice ocupațiune folositoare spre a ascultă povestiri uimitoare, cari îi încântă prin o repede varietate de scene și de iluziuni,—tot așa pentru multe persoane lectura devine o pasiune copilărească. Acest lucru mai puțin cunoscut pe timpul lui Iisus și Apostolilor săi, este astăzi unul din cele mai obicinuite, mai ales în viața orășanească. Acesta este izvorul corupțiunii moravurilor și a lipsei de pietate din vremurile noastre. Citește cineva pentru a ceti și nu spre a se instrui, îi place să-și petreacă timpul într'o

distragere a spiritului ca într'un vis. Căci lectura fără nici o intențiune de a se lumină sau de a se perfecțiunea, este un efect al lăngezirii spiritului. Atăta vreme cât spiritul se obicinuește să vadă trecând pe dinainte ideile ca niște fantome, el rămâne indiferent; dacă nu face sforțări spre a reține aceste idei, atunci nu poate trage mai mult folos decât ca dintr'un vis, își risipește un timp prețios. Dar nu este aceasta singura pagubă ce și cășunează. Prin o astfel de moliciune spiritul se obicinuește la inacțiune. Această lăngezire transformată în obicinuință, produce, ca orice specie de lenevire, o slăbire a forțelor sufletului.

*

Efectele unei cetiri rele, fără alegere sau fără discernământ, se arată în felurite chipuri, după indivizi. Persoanele dotate cu o fericită memorie, strâng în mintea lor prin cetire o mulțime de cunoștințe, fie folositoare, fie nefolositoare, pe socoteala activității proprii lor cugetări. Rodul acestor lecturi însă nu este întotdeauna pentru sufletul lor o hrană, care să se transforme în substanță întăritoare, ci rămâne de multe ori indigestă, ca o supralimentație în stomacul unui mare mâncător, a cărui lăcomie îi strică sănătatea, slăbindu-i în loc să-i întărească puterile sale. Mai adese ori un adevăr pe care îl află cineva singur, este mult mai de preț decât mii de adevăruri primite, cari rămân sterpe în memorie. O simplă monedă câștigată cu muncă, cu osteneală, și bine folosită apoi, are un preț mai real decât o grămadă de aur în lada unui avar.

Mulți oameni apoi, inzestrați de natură cu o imaginație vie, prin o cetire continuă de cărți romantice și chiar imorale, o aprind, aducându o în paguba celorlalte facultăți, în o disproporție monstruoasă. Pentru asemenea oameni a-și desfătă imaginația este singura lor dorință. Ceea ce nu are acest efect li se pare lor sec, plictisitor, respingător. Indată simțesc un desgust pentru cunoștințele

folositoare și solide, a căror dobândire le cere eforturi de înțelegere și de judecată. Nu iubesc decât plăcerile picante ale fanteziei, și întru aceasta caută ei fericirea și binele suprem. Nu culeg din domeniul cunoștințelor decât lucruri cari se raportă la acest scop, cari nu i obosesc, cari se capătă fără eforturi. De aici acea pretențiune de instrucțiune generală, care însă rămâne goală și superficială, licărire amăgitoare care strălucește, dar care nu luminează și nu încălzește. De aici se întreține acea iubire de sine, care judecă și hotărăște fără cunoștința de cauză, semn sigur de puțină judecată și de ignoranță satisfăcută prin sine. De aici provine acel desgust de lucrări folositoare. Persoane de felul acesta dau la iveală mai în urmă nedestoinicia lor pentru ocupațiunile și lucrurile serioase.

Ce de oameni prin pasiunea unei astfel de lecturi, ajung în urmă perduți pentru starea lor, incapabili de a-și mai îndeplini datoriile lor. Ici bărbați fără energie pentru a-și îmbunătăți soarta, doresc neîncetat să iasă din sfera lor, unde pretind că se găsesc la strâmtoare; dincolo femeii, cari nu găsesc în bucuriile, în ostenelele, în grijile casnice și ale vieții comune, nimic care să realizeze speranțele lor exagerate, nici o hrană pentru imaginația și simțirea lor; ele rețin din cetire multe, afară însă de ceea ce trebuie să știe o femeie spre a aprecia cu înțelepciune pozițiunea sa, spre a conduce un menaj, a da cuviincioasa îngrijire unui soț, a-și cârmul casa, a crește pe copiii săi...

*

Printre scriitorii din zilele noastre cari caută să capteze imaginația, puțini sunt cari să aibă o experiență suficientă de lume și cari să cunoască destul de bine relațiunile vieții și ale inimii omenești. Cea mai mare parte dintre ei, lipsiți de o educațiune solidă, sau format prin lecturi fără alegere și și-au hrănit spiritul cu visuri. De aceea și scrierile lor nu sunt decât tristul rezultat al unei

imaginațiuni aprinse și al unei judecăți puțin cultivate. Ei nu zugrăvesc lumea nici cum este, nici cum ar trebui să fie, căci nu o cunosc; dar compun o țesătură de visuri contrară naturei și fără folos moral. Se silesc să placă prin noutatea imaginilor și fac să se miște spirite și ființe ciudate, se silesc să desfăteze spiritile inactive prin concepțiile și mai ales prin născocirile lor, dar nu știu să evoce puterile sufletului omenesc spre cele de cuviință și de folos omului și omenirii. Nu trebuie să ne mirăm dar dacă întâlnim în lume mulți oameni desgustați și desnădăjduiți, pentru că nu găsesc în viață nici situațiuni minunate, nici lovituri de soartă surprinzătoare, nici persoane de o perfecțiune ideală. Amăgiți de iluziunile lor voluntare, negreșit ei se plâng de pozițiunea lor, îndată ce răceala realității le risipește imaginile lor fantastice. Preste câte familii relele izvoare literare n'a răspândit amară nenorocire!...

*

Influența cea mai fatală o exercită lectura cărților rele mai ales asupra tinereții, fiindcă inima neexperimentată a tinerilor este mai susceptibilă de impresiuni de tot felul și imaginația la ei este facultatea cea mai activă. Dacă o împrejurare nenorocită, neglijența educațiunii, neatenția părinților, face să cadă în mâinile lor o carte corupătoare, dictată după gustul desfrâului, dacă atunci închipuirile lor se familiarizează cu lucruri necuviincioase, cu scene în care înclînările lor primesc un colorit seducător, și în care viciul este oare cum idealizat, cine va salva inima expusă acestei otrave subtile? Iată principiul secret al maturității precoce a tinereții, al experienței sale în desfrâu, al corupțiunii inimii sale sub aparența culturii. Iată cauzele istoririi forțelor fizice și intelectuale ale atâtor tineri, victime ale viciilor. Ceea ce iubirea statornică a unei mame, vigilența unui părinte, zelul unui institutor, au format și

au menținut vreme de mulți ani, o singură carte imorală poate să distrugă în câteva ceasuri. Și cei mai întăriți se pot clătina.... Chiar când un tânăr sau o tânără ar fi destul de fericiți spre a conserva curăția inimii lor în mijlocul primejdiilor la cari le expun lecturile demoralizatoare, oare aceste lecturi nu vor avea asupra lor măcar acea jicnitoare înrlurire, care o produc ele până și asupra oamenilor vârstnici? Nu își vor adăoga ei multe noțiuni incomplete, cunoștinți fără adâncime, prin urmare puține convingeri tari, multe rătăcirii, îndoeli, necredință, o lăngere morală, un gol desnădăjduitor? Dar aş putea enumără toate lipsurile, viciile, slăbiciunile cari au izvorul sau cari găsesc o hrană în pasiunea unor astfel de lecturi?

Cum putem îndepărta acest flagel?... Cărmuitorii ar putea mult fără îndoială, intervenind serios spre a preveni sau opri cursul scrierilor evident imorale. Cu toate acestea libertatea rău înțeleasă și aici își are urmările ei nenorocite. Sincera, dar exagerata ocrotire a libertății de gândire și a presei la noi, ține la adăpost în mare parte tocmai ce este mai rău, mai murdar și mai scârbos debitat de minți bolnave, când nu sunt venale, organe de scurgere ale otrăvurilor proprii ori streine.

Părinții și învățătorii pot și mai mult, când au ochii deschiși totdeauna asupra celor ce citesc copiii și colegii lor de studii și de jocuri. Tovărășiile rele strică bunele moravuri. Și tovărășia cea mai periculoasă este o carte ale cărei idei, sau nu sunt potrivite cu inteligența cetitorului, sau amăgesc prin frumusețea stilului lor prin care se înșinuează rătăcirile scriitorului, sau minează principiile onestității, ale bunelor moravuri, ale pudoarei, ale credinței religioase. Părinții și educatorii în genere pot mult să facă, formând cu înțelepciune inima și inteligența copiilor dela început chiar, dând virtuții lor religiunea ca pavază, făcând să se nască într'înșii o aversiune naturală pentru

ceea ce este josnic și uricios, sau punând în mâinile lor cărți potrivite vârstei lor, situațiunii lor, pentru ca mai târziu singura vedere a răului și a viciului să le inspire desgustul. Mai târziu însă toate aceste mijloace, rămân slabe mijloace, dacă aceia cari trebuie feriți de primejdiile relei lecturi, nu au, sau nu au putut căpăta din vreme sfânta și ferma voință de a le evita. E foarte greu să scape cineva oameni, cari lipsiți de bună hotărâre, ajung să se lase singuri târși spre pierderea lor.

*

Vorbind în general de cetire, nu trebuie uitat, că dacă cineva este convins că pasiunea lecturii are primejdii, sau cel puțin efecte supărătoare asupra inimii și spiritului, să-și ia ca creștin hotărârea fermă, de a nu se lăsa stăpânit de pasiunea cetirii tuturor scrierilor fără alegere. Strămoșii noștrii erau mai cumiți și mai solizi, citeau mai puțin din romane și din ceea ce nu trebuia, dar lucrau ceea ce se cuvenea; le plăcea de multe ori să gândească și să se conducă mai bine prin sine, decât după călăuze de multe ori rătăcite.

E bine ca ori cine să citească, cu atențiune, cu reflecțiune, spre a căpăta idei clare din ceea ce este adevărat, bun și folositor. Plăcerea cetirii nu este niciodată mai curată și mai vie, decât atunci când cetirea luminează, înalță sufletul și când gândiri generoase și binefăcătoare se identifică cu noi. Creațiunile poetice sunt și ele bune de citit, nu acelea însă cari aprind imaginația spre stricăciune, ci acelea cari ne înalță în sfere mai nobile, spre a studia inima omenească, mărirea sa și slăbiciunile sale. Operele de acest fel cer, mai mult decât altele, o atențiune serioasă, ca să nu se rătăciască cineva și să cadă în lațurile greșelilor, urmând căile romantice și ideile degradatoare sămănate de cei perversi. Producțiunile mediocre și imorale sfârșesc prin a strică gustul spiritului. Ele înfrumu-

sețază prin talent obiecte josnice, tind a aprinde, a înflăcăra pasiunile, a ascunde sau a motiva viciul, ba chiar a-l împodobi cu flori. Dar sub aceste flori cari ne atrag, de multe ori se ascunde un șarpe veninos. Și atunci la ce ne-ar servi oare un gust fie cât de plăcut ca acela al cetirii fără alegere, dacă ne am perde prin el curăția inimii și ne-am otrăvi sufletul? Fericiți sunt oamenii, cari îndrumați bine și la vreme de părinți și învățatori, ajung destoinici să aleagă între scrieri, fie politice, sociale, fie speculative, să culeagă ce este bun din ele, spre folosul lor și al omenirii. De altfel tot omul ar trebui să năzuiască la aceasta. Cetind felurite scrieri, să nu uităm niciodată ca aceasta să fie în scopul de a ne perfecționa spiritul și a ne apropia tot mai mult de eterna Înțelepciune, de Sufletul sufletelor, de Dumnezeu, pe care să-l rugăm întotdeauna, ca să ne sfințească mintea, inima și voința noastră, spre a ne putea feri de primejdiile ce le întâlnim în tot momentul pe drumul alunecos și plin de greutate al vieții noastre pământești.

† Teofil M. Ploșteanu

Câteva însemnări din Istoria Bisericii Române cu privire la sinodul dela Iași din 1642.

La început, Creștinismul a fost prigonit integral, ca o nouă manifestare religioasă, socială și politică, întru cât era socotit mai mult periculos ordinei de stat, decât ca credință, fiindcă Romanii adoptaseră multe credințe și ceremonii păgâne, pe care le naționalizaseră prin cult practicat în public. Persecuțiunea aceasta a fost dusă în întregime, atât cât Creștinismul nu avu loc între religiunile permise, când, din necesitate, îl găsim făcând gardă cu toți membrii săi mai strânși, mai solidari și mai uniți contra dușmanului dinafară; cu toate că discuțiuni de idei nu încetau de a fi, potrivit elementelor componente și potrivit câmpurilor din care se recrutau aceste elemente. Când Creștinismul, însă, devine religiune permisă și mai ales când devine religiune de stat, luptele de din afară măi slăbindu-se în mod natural, se încep luptele intestinale, la început sub formă timidă, sub formă de hărțueli, mai apoi sub forme din ce în ce mai îndrăsnețe, pentru ca să culmineze în lupte groaznice, unde crimile cele mai oribile au ținut primele rânduri. Pe acest văgaș alunecată lupta, s'a ajuns, după cum știm, la schisma cea mare din 1054, petrecută în împrejurările cunoscute și din motivele bine știute, mai apoi, în secolul al XVI-lea la o adoua schismă, săvârșită în sânul celei dintâiu, sub numele de Reformă, supusă și aceasta la rândul ei la o nouă sfâșiere, fie sub

numele de Calvinism, fie sub acela de Anglicanism. Singur Orientul, care sângerase de durere, când se deslipise din trunchiul său ramura Occidentală, care privea cu invidioasă la sbuciumările ei și care ar fi voit ca, cu un moment mai de vreme să revie de unde a plecat, să vie să se adape la izvorul curat și liniștit așa precum ni-l lăsase Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, se ținea departe de mari frământări și de sfășieri radicale ca cele din Occident, urmându și cu tenacitate drumul ce i se însemnase de divinitatea sa Intemeetor. Invrăjbite până la sânge între dânsule, aceste sfășieri din creștinismul Occidental, fiecare dintr'insele, fie pentru a se susține, fie pentru a învinge, au început să-și caute aderenți nu numai printre cei din jurul lor, dar chiar printre Orientali. În Occident, în mare parte, învinsese și domină papismul, totuși nu s'au mărginit aci, ci au cautat prin fel de fel de chipuri să facă un corp mare cu Orientul, silindu se să li se admită, ceea ce niciodată nu li se putea da: supremație pământescă. În jurul preponderenței capului văzut al Bisericii s'a desfășurat toată lupta, și s'a dovedit, în cursul vremurilor, că chestiunile de dogme și de principii ar fi putut prea bine rămâne pe al doilea plan, sau poate chiar s'ar fi renunțat la dânsule, dacă cei din Orient ar fi consimțit să recunoască în papa dela Roma pe capul suprem al Bisericii. Ce succese au dobândit în țara noastră, chiar atunci când papistașii au fost susținuți de cei ce țineau șceptrul autorității statului, este cunoscut tuturor. Alături de dânsii, însă, n'au întârziat să caute adepți și să facă propagandă atât luteranii, cât și calvinii. Centrul de propagandă îl găsim în Transilvania. În această vreme limba dominantă, atât în biserică cât și în stat, în țările române, eră limba slavonă. Din punct de vedere cultural, românii erau cât se poate de înapoeați; iar luptele pentru domnie erau în floarea lor și se țineau lanț. La 1631 ajunge domn

muntean prin luptă și se menține ca domn timp de peste douăzeci de ani, prin înțelepciunea sa și prin iubirea celor ce l-au înconjurat, Matei Basarab. El nu venia în scaun numai pentru a se trufi cu purtarea semnelor domnești, pentru a strânge bani și pentru a lăsa un nume răsunător în amintirea urmașilor. Coboritor al domnilor dedemult, coboritor român al domnilor români, viteaz din sângele vitejilor, el avea scopurile sale, scrise pe cutele steagului pe care îl desfășurase, chemând țara în jurul lui: el voia să aducă înapoi trecutul, trecutul de bogăție, de cinste, de putere, de mândrie și de învățătură. Privind în urma vremurilor, el zăria la depărtare de un veac, un chip de sfânt purtător de cunună lumească, împăciuitoare de țară, înfrățitor de boieri, înălțător de biserici, sprijinitor al meșteșugurilor și al științei celei bune de carte, acesta era celalt Basarab, anume Neagoe. Matei Basarab voi să semene lui. Din moștenirea acestuia făcea parte însă și limba slavonă. Odată cu învierea și restatornicirea bunelor rândueli, care aproape se uitaseră, el voi să reinvie și limba slavonă, pe care o credeă deopotrivă folositoare pentru înaintarea neamului. Aici este greșala lui, pe care dealtfel el o repară mai târziu. Neagoe văzuse cum se tipăresc sub ochii săi cărți care aveau să bucure ortodoxia întreagă; și Matei voi și el să aiba tiparnicii săi pentru cărțile sfinte. Fără îndoială că Matei Basarab nu era un om învățat, nu atinsese acea înălțime a învățăturii, care era știința de slavonește; dar a avut lângă dânsul oameni de valoare și între aceștia se numără, pe lângă mitropolitul Teofil, bănuatul vlădică Teofil, pe care-l puneă în fruntea soliilor și-l așeză lângă dânsul mai presus de toți ceilalți sfetnici și cumnatul său Udriște Năsturel, fratele doamnei Elena. Dar rostul cărturăresc și politic al acestuia începe ceva mai târziu. Tipografia Domnească lucră de câțiva ani de zile, când cărți de ale lui Udriște intrară sub teascurile ei. Intemeerea a-

cestei tipografii pornește din altă parte, dela acel fiu înstrăinat al țării, dela acea vâltare domnească, luată de parte de vântul pribegiei, care a fost Petru Movilă. Petru Vodă Moldoveanul, starițul și Mitropolitul Chievului rusec. Și să nu se piardă din vedere că, dacă a fost vre-o înrăurire rusească asupra culturii românești de atunci, ea nu ne veniă din Rusia Țarului, cufundată încă în adânc întuneric, ci din Rusia polonă, dela o Mitropolie rusească, unde un român ajunsese cea dintăiu lumină a conștiinței, a învățaturii și a lucrului cu mintea. Să nu uităm nici noi aeest fapt și să nu-l uite nici alții. Dar cum se găsește Petru Movilă în Rusia? Când aveă vârsta de patru ani, tatăl său Simion Movilă începe lupta zadarnică pentru domnie. Nu isbutește însă să ajungă domnul Moldovei, decât în anul 1606, după moartea fratelui său Ieremia Movilă. Pe această vreme Pătrașcu, mai târziu Petru, nu aveă mai mult de zece ani, și el avu durerea să vadă peste câteva luni de zile pe tatăl său mort, poate prin otrava dată de cumnata lui, doamna Elisabeta a lui Ieremia. Marghita, mama lui Pătrașcu, voi să urce în scaun pe fratele cel mai mare al acestuia, pe Mihăilaș, dar nu isbuti, căci se iscă un războiu, din care eși învingător Constantin Movilă, un văr al acestora. De acum încolo lupta se va desfășură între aceste două familii, conduse de două femei: deoparte Elisabeta, fosta soție a lui Ieremia Movilă, de alta Marghita, fosta soție a lui Simion Movilă. Continuu Pătrașcu este ros de ambițiunea de a deveni domnitor, dar continuu întâmpină piedici puternice. Cu încheerea păcei de la Hotin dintre Turci și Poloni în 1621, se pare că Pătrașcu părăsește cu desăvârșire acest gând, după ce cumpanise împrejurările și prevăzuse imposibilitățile. Eră în etate de 25 ani și eră în adevăr un om cu neobișnuite cunoștințe. Pe lângă limba sa, el știa latinește, rusește, polonește, grecește, elinește, precum și vechea slavonă. A-

ceste cunoștințe le datoră creșterii sale în școlile polone și anume la Lemberg, de unde-i venise și cel dintâiu dascăl, pe care Simion Movilă îl ținea în casa sa, împreună cu câțiva clerici dela Stavropighie. Câțiva ani Pătrașcu duce o viață fără rost, având când speranțe, când des-nădejde, pricinuite de detronările fratelui său Moise și mai ales de moartea acestuia, întâmplată dincolo de Nistru. În această vreme, Iov, mitropolitul Chieului, îndemnă pe Pătrașcu să se facă monah la vestita mănăstire Pecersca din reședința lui. Pătrașcu primii și, la etatea de 31 ani, ajunge călugărul Petru și starețul chinoviei din peșteră, apoi mare arhimandrit al acestei stavropighii și, peste șase ani dela moartea lui Iov mitropolitul și înlăturarea uzurpatorului Isaiea, el deveni mitropolit al Chieului. Ajuns mitropolit, el îmbunătăți tipografia, lucră înainte pentru dânsa și întemeie întâiu la Pecersca, a cărei stăreție o păstră toată viața, apoi la mănăstirea fraților sau Brațca o școală vestită, care întrecu îndată și cu mult pe cea a stavropighiei, după care fusese întocmită. La început această școală s'a numit Gimnaziu, iar mai târziu i s'a dat numele de Academie. Limbile, în care se predau studiile erau: slavona, care eră și limba bisericii, latina, care eră limba regatului polon, în care Movileștii au jucat un mare rol, și pe urma greceasca, limba bisericii celei mari din Constantinopol, dela care Pecersca dobândise dreptul de stavropighie, adică de orânduire nemijlocită sub patriarhie și cu care Petru pusese dela început în legături biserica lui. Se predau, cu toată împotrivirea catolicilor, cari aveau tot interesul ca ortodoxii să nu se desvolte pe tărâmul intelectual, și chiar a regelui polon, atâtea științe câte se aflau în programul oricărei școale înalte latine, cum spre pildă: gramatica, retorica, dialectica, aritmetica, muzica, geometria, astronomia, precum și acea cunună a oricăror cunoștinți, adică teologia. În tot Răsăritul slavon, nu eră

pe acel timp nici o astfel de școală, nici o astfel de tipografie, și să recunoaștem, nici un astfel de Mitropolit. Pentru cultura bisericească în Rusia, Petru Movilă are o covârșitoare însemnătate. Oameni cărturari și harnici erau foarte rari în provinciile rusești ale Poloniei și mai rari încă în părțile Moscovei. Călugări de rând, ei nu făcuseră nici o școală deosebită și veniau în scaunele ierarhice fără altă pregătire, decât sfințenia lor, care eră bună când se găsiă, și meșteșugul lor de a-și păstră situația contra aceluia cari o râvniau pentru dânsii, uneltind la surparea celor ce o aveau. Vlădică și om învățat nu erau noțiuni care să fi reclamat neapărata trebuință de a se legă între dânsule. Dar acum Petru Movilă făcerea din Mitropolia și chinoviile din Chiev niște purtătoare de lumină nu numai pentru cler, ci pentru oricine voiă să se instruiască, fără a părăsi sau a primejdi legea sa pravoslavnică. Pentru soarta ortodoxiei în părțile rusești supuse regelui Poloniei venirea sa pe tronul arhiepiscopal a fost o întâmplare minunată și mântuitoare. De cel puțin 50 de ani, catolici, iezuiți lucrau pentru înghițirea *legii grecești* din aceste ținuturi și păreau că se apropie de scopul lor. Ierarhii ortodoxi erau fricoși față de papi și niciodată mitropolitul din Chiev nu a îndrăsnit să se adreseze patriarhului din Constantinopol. Petru Movilă, însă, a stat dela început în relații cu acesta, el a căpătat numirea solemnă din partea cărmuirii polone, pe lângă care putea să aibă destui stăruitori. Și pentru ca să arate mai bine că el e stăpânul bisericii ortodoxe din Polonia, se sfinți ca mitropolit în Lemberg și poști la această ceremonie prelați din toate unghiurile, cari, venind și stând de față, îl recunoscără. De acum înainte vechia organizare pravoslavnică eră iarăși în picioare și gata de luptă. Pentru biserica ortodoxă de pretutindeni, Petru Movilă a fost de mare ajutor. Dacă el a putut fi învinuit că a fost prea blând față de încer-

cările de cucerire catolică, apoi noul mitropolit al Chievlui, Petru Movilă, dela început se arată cel mai mare protivnic al ereziei Calvine. Acest fapt trebuie reținut, fiind că ne va sluji ca element constitutiv puternic în judecata ce vom face-o asupra sinodului dela Iași. Iată dar cum se află Petru Movilă în Rusia, care, dacă pe tru limba română este un pierdut, un înstrăinat, este însă un element important pentru ortodoxie.

Am spus că Matei Basarab luase indemn dela Petru Movilă spre a înființa tipografii, ca să poată înzestră după cuviință mănăstirile pe care le repară și acelea pe care le clădiă din nou. Prin 1635, veni la Matei Basarab un călugăr din Grecia Meletie, care-și zice Macedoneanul, după ținutul unde se născuse. El știa să scrie cu tiparul și fiind că mărturisește că veniă din părțile Rusiei, e mai mult ca sigur că el învățase meșteșugul în tipografia lui Petru Movilă. Cu ajutorul acestuia și cu slovele trimise de Petru Movilă, după cererea lui Matei Basarab, se începe așa numita mișcare literară din timpul său, care nu putea fi de cât religioasă. Domnia lui Matei Basarab fusese precedată de luarea puterii în Ardeal de către destoinicul George Rocați, a cărui înrăurire a fost foarte puternică și asupra principatelor române vecine. El ținea cu statornicie și căldură la legea lui Calvină și intocmai ca odinioară Ion Sigmund, el voiă s'o răspândiască și printre Români săi din Ardeal. Aceștia avuseră în Ioan din Prislop, mitropolitul pus de Mihaiu Viteazul, un păstor drept credincios. Dar acum urmară o mulțime de schimbări, până veni în scaunul mitropolitan Ghenadie, român bine întemeiat și care se gândi la tipărituri, dar pe atunci lipsiau din Ardeal și materialul și meșterii, de aceea Ghenadie se adresă la mitropolitul Teofil, care veni în curând el însuși dincolo de munți, în solia cea mare din 1640. Se trimise din Muntenia popa Dobre, *care au făcut tipare aici în*

Ardeal și căpătă dela Gheorghe Racoți privilegiul tiparului chirilic pentru Români. Până atunci, însă, tipografia fusese întrebuintată și pentru alte scopuri, care nu erau ale lui Ghenadie. Calvinul Racoți avea pe lângă dânsul ca superintendent pe Ștefan Geley, om învățat și cu foarte multă râvnă pentru școli, pentru tipărituri, dar și pentru legea lui reformată. Geley voia să calinească în cel mai scurt timp posibil și pe Vlahii proști, după cum li gratifică dânsul și ai căror popi, se mai spune el, tot mai credeau în superstițiile băbești, privitoare la posturi, rugăciuni, sfinți și ierarhie. El doriă o tipografie românească, dar care să slujească scopurile calvine. Doriă o școală de latinește, grecește și românește în preajma Vlădichei sau în alt loc potrivit, care să dea predicatori români, pentru ca să predice catehismul reformat. Acest catehism pare a fi fost făcut mai întâiu de profesorul Asteldius și cel făcut de Geley n'ar fi decât o traducere a acestuia. Catehismul n'are alt scop decât să slujească preoților și țăranilor români, pentru a se instrui în legea calvinească. Această carte, care se tipărise în satul Prisac de lângă Alba Iulia între 5—25 Iulie, fu dată la lumină în 1640. Mai intervenise, însă, un fapt: în 1632 apăruse la Geneva, sub numele lui Ciril Lucaris, un catehism al cărui cuprins nu se potrivea cu doctrina și tradiția ortodoxă, și care urmăria tot răspândirea calvinismului. Să introducem, pe scurt, în cunoștința noastră și pe Ciril Lucaris: își făcuse studiile în Occident și legase prietenie cu mulți protestanți și cu mai mulți calvini. Când s'a înapoiat dela studii, prietenii săi calvini au căutat să-i cultive continuu prietenia și de aceea au stat în corespondență permanentă. Originar Lucaris eră din Creta, născut în 1572, asasinat în 1638. A făcut studii frumoase, pentru care—fapt a avut cinstea să fie ridicat la înaltul grad de rector al renumitei școale din Ostrog. Dela această demnitate îl chiamă unchiul său Meletie Pega, protosinghel al patriarhiei din Alexandria. El li

ascultă sfatul și se înapoiază în patrie. Meletie devine în curând patriarh, și ca oare când profetul Ilie înălțându-se la cer lasă cojocul lui Eliseu, tot așa și Meletie investește pe nepot cu demnitatea de arhimandrit. După multe însărcinări ce i s'au dat și de care s'a achitat cu multă competență, a fost ridicat la rangul de patriarh al Alexandriei, după moartea lui Meletie. Faptul se petrece în anul 1621. Acum interesul prietenilor calvini de a-l cultiva devine din ce în ce mai mare și de aceea vom găsi în documente o corespondență foarte bogată. Este important de știut și reținut faptul că în anul 1612, patriarhul ecumenic Neofit, fiind exilat de sultanul Ahmed din cauza intrigilor, Lucaris fu ales locțiitor de patriarh ecumenic. În această calitate el făcù mai multe călătorii prin Rusia, Polonia și prin țările dela Dunăre. Între anii 1612—1613 îl aflăm prin Valahia. Din timpul acesta datează cele două epistole ale lui: una către Radu Mihnea, prin care combate calendarul Gregorian, și alta către locuitorii din Târgoviște, prin care condamnă doctrinele romano-catolice, ce se propagau pe atunci în aceste locuri. Este foarte interesantă relatarea pe care ne-o face Pichler, cu privire la călătoria prin Valahia, de aceea o recomand cu tot dinadinsul celor cărora din întâmplare le-a scăpat. De mare interes este și căvântarea sa ținută către locuitorii din Târgoviște, din care se poate vedea cât de aprig luptător era Lucaris contra papistașilor. În schimb, însă, nici aceștia nu l-au lăsat un moment de sub privirile și prigonirile lor.

Instalat patriarh în 1621, după încetarea din viață a lui Timoteiu, a cărui moarte Leo Alatius, bibliotecarul Vaticanului și amic al iezuiților o pune pe seama lui Lucaris, s'a pus cu nădejde pe lucru pentru luminarea clerului și combaterea papistașilor. Intrigile, țesute cu ajutorul coreligionarilor săi în ale ortodoxiei, dar ale căror suflete nu aveau destulă putere să se ridice deasupra patimilor și a geloziei, îl trimiseră după un an și patru luni în exilul în-

sulei Rodos. Actul din secolul acesta fusese jucat de iezuiți și învinuirea ce li se adusese eră că e vândut calvinilor. Este drept că numai prietenia ambasadorilor Olandei și Angliei îl readuseră în scaunul ecumenic în 1624, dar critica istorică trece acest fapt numai în socoteala prieteniei, nu în aceea a sprijinului calvinismului. De acest lucru se convinge însuși Sultanul și de aceea poruncește isgonirea iezuiților din Constantinopol, fiindcă li turbură stăpânirea. Dar zvonul de scrierile și ideile calvine ale lui Lucaris este dus de cei interesați până în Rusia și cei de aci profită de întâmplarea că Teofan, patriarhul Ierusalimului, se află în Moldova și trimite o deputațiune, ca să-l întrebe dacă sunt adevărate cele răspândite despre Ciril Lucaris. Urmarea a fost că Teofan a adunat un sinod în Iași, local bine înțeles, pentru ca printr'o epistolă să apere pe apărătorul ortodoxiei, disculpându-l pe Lucaris de toate acuzările ce li se adusese. Nu este lipsită de interes scrierea lui Vretu în această privință. Iezuiții merg mai departe cu stăruința și poate că aceasta este singura calitate a papistașilor, și obțin o nouă destituire a patriarhului; el însă are puterea și abilitatea să revie. De data asta eră în chestie chiar catehismul calvin din Geneva, apărut în 1629 în limba latină, iar în 1632 în limba greacă. În slârșit, intrigile au reușit să hotărască pe sultanul Murad al IV-lea ca să dea un decret, prin care Lucaris să fie condamnat la moarte. Faptul s'a întâmplat și s'a executat, anul l-am spus, este 1638. În această privință ne vorbește cu destule amănunte Atanasie Guda în scrierea sa —Viețile paralele—precum și mult învățatul episcop Melhisedec în scrierea «Cronica Hușilor.» Cunoaștem acum bine pe Petru Movilă, pe Matei Basarab, pe George Racoți și ne amintim și de catehismul calvinesc ieșit din teascurile tipografiei Ardealului. Ei bine, acestui catehism i se răspunde din țările române și anume din Moldova. Vom păși acum să facem cunoștința altor două perso-

nage importante în chestiunea ce ne preocupă, și anume a lui Vasile Lupu și marelui Mitropolit Varlaam. Despre Vasile Lupu nu trebuie să vorbesc mult, dar cu privire la subiectul nostru el stă bine descris în referatul lui Paul de Alepp, care se găsește și în arhiva istorică. Din acest referat reiese truda vestitului domnitor pentru apărarea ortodoxiei și marea lui trecere întru aceasta la demnitatea din Imprejurimi. De altfel îl vom aminti continuu, acolo unde necesitatea se va ivi, în cele ce urmează. Dar cărturarul de seamă și acela despre care putem zice că a creat epocă în aceste timpuri, fu Varlaam. Fiu de țărăn din părțile Putnei, istoria nu prea cunoaște multe de locul nașterii sale, mai ales că nici dânsul n'a avut grija sau dorința de a ne vorbi despre sine. Știm numai că el își cumpărase vii și mori și că parte dintr'însele le lăsase nepoților, iar parte, mănăstirii Secul. Prin aceste părți erau pe atunci dascăli de copii și de sigur că începuturile în ale instrucției e probabil să le fi luat de aici. Dar Varlaam pare a fi căpătat toată învățătura și dorința-i deosebită de a ceti și scrie, toată priceperea-i caligrafică dela mănăstirea Secul, unde intră încă din tinerețe, poate chiar dela întemeierea acestui lăcaș. El ajunsese egumen la Secul pe la 1610 și numai după vre-o douăzeci de ani de egumenie și fără să fi fost episcop undevă, ajunge Varlaam, în etate cam de 55 de ani, la treapta cea mai înaltă din ierarhia Moldovei. Înainte de aceasta avu prilejul să cunoască pe vestitul Petru Movilă și putu să vadă la Chieșcoala și tipografia, și de sigur că atunci i se alcătui în minte planul de a strămuta și în țara sa aceste unelte de cultură. Înălțarea sa la scaunul mitropolitan, sprijinul bogatului Vasile Lupu, căruia îi plăcea strălucirea și care nu voia să fie întrecut întru nimic de vecinul muntean Matei Basarab, pe care-l ură, îi dădură mijloacele de nevoie, pentru ajungerea scopului său. Nu se poate hotărî precis data când Varlaam și Domnul său aduseră la îndeplinire înt-

meerea școlii, se știe, însă, că pe la 1639, mănăstirea cea nouă a Trei-lerarhilor, înălțată din piatră cioplită și aurită, eră în lucru: turnul dela poartă eră gata din 1638, dar întreaga biserică n'a putut fi terminată decât în anul următor, sfințirea făcându-se de mitropolitul Varlaam în ziua de 6 Maiu. Aicea s'a dezvoltat școala, de ai cărei dascăli s'a îngrijit foarte de aproape Varlaam, cerând să fie ajutat întru aceasta de Petru Movilă, care a răspuns în totdeauna cu destulă bunăvoință și cu mult folos. Prin tipografia alipită la mănăstire, se putea face o concurență lui Matei Vodă Munteanul, și dacă gelozia întotdeauna este o buruiană care ofilește și seacă sufletele, de data asta putem afirmă că ea a prins bine în ceea ce privește întrecerea întru ale tipăriturilor ce se făceau în cele două țări române. Deocamdată, însă, tipografia dela Trei lerarhi slujî unui scop mai mare, mai înalt. Petru Movilă luase măsuri pentru a lupta contra Calvinismului, atât pentru faptul că el ură din adâncul sufletului această erezie, cât și pentru motivul că el se priviă tot mai mult ca reprezentantul dreptei credințe răsăritene, ca luptătorul chemat pentru mântuirea ei de orice primejdie. Dacă privim acum îndărăt asupra celor spuse, ne găsim în fața următoarelor fapte: La Constantinopol un Ciril Lucaris, care luptă din răspuțeri contra iezuiților care l'au și răpus, dar care a fost acuzat că nu numai că a făcut concesii Calvinismului, de care părere suntem și noi, date fiind prieteniiile sale, precum și împrejurările politice care l'impingeau la aceasta, dar chiar că ar fi îmbrățișat Calvinismul, scriind sub numele său și o confesiune cu un asemenea cuprins, fapt ce nu-l putem afirmă și nu se poate susține cu verități istorice. La Chiev, Mitropolitul Petru Movilă acuzat de oarecare concesii făcute catolicilor, dar luptător dârj și vrășmaș nelimpăcat al Calvinilor. În sfârșit în Moldova, Mitropolitul Varlaam luptător pe ambele fronturi: și contra catolicilor și contra calvinilor, necedător nici uncea din

tabere și sincer și desăvârșit apărător al ortodoxiei. În această atmosferă și situație se deschide sinodul dela Iași din 1642, cu deosebirea că locul lui Lucaris îl ocupă acum patriarhul Parteniu, care și trimite, prin delegații săi, o gramata către sinodul sus amintit. De Muntenia nu putem pomeni, fiindcă n'a luat parte, cearta și vrăsmășia între cei doi domni fiind peste măsura de înverșunată. Scopul sinodului, pornit din inițiativa mitropolitului de Chiev, se știe că a fost combaterea Calvinismului și apărarea Ortodoxiei. Iașul eră în adevăr foarte potrivit pentru o astfel de adunare și iată de ce: În Chiev eră puterea regelui eterodox al Poloniei; în Constantinopol puterea sultanului păgân al Turcilor, pe când Vasile Vodă, deplin stăpânitor al țării sale, eră un apărător firesc al credinței celei vechi și bune. Încă din 1641 se știă că se strânge un sinod la Iași. La începutul anului următor, Pociațchi cere la Lemberg literile grecești, de nevoie, pentru a se tipări ce hotăriri s'ar crede că trebuesc. În timpul verii se adună și părinții sau delegații străini. Din Rusia veniseră trei, dintre care cel mai însemnat, Isaiea Trofimovici, eră doctor în Teologie și dela 1640, președintele-sfatului duhonicesc după lângă Mitropolit. Din Constantinopol erau de față episcopul de Nicea, Porfirie, un bătrân care fu primit de Vasile Vodă cu multă cinste, și vestitul teolog Meletie Sirigul, pentru care Vasile Intemee îndată episcopia cea nouă a «Proilavului» sau a Brăilei. Din partea Bisericii Moldovei cu fost Varlaam Mitropolitul, Evloghiu episcopul Romanului, Anastasie al Rădăuțului, Georgiu al Hușilor și Sofronie ieromonah și egumen al mănăstirii.

B. Mangăru

(Va urmă).

PROFEȚIA ȘI PSALMUL

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul XXXIX No. 1.)

Terminasem în numărul trecut al revistei explicațiunile ce aveam de dat asupra psalmilor, cari arată starea jalnică și de asuprire a poporului și trecusem la psalmii de triumf și de veselie. Dintre aceștia cel mai de seamă și caracteristic prin întrebuințarea lui, este psalmul 19. Cu el sfârșisem articolul, spunând că acest psalm este Imnul regal al Iudeilor și că ideile cuprinse într'însul sunt tot aceleași, cari se observă în ori și care alt imn regal modern.

Conținutul lui este următorul:

1) «Auză-te Domnul în zioa necazului, scutească-te numele Dumnezeului lui Iacov! Trimeată-ți ajutor din locul cel sfânt, și din Sion sprijinească-te pe tine!

2) Aducă-și aminte de toate jertfele tale, și arderea cea de tot a ta s'o afle bogată. Să-ți dea Domnul după inima ta, și împlinească-ți tot gândul tău.

3) Bucură-ne-vom de ajutorul tău, și în numele Dumnezeului nostru vom flutura steagul! Pline facă Domnul toate cererile tale!

4) Acum știm că Domnul dă ajutor unsului său, că-l va ascultă din cerul cel sfânt al său cu puternice tapte mântuitoare ale dreptei sale.

5) Vrășmașii se încred în care de războiu, vrășmașii se încred în ea, dar noi ne aducem aminte de numele Dumnezeului nostru: aceia se împiedică și cad, noi însă ne ridicăm și stăm în picioare.

6) Doamne ajută regelui nostru, și auzi-ne pe noi în ziua când te vom chema».

Acesta este psalmul care, după părerea cercetătorilor, eră imnul regal al neamului iudeu. În original el este cu mult mai scurt, decât cum se poate redă într'o traducere, care e silită să parafrazeze o mulțime de cuvinte, și e cu mult mai energetic în expresiuni. Adaogă apoi ritmul poetic, care lipsește unei traducerii în prosă, și așa vom putea avea o palidă idee despre frumusețea acestui imn.

Tot imn regal este și psalmul 20, însă nu eră un imn național, care să se poată cânta în toate împrejurările, ci parte imn de biruință, parte rugăciune pentru prosperitatea regelui și a poporului, și parte o gloriificare a lui Iehova. Este un psalm complex.

Inscripția psalmului în traducerea românească este aceasta: «Mulțamește că pe împăratul Hristos cu mare cinste l-a împodobit, și că pe protivnicii lui mai pe urmă îi va pierde». Creștinii așa dară raportează acest psalm la Hristos și îl cred mesianic și profetic. Dar cercetările teologilor au ajuns la păreri deosebite în punctul acesta, căci unele păreri neagă cu totul că psalmul ar fi profetic și s'ar referi la un Messia. De altfel însuș Talmudul susține părerea că psalmul vorbește într'adevăr de un Messia ce va să vie. Eră deci natural ca să fie raportat de către creștini la Hristos.

Alte două cântece naționale avem în Psaltire, psalmul 95—149.

Psalmul 95 a fost compus în vremile târzii, când s'a edificat a doua oară templul, pe când cultul lui Iehova începea din nou să fie introdus pretutindeni, prin ținuturile

Iocuite de Iudei și de pretutindeni. Iudeii erau atrași spre Ierusalim ca spre centrul natural al statului lor. În originalul ebraic, psalmul n'are nici un titlu, însă e lucru fără de nici o îndoială că a fost scris pe vremea reclădirii templului. Inscricția ce o poartă psalmul în traducerea bibliei de Buzău, este: «Toate le poruncește spre cinstea lui Iisus Hristos, care va judecă drept pe oameni. Lauda cântării lui David¹⁾, când s'a zidit casa, după robie. Nescrisă de-asupra la Evrei»²⁾.

Chiar începutul psalmului «Cântați Domnului cântare nouă, cântați Domnului tot pământul!» fiindcă ne vorbește despre o cântare nouă, ne dovedește că e vorba de un mare fapt nou, petrecut în viața istorică a poporului iudeu.

Acest psalm e un cântec național, nu fiindcă s'ar ocupa cu fapte din istoria poporului iudeu, ori ar cânta calitățile neamului ori alte lucruri, cari au legătură cu viața națională a Iudeilor, ci pentru marele fapt că în el se face alusiune la o religiune mai universală, care va stăpâni întreg pământul, iar aceasta are să fie religiunea lui Iehova. E într'adevăr de admirat cum acest popor mic și strămtorat din toate părțile de dușmani puternici, un popor umilit de robia Babilonului și împrăștiat printre neamuri străine, e de admirat cum acest popor îndrăsnească să viseze, că Iehova al lor va trebui să stăpânească odată întreg pământul și că religiunea lui va trebui să devie religiune universală. Că religiunea lui Iehova e destinată pentru întreg pământul! Faptul visat de Iudei nu a putut lua ființă, dar e de admirat că ei îl credeau posibil. Atâta încredere aveau în divinitatea cultului lor!

¹⁾ „Lauda cântării lui David“ expresiune ce se găsește ca inscripție la mulți psalmi, vrea să zică, probabil, „cântec scris în genul cântecelor scrise de David“.

²⁾ Adică neavând titlul și inscripția care spune cuprinsul pe scurt al psalmului.

Poetul care a scris psalmul, descrie mai întâiu pe Iehova în toată puterea și mărirea sa și-l arată tuturor popoarelor ca singur Dumnezeu adevărat și vrednic de a fi laudat și venerat, și cum El este mai puternic decât toți: «Că mare este Domnul și vrednic de laudă foarte, înfricoșat este mai presus de toți Dumnezeii, căci toți Dumnezeii păgânilor sunt draci¹⁾»

După aceasta poetul se transpune cu gândul într'un viitor, în care cultul lui Iehova a devenit religia întregii lumi, un timp fericit în care Israel și-a împlinit marea sa misiune istorică și marele său destin de a fi fost întemeietorul credinței universale într'un singur Dumnezeu. «Aduceți Domnului moștenirile neamurilor! Aduceți Domnului mărirea și cinste! Aduceți Domnului mărirea numelui său! Închinați-vă Domnului în curtea cea sfântă a lui!» Și într'altă strofă: «Să tremure de El toate țările pământului! Spuneți între popoarele pământului, că Iehova a devenit rege!» În urmă poetul, în lirismul său, vede bucurându-se de acest fapt toată natura. Să bucură cerurile, să bucură pământul, marea se frământă de bucurie, agitându-și adâncurile, să bucură câmpii și arborii pădurii de fața Domnului care vine, care vine să judece pământul!

Creștinii, cum eră firesc, raportează toate acestea la religia creștină. Faptul însă este și rămâne că poetul psalmului s'a gândit la religia lui Iehova și că el a visat mărirea neamului său și a cântat o glorie viitoare pe care nu o putea visa decât un popor inexplicabil de fanatic în credința sa într'un singur Dumnezeu. Cântecul nu este simplu religios, ci național, absolut național, dar întrucât religiunea și naționalitatea pentru Iudei eră același lucru, cântecul e prin excelență religios.

¹⁾ Toți zeii popoarelor sunt numai închipuiri. Cuvântul «draci» al traduceri e prea drastic și nu exprimă destul de bine sensul cuvântului ebraic.

Celalt cântec național, psalmul 149, începe la fel cu psalmul 95: «Cântați Domnului cântare nouă!» E un cântec jubilar, plin de conștiință națională și de încredere în viitorul poporului iudeu. Tonul cântecului e foarte războinic și energetic și de o adevărată frumusețe poetică, pe care scurtimea lapidară a versurilor o scoate și mai mult la iveală. Psalmul are două părți, egale în lungimea lor ca strofe. Partea dintâiu (vers. 1—4) aduce laudă lui Dumnezeu pentru ajutorul ce-l dă și-l va da poporului său, ca patron și binefăcător al regelui și al neamului iudeu, iar partea a doua (vers 5—9) este un strigăt de răsbunare, ce se ridică împotriva dușmanilor lui Dumnezeu și ai regelui — întru cât Dumnezeu și regele într'un stat teocratic, sunt acelaș lucru, în concepțiunea poetică—și împotriva asupritorilor poporului.

Puternică e mai ales partea aceasta a doua, în care dorul de răsbunare e exprimat într'un mod foarte plastic:

«Cântările de laudă ale Domnului să fie în gurile lor, ca săbii cu două tăișuri în mâinile lor.»

Superbă idee! Săbiile lor să fie nu săbii de oțel, ci cântările de laudă ale lui Iehova. Iar aceste cântări, care sunt săbii în gura celor buni, i-se cer lui Iehova cu scopul, să facă răsbunare între popoare și să fie mijloace de disciplină pentru națiuni, sau cum zice traducătorul:

«Ca să facă isbândă întru neamuri și muștrări întru no-roade».

Dintre psalmii, cari au mai multă asemănare cu cântecele religioase ale creștinilor din primele veacuri¹⁾, cei mai frumoși sunt: 2, 41, 42, 94, 120, 127, 128 și 130.

Psalmul 2 în textul original al Psaltirei iudaice n'are titlu, sau cum zic traducătorii noștri «e nescris deasupra».

¹⁾ Sau cum le mai au astăzi protestanții în cultul lor.

Forma psalmului e dramatică: vorbesc trei partide, poetul, Iehova și corul răsvrătiților. Întâiu vorbește psalmistul (v. 1—2):

«De ce se întărită neamurile și popoarele de ce plănuiesc lucruri deșarte.

«Regii pământului s'adună la stat și principii se înțeleg între dânșii asupra Domnului și a unsului său».

Iar corul răsvrătiților zice (vers 3):

«Haidem să rupem lanțurile lor și să aruncăm dela noi jugul lor».

Față cu această revoltă a regilor și față cu amenințările lor pline de zgomot, Iehova privește liniștit din cer și zâmbește:

«Cel ce șade în ceruri râde, Domnul își bate joc de ei».

Deodată apoi se aprinde mânia lui Iehova, și această mișcare de mânie îi inspăimântă deodată pe toți acei viteji cu gura mare. Și apoi vorbește Iehova.

Psalmul e recunoscut de toți cercetătorii ca fiind scris de pe timpul primilor regi, deci cu dreptate i se zice psalm a lui David. Creștinii îl privesc ca mesianic: «Adevărată prorocie despre împărăția lui Hristos».

Psalmul 41 e una din cele mai frumoase poezii, nu ale psaltirii, ci ale tuturor literaturilor existente. De aceea s'au și încercat să o traducă s'au să o prelucreze o mulțime de poeți ai tuturor neamurilor creștine. Psalmul începe astfel:

«In ce chip dorește cerbul spre izvoarele apelor, așa dorește sufletul spre tine Dumnezeu».

Cu aceste cuvinte începe această minunată poezie lirică în care un poet înstrăinat gândește la patria sa, cuprins de dor și negăsind altă mângâere își îndreptează gândul spre Dumnezeu și spre cele vecinice, rugându-se Domnului să-l întoarcă în pământul țării sale. Inscripția ce o poartă psalmul în traducerea Bibliei de Buzău este: «Să mângâe în isgonirea sa cu gândirea spre Domnul și spre lucrurile

cele dumnezeiești, rugându-se, să se întoarcă în pământul său, care și nădăjduște».

Poetul vorbește, în tot cursul poeziei, cu sufletul său și da astfel poeziei o nespus de tristă și de dulce duiosie. Repetirea de șase ori a cuvântului suflet în poezia aceasta, ține mereu atențiunea ațintită asupra durerii poetului, iar această tristă întrebare repetată: «Pentru ce ești mâhnit tu suflete al meu?», sporește lirismul psalmului și împarte atât de frumos poezia în trei părți, ca în trei strofe.

M. P.

DOUA BISERICI, MONUMENTE ISTORICE.

A

I.

În ziua de 23 Aprilie a. c., s'a sfințit cu un deosebit ceremonial religios, biserica mănăstirii Căldușani, din județul Ilfov. Serviciul religios s'a făcut de I. P. S. Ghenadie Petrescu, fost Mitropolit Primat și de P. S. Sofronie, Episcopul Râmnicului-Noul Severin și P. S. Arhiepiscopul Evghenie Humulescu.

Biserica era plină de popor, venit din București și din satele județului Ilfov. Curtea mănăstirii era de asemenea plină. Se aflau în biserică și d-nii I. G. Duca ministrul Cultelor și al Instrucțiunii, C. Disescu, fost ministru, Dr. C. Istrati, fost ministru și președintele comisiei monumentelor istorice etc., etc..

Pe la orele 12^{1/2} s'a terminat serviciul religios și atunci în fața altarului, I. P. S. Ghenadie a rostit cu glas tare următoarea cuvântare:

«Unde vor fi doi sau trei
adunați întru numele meu,
și eu voi fi în mijlocul lor,
zice Domnul»

Fraților și iubii creștini,

Dumnezeu carele vede în inima tuturor a văzut și a pătruns și în smerita mea inimă, care încă din tinerețe ardea pentru înflorirea bisericii noastre creștine ortodoxe.

Prin voința Ziditorului ceresc m'am învrednicit să ajung la cel mai minunat monument istoric al Țării noastre și al bisericii noastre creștine ortodoxe, ca biserica dela Curtea de Argeș, singura între bisericile din lume, clădită de nemuritorul Domn Neagoe Basarab și Despina Doamna care a jertfit la ea ei terminare scumpele sale bijuterii.

În anul 1875 am fost numit ca locotenent Arhiepiscop cu titlu de Piteșteanu, la Episcopia de Argeș, când am văzut cu Duhul minunea pe care Dumnezeu, mi-a arătat-o prin viziune.

Imediat în același an, am alergat la M. S. Regele Carol I, și cu lacrimi l-am rugat să se pue în lucrare cu mai multă stăruință monumentul atât de ruinat și sprijinit de schele. M. S. răposatul Rege văzând lacrimile mele și ascultând călduroasa mea rugăciune, am fost auzit, și lucrările accelerându-se, am ajuns ca să vedem terminată această minune arhitectonică, lăsată nouă de fericitul Neagoe. Așa că în timp de 10 ani s'a terminat nu numai biserica, care este clădită pe vechea temelie a sfintei Mitropolii a țării, (după cum spune testamentul lui Neagoe) dar și toate celelalte accesorii precum: Paraclisul, Clopotnița, Palatul Episcopal și toate celelalte dependențe. Toate acestea au fost clădite din nou, prin ajutorul puternic al celui de sus și al răposatului Rege Carol I. La aceste mari lucrări, n'au lipsit nici puternicul concurs creștinesc al marelui bărbat de Stat, primul ministru de atunci Ioan Brătianu. Acesta când a plecat la rezbélul pentru neatârnrarea Țării în anul 1877, a zis Ministrului de atunci al Cultelor G. Kișu aceste cuvinte: «Kișule, cea din urmă para care vei avea-o s'o dai la Curtea de Argeș ca să nu înceteze lucrările» Dumnezeu

a voit ca întoarcerea dela războiu să fie triumfătoare și cu mult tolos pentru toată suflarea românească. Cum am zis mai sus, după 10 ani luând sfârșit această măreață zidire a lui Neagoe, ne'ntrecută în lume, smerenia mea mai micul slujitor al Domnului ca Episcop al Argeșului, m'am învrednicit dela cel de sus, să o pot sfinți din nou, în fața Regelui, a boierilor Țarei, a poporului nostru român și a streinilor.

II.

Astăzi voința celui Atotputernic a făcut ca și pe acesta al doilea monument de sihăstrie în care ne aflăm al fericitului Mathei Basarab să'l sfințească smerenia mea, ca Egumen și slujitor pusnic aici, în ziua de 23 Aprilie în care zi prăznuim pe sfântul marele Mucenic Gheorghie purtătorul de biruință, anul 1915. Restaurarea a durat aproape 8 ani, cu ajutorul imbelșugat al cărmuitorilor Țarei. Cu toate nevoile, totuși lucrările n'au încetat și nu vor încetă până la terminarea definitivă.

După așezarea mea în acest sfânt locaș, văzând starea lui de ruină jalnică în care se află m'am întristat și amarit în Duhul meu.

Cuvioșii părinți părăsind cetatea se adăposteau pe lângă lac. Jivinile și animalele periculoase își făcuse cuiburi în cetate, iar zidurile se prăbușeau zilnic. Dumnezeu m'a luminat atunci și am scris M. S. Regelui Carol I, prin M. S. Regina Elisabeta, arătându'i starea de nimicire în care se găseă sfântul locaș, pentru a cărui punere în lucrare am dat și un premiu de 10.000 lei, așa că în vre'o două săptămâni s'au și aprobat restaurarea de către răposatul Ministru Spiru Haret.

Acest așezământ mănăstiresc, Mănăstirea Caldărușani, fondată din temelie la anul 1638, de către Voivodul Domnitor Mathei Basarab, a fost dela întemeerea ei neatârnată de sine stătătoare, neînchinată nici unei autorități streine, și întărită prin acte, prin hrisoave, încă din timpul Patriarhului Parthenie al Constantinopolei ca stavroighie. În această Mănăstire, încă din anul 1854 eu ca copil am venit încălzit de dragostea către Dumnezeu, către bise-

rică și către vieța monahală, am luat învățături din sfânta vieța îngerească în care am trăit până astăzi.

Când răposatul Rege Carol I, pentru a treia oară a vizitat Mănăstirea Căldărușani și când dela biserică am pornit spre casa Stăreției, mi a zis aceste cuvinte:

«*Dumnealor au vrut să strice Mănăstirea, dar eu n'am lăsat*». I am răspuns aceste cuvinte: «Bine ați făcut Majestate căci Mănăstirile sunt norocul Țării noastre». Desființându-se Mănăstirile se desființează faptele bătrânilor noștri. Vom vedea mânia lui Dumnezeu răvărsată asupra noastră. Mă doare în suflet că răposatul Rege n'a trăit să vadă restaurată Mănăstirea așa cum este, dar mai ales interiorul. La Curtea de Argeș am avut mare luptă pentru interiorul bisericii lui Neagoe, căci arhitectul voia să'l reducă și să facă numai câteva tablouri moderne. Așa și aici: știind ce am întâmpinat la biserică Curtea de Argeș, m'am împotrivit și am condus eu și interiorul bisericii, fără a da voie cuiva a se amesteca; și l-am scos la lumină așa după cum se vede, pentru care chiar comisiunea monumentelor istorice în frunte cu răposatul Ioan Kalinderu mi-a adus nesfârșite mulțumiri.

Nu pot avea mai mare mulțumire sufletească ca aceasta că după multe alergături, nevoi și necazuri, am putut ajunge la acest bun sfârșit, ca să văd și acest Dumnezeesc locaș al fericitului ctitor Mathei Basarab Voivod, în vechea lui splendoare bizantină. El este împodobit ca o mireasă a lui Hristos în toată strălucirea, și din depărtare turlele și înălțimile sfintei biserici, se văd și deșteaptă pietatea credinciosului.

Fericit am fost și sunt că am avut norocul să fiu trimis aici în Mănăstirea Căldărușani, metania mea ca copil, unde am căpătat cele mai alese și frumoase călăuziri călugărești, toate în frica Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Fericit sunt că în zilele Arhieriei mele și a Egumeniei mele, am putut a vedea și a aduce la bun sfârșit cele mai mari și mai frumoase monumente ale Basarabilor Neagoe Voevod și Mathei Voevod.

Fericit voi fi cât voi mai trăi, să văd și dorita intrupare a neamului românesc. Fericit voi fi dacă voi vedea tronul României înălțat mai sus și cu puteri întinse mai

departe. Și mai fericit voi fi, când voi vedea pe suveranii noștri înflorind și păstrând mănăstirile și bisericile noastre ca și răposatul Rege Carol I, și iarăși fericit voi fi când iubii lor binecredincioși fii, botezați în religia ortodoxă și crescuți în vederea poporului Român și a bisericii române ortodoxe. Atunci voi strigă împreună cu toată biserica și cu tot poporul Român. Acum slobozește pre robul tău Stăpâne că văzură ochii mei mântuirea».

*

Dupe ora 1 p. m., s'a dat masă cu peste 200 tacâmuri în marea trapeză a mănăstirii, iar afară, în curtea mănăstirii a fost masă pentru popor. La masa din trapeză a vorbit I. P. S. Ghenadie și a făcut urări pentru M. S. Regele Ferdinand și pentru Dinastie.

D-nul *J. G. Duca* a spus în esență următoarele: Sunt fericit, că mi s'a hărăzit mie cinstea de a conduce ministerul Cultelor în timpul în care se sfințește acest mare lăcaș al lui Mateiu Basarab. Meritul cel mare este fără îndoială al I. P. S. Ghenadie, care a știut să convingă pe stăpânitorii trecători de a contribui cu toți pentru terminarea restaurării acestui monument istoric. Rog pe Cel A-Tot Puternic să-i dea încă zile multe, ca să ne bucurăm cu toți de roadele muncii sale spre binele Bisericii românești și să facă ca această sfântă mănăstire să străluciască și în viitor, după cum a strălucit în trecut.

D-nul *Dr. C. Istrati*, președintele comisiei monumentelor istorice a arătat greutatea vremurilor și cât e de modest rostul comisiei. Face urări pentru vremuri mai bune, ca rolul să fie mai eficace.

D-nul *C. Disescu* a rostit următoarele:

Tradiția evanghelică și slujba bisericească ne spune că pe când ceata femeilor căută pe Soarele care apusese în mormânt, Ingerul cel Luminos, a strigat către dânsule: a răsărit lumina care luminează pe cei ce dorm, întru întuneric! Hristos a înviat!... «Indrăsniți», strigat-a Ingerul.

Iar femeile au strigat ucenicilor: adevărat a înviat din mormânt viața tuturor.

«In lume necaz veți avea: ci îndrăsniți, eu am biruit lumea». Așa a spus Mântuitorul ucenicilor săi ca să-i întărească în lupta lumii.

Înalt Prea Sfințite! În vremuri de lipsă de bani, fără lege, fără credit, ai îndrăsnit, iar Sietnicii Tronului v'au ajutat în îndrăsneala voastră, și așa ați reinviat din mormânt pe Marele Matei Vodă Basarab, întemeetorul partidului național în România, cel ce a îndrăsnit a lua averile mănăstirești din mâinile cutropitorilor streini, cel ce a îndrăsnit a reinvia limba noastră strămoșească în Biserică, cel ce a întemeiat sfintele lăcașuri dintre cari cel mai de preț este sfânta Mănăstire Caldărușani, refăcută azi prin arătările Domnului, pentru ca să veniți aici să faceți ce ați făcut.

Legenda ne spune că altădată eră în apropiere de aici satul Caldărușenilor, al Dorobașilor Români, cari au ajutat pe Matei Vodă în luptele lui. De aci și numele sfintei Monastiri ce se înalță pe această pitorească localitate, unde eră altădată mica bisericuță cu cuviosul stăreț Partenie, care prin chipul primirei făcută marelui Domn, venit pentru a cercetă tabăra și a vână animale sălbatice, i a dat bunul gând de a întemeia mănăstirea cetate a Caldărușenilor la 1636, după planul însemnat de chiar Maria Sa.

Privind marile împrejurări venite pentru binele Națiunii române, ne amintim cu drag de eroismul Roșilor Calărășani cari vor fi pildă ostașilor noștri de azi.

Noi, Domnule Ministru și I. P. Sfințite, vă felicităm pentru fericita idee ce ați avut de a sărbători azi, ziua Marelui Purtător de biruință, Sf. Gheorghe, în ajunul celei mai mari zile ale Neamului nostru, restabilirea acestei sfinte Mănăstiri, a cărei stăreție I. P. Sfințite ați primit-o, dupe rugăciunile tocmai ale mele, cinstitul vostru povățuitor în vremuri grele. Domnule Ministru, I. P. Sfințite, cu mare bucurie și din toată inima ridicăm paharul acesta plin care amintește pe cel în care Matei Basarab a băut vin aici în ziua în care el însași a curățit locul pe care s'a zidit Biserică, dorindu-vă mulți ani să trăiți pentru binele Bisericii Neamului nostru și al vostru».

D-nul I. G. Duca pentru a doua oară spune: Sunt dintre acei cari cred în întâmplare. Nu e un capriciu al soartei, să ne găsim aici doi oameni dela Vâlcea—eu și d-nul Disescu—din poalele mănăstirii dela Arnota, unde doarme Mateiu Basarab, ziditorul Căldurășanilor.

Această mănăstire creiază o legătură între trecut și viitor, trezește vieța plină de zbcium, dar și de fapte bune a lui Mateiu Basarab,—învie o parte din gloria străbună. Să căutăm și noi să fim demni de vitejia strămoșească spre a ne odihni în vieța cea din urmă, după cum se odihnește voevodul dela Arnota».

Au mai vorbit apoi și alții, între care și d nul P. Garboviceanu. Domnia Sa a făcut istoricul restaurării, arătând, că deși vremurile au fost grele, totuși statul a dat mijloacele necesare pentru restaurarea acestei ctitorii a lui Mateiu Basarab. E bine să îndrăznești, cu singura condiție, să știi ce voiești. Indrăsneala a fost aici aprobată, pentru că scopul urmărit eră sfânt și de aceea s'a și reușit.

II.

Mănăstirea Căldurășani a fost construită de Mateiu Vodă Basarab în anul 1638. Iată cum sună inscripția ctitoricească: «Cu strălucirea cei sfinte și începătoare de vieță și cei nedespărțite și de pururea cântate și închinatc Troițe și noi cu aceste puteri de lumină umbrind și luminându-ne, luat-am aminte la cele grăite de Dumnezeestele scripturi, care zic că: «Infricoșat este a cădea în mâna lui Dumnezeu celui viu, care își ascunde în pământ talantul bogăției lui» și iarăși grăește Domnul: «Nu vă ascundeți voi vistieriile în pământ, unde viermile și putrezimea le putrezesc și furii o sapă, ci vă ascundeți vistieriile la cer, unde nici una din acestea nu le poate strică». Și iară mă întristez de ceeace grăește Pavel, vasul cel ales, ce zice: «Cu nimic nu ne-a adus pe lumea aceasta, cu ceea

ce vom duce nu vom putea», și iarăși zice celor bogați și oprește să nu se înalțe cu mintea înțelepciunii, nici să nădăjduiască spre bogăția cea peritoare, ci spre Dumnezeu cel viu, celui ce ne-a dat nouă toate din destul întru îndulcirile a lucră cele bune și să se înbogățească întru lucrurile cele bune și să-și ascundă în sine și temeiul pune în veacul acesta și în cel ce va să vie.

Drept aceea și eu întru Hristos, Domn bun și creștin, singur țiitor Ioan Mateiu Basarab VV. și Domn a toată țara românească și de acea parte de munte și altele domnind, auzind acestea, repezitu-ne-am cu poșta și cu gândul cel Dumnezeesc, carele este către sfintele biserici a le zidi, a le urzi și ale înfrumuseță cu cheltuiala din avuția ce s'au dat nouă dela Dumnezeu, întocmind acestea, vrut-am și aici în locul acesta care se chiamă Caldurașani, a zidi casa Domnului; care loc singur Domnia mea cu gândul l'am găsit întru mărirea și lauda sf. marelui Mucenic Dimitrie celui ce-i cură miere ca să fie Domniei mele și părinților mei întru vecinică pomană, iar împăratului de vecie celui neputred, celui nevăzut, cel înțelept, unul Dumnezeu, acelaia să fie cinstea și mărirea întru vecie de veci, amin. Și s'a început a' se zidi în luna lui Octombrie 20, valeat 7196 dela zidirea lumii, iar dela Hristos 1638.»

Biserica a fost sfințită de Mitropolitul țării și de P. P. S. S. Episcopi ai Râmnicului și Buzelui. A luat parte la sfințire însuși Ctitorul Mateiu Basarab cu mulți boeri și mult popor.

Mănăstirea a fost dărăpănată în cursul vremurilor în urma unui mare cutremur. S'a restaurat și apoi iarăși s'a ruinat și acum apare din nou veselă și frumoasă. I. P. S. Ghenadie poate fi mulțumit, că i-a fost dat s'o vadă scăpată de ruină și toți bunii români și creștini împărtășesc mulțumirea I. P. S. Sale.

B.

I.

În ziua de 26 Aprilie a. c., 4 zile după sfințirea bisericii lui Mateiu Basarab, s'a sfințit biserica lui Ștefan Cel Mare dela Baia, rămasă ruină de vremuri îndelungate.

Sfințirea s'a făcut de I. P. S. Pimen, Mitropolitul Moldovei și Sucevei, înconjurat de un numeros personal. A asistat la sfințire d-l Dr. C. Istrati, președintele Comisiunii monumentelor istorice, d-l inginer G. Balș, membru al comisiunii, d-l Albu, prefectul județului, d. P. Gârboviceanu, administratorul Cassei Bisericii, împreună cu sub-administratorul d-l C. Dobrescu, d-l Lepădatu, secretarul Comisiunii monumentelor istorice, d-l Virgil Drăghiceanu, Conservatorul Comisiunii, d-nii arhitecți ai comisiunii, Ghica Budești și Lupu. După aceea multă lume din Fălțiceni și popor din toate satele județului. Biserica spațioasă eră neîncăpătoare și curtea bisericii deasemenea. Erau la 10.000 suflete cel puțin. Asistau și ofițerii Garnizoanei din Fălțiceni cu soldații.

După terminarea sfințirii, I. P. S. Mitropolit Pimen a rostit în fața altarului următoarele:

«Sfințirea bisericii dela Baia, ne aduce aminte de vremurile vechi. Slujba bisericească de sfințire, la care s'a pomenit numele Voievodului Ștefan cel Mare, ca ctitor al acestei biserici, ne aduce aminte că, aici—la Baia—acum 438 de ani, de către acest mare voevod cu plăeșii lui, au fost bătuti și zdrobiți ungiurii la un loc cu îngântatul lor crai, Matiaș.

Serbarea slujbei de azi, la care ne-am adunat aici, din toate părțile, în număr așa de mare, ne aduce aminte cât de grele au fost vremurile de demult și cât de viteji au fost strămoșii noștri.

Ștefan cel Mare, fala vitejiei voevozilor neamului nostru și apărătorul legii strămoșești, prin războaiele purtate,

dela țărmurile mării Negre, până în creștetul Carpaților ș'a asigurat pomenirea sa de veci, împodobind țara cu biserici și mănăstiri, care sunt cele mai puternice dovezi ale vitejiei și trecutului nostru glorios.

Una, din aceste dovezi, e și această biserică istorică dela Baia, care în curgerea vremurilor și din pricina greutății împrejurărilor căzuse și a fost multă vreme în ruină.

Dar, pentrucă sufletele mari se întâlnesc și săptuesc pentru folosul și întărirea popoarelor în care odinioară au trăit, tot așa s'a petrecut și cu bisericile și mănăstirile lui Ștefan cel Mare, căci, multă vreme în ruină fiind, au fost restaurate prin îndemnul și în timpul slăvitei domnii a primului și regretatului Rege Carol I.

Una din aceste biserici e și aceasta, la a cărei sfințire suntem de față și cu noi de sigur că se unesc gândurile tuturor românilor și mai presus privesc sufletele celor doi voievozi viteji: Ștefan cel Mare și Carol I. Și ce împrejurare minunată, că sfințirea bisericii dela Baia a fost orânduit de Dumnezeu, să se facă în aceste vremuri rășboinice, care s'gudue aproape toată lumea, și care cu siguranță ne așteaptă și pe noi. De aici, dela Baia, să ne însuflețim și noi și oștirea noastră, pentru a ne face datoria până la jertfă, către țara și neamul nostru, precum odinioară și-a făcut datoria Ștefan și Plăeșii lui, și numai atunci urmașii noștri ne vor pomeni cu evlavie și respect, precum noi am făcut pomenire azi pentru sufletul lui Ștefan cel Mare și a vitejilor lui dela Baia.

Înainte de a termina, aduc mulțumiri Onoratei Comisiuni a monumentelor istorice, reprezentată aici prin d-l D-r Istrate, care cu ajutorul lăsat de Luxița Paladi a pus tot interesul pentru restaurarea acestei biserici.

Mulțumesc d-lui P. Gârbovicanu Administratorul Cassei Bisericii care e împreună cu noi la sfințirea bisericii dela Baia, pentru care a arătat un deosebit interes și a înlesnit mijloacele de restaurare.

Mulțumesc d-lui A. Cantacuzino-Pășcanu, marele proprietar din localitate, care a împodobit biserica cu obiecte sfinte și de mare preț.

Mulțumesc tuturor celor ce au lucrat pentru înfrumusețarea bisericii dela Baia.

Mulțumesc și D-voastră care ați venit și participați la această serbare.

Incheiu cuvântarea mea cu urări de bine pentru Familia Regală, țară și armata noastră.

*

În urmă, în curtea bisericii de pe scara dela intrare a vorbit d-nul Dr. C. Istrati, președintele comisiunii monumentelor istorice.

Domnia sa a spus cam următoarele:

Trecutul neamului nostru este foarte glorios.

Ștefan cel mare este pentru noi nu numai marele Voevod al Moldovei, ci și simbolul idealului nostru național. Actul unirii tuturor românilor întrevăzut de marele Voevod și realizat în parte la 1859 trebuie înălțuit de noi astăzi. Și Dumnezeu a voit că acest monument lăsat de Ștefan cel mare să se sfințească tocmai astăzi, spre a în-sufleți pe vitejii noștri oșteni ca să lupte mâine cu aceeași vitejie ca și plăeșii Moldoveni pe câmpiile dela Baia. Serbarea de astăzi este o continuitate de lucru de 25 ani, începută de marele Rege Carol I, pentru restaurarea monumentelor noastre naționale, atât de mult lăstate uitării din cauza vitregiei timpurilor.

Statul nu poate face tot ce e necesar pentru restaurarea monumentelor istorice, și de aceea se cuvine să intervie inițiativa privată. Aici trebuie să ne amintim, mai mult ca ori când, că avuțiile ce ne desfată pe acest pământ, nu le putem lua cu noi în mormânt. În pământ ne ducem numai cu trupul, iar sufletul există în permanență.

De aceea se cuvine ca pentru partea sufletului din avuțiile noastre strănse pe pământ să contribuim cu ceva și pentru binele obștesc care rămâne după noi, după cum și marele Voevod ne a lăsat și nouă acest monument care ne amintește de gloriosul nostru trecut. Să ne mândrim că în țara noastră, dela un capăt la altul sunt spitale și instituțiuni de binefaceri ridicate și întreținute numai prin caritatea publică și în care streinii chiar sunt primiți și îngrijiți în mod gratuit. Luxița Paladi deși măritată cu un strein n'a uitat însă neamul nostru și din averea sa a lăsat o bună parte pentru restaurarea acestei biserici.

Fie ca această faptă să servească ca pildă pentru mulți din noi înlesnind reînnoirea și împodobirea și a altor monumente scumpe pentru neamul nostru, rămase dela strămoși. Mulțumesc tuturor acelor cari au făcut sacrificii și s'au ostenit pentru restaurarea acestui monument. Mulțumesc I. P. S. Mitropolit și doresc ca I. P. S. Sa, care este astăzi Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei, să fie și Mitropolit al Sucevei precum a fost altădată, și precum de fapt se intitulează și să binecuvinteze armata noastră pentru întemeierea unei Români Mari.

Fie ca voi săteni să vă însuflețiți dela pilda plăeșilor lui Ștefan și să luptați cu vitejie pentru realizarea acestui ideal.

*

După aceasta I. P. S. Mitropolit însoțit de d-l Colonel Boian, de d-l dr. C. Istrati și de numeroase alte persoane distinse trece pe frontul Regimentului 16 Suceava și vorbește soldaților, arătându-le datoriile ce au către tron și țară; că trebuie să meargă până la jertfa vieții pentru a lăsa urmașilor o Românie mare și un trecut glorios.

*

În urmă invitații au mers la școala primară, unde se așezase masa. Erau aproape 100 de invitați.

Spre sfârșitul mesei I. P. S. Mitropolit a toastat în sănătatea M.M. L.L. Regele și Regina și pentru întreaga dinastie.

D-l dr. C. Istrate exprimându-și regretul că timp de 40 de ani a nesocotit puterea credinței creștine, declară, că e fericit a fi dobândit convingerea, că numai prin credință în Dumnezeu se împlinesc fapte mari. Ridică paharul în sănătatea I. P. S. Mitropolit al Moldovei, rugându-l să binecuvinteze realizarea aspirațiunilor neamului.

D-l P. Gârboviceanu, administratorul Cassei Bisericii, face istoricul bisericii din Baia, arărând că Ștefan cel Mare a zidit-o după ce a biruit pe Mateeaș Corvin, Craiul Un-

garii. Vorbește apoi de evlavia lui Ștefan cel Sfânt și cum a pus stăpânire pe Ciceiu și Cetatea de Baltă din Ardeal și cum la Vad pe Someș a făcut mănăstire cu un Arhiepiscop, ca egumen, care să se intereseze de nevoile religioase ale poporului român din partea răsăriteană și nordică a Ardealului. Face apoi istoricul restaurării acestei ruine, punând în lumină meritul Comisiunii monumentelor istorice. Termină exprimând regretele d-lui I. G. Duca, ministrul Cultelor și al Instrucțiunii, care din împrejurări neprevăzute, n'a putut să i-a parte la această frumoasă și înălțătoare serbare.

Au mai vorbit d-l Iorgandopol, avocat în Fălticeni, d-l Colonel Boian, d-l Albu prefectul județului, d-l Secara și alții.

A fost o serbare, care înalță sufletele și care a făcut pe toți să trăiască clipe din cele mai sfinte amintiri ale trecutului nostru.

II.

Baea Sucevii eră în vremea marelui Ștefan un orașel înfloritor. Aci a zidit el, după ce a bătut pe Mateeaș Corvin, biserica restaurată acum, ca prinos de recunoștință Celui a-tot puternic și ca monument pentru viitorime de vitejie strămoșească. Biserica lui Ștefan a fost construită toată în piatră. În decursul vremurilor numai rămăsese din ea decât pereții și turla.

Doamna Luxița Paladi, maritată contesă de Bedmar a lasat prin testament să se restaureze această biserică, dând 100.000 lei. Cu judecată s'a câștigat suma și a mai dat și statul și astăzi mulțumită d-lui Ghica Budești arhitectul comisiunii monumentelor istorice, biserica albă din Baea, căci așa se numește (nu e zugrăvită), apare frumoasă și măreață ca în vremurile de altădată. Și în față s'a cons-

truit o clopotnița în acelaș stil și se potrivește de minune cu frumoasa biserică. Toți cari vor să cunoască țara, să meargă în părțile acestea și să se inspire din trecutul slăvit de pe vremea lui Alexandru cel bun, a lui Ștefan și a lui Petru Rareș. Aci se găsesc ruinile bisericii catolice zidită de Alexandru pentru soția sa catolică, Margareta Doamna, unde e înmormântată și unde a fost și reședința unei episcopii catolice în părțile Moldovei. Tot aci se află și biserica lui Petru Rareș, zidită în 1532, după cum glăsuește pisania: Petru Rareș care împreună cu soția sa Elena dorm somnul de veci în biserica mănăstirii Probota, nu departe de Baea. Ce locuri sfinte! Ce locuri deșteptătoare de cele mai duioase și înălțătoare amintiri! Să mergem într'acolo, să căpătăm puteri de vieață românească!

P. G.

Causele necredinței contimporane și mijloacele de a o combate.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul XXXIX No. 1.)

* * *

Văzurăm cari sunt cauzele principale ale necredinței, știm de unde și cum își ia naștere, dar aceasta nu e de ajuns, trebuie să-i aflăm și leacul și acesta e lucrul de căpetenie. Cunoașterea cauzelor ne va fi de folos în căutarea leacului, precum ti este de folos, indispensabil chiar medicului să știe mai întâi de ce boală suferă bolnavul la patul căruia este chemat, să stabilească adică înainte cu precizie diagnosticul, pentru ca să poată prescri leacurile și tratamentul ce trebuie să aducă vindecarea. După cum nu toți bolnavii de aceeaș boală se vindecă cu aceleași

medicamente și acelaș tratament, ci depinde de știința și experiența doctorului curant să aleagă medicamentele și să prescrie tratamentul potrivit cu temperamentul bolnavului, cu gradul de gravitate al boalei, cu complicațiile ivite, sau în perspectivă de a se ivi, cu mijloacele bănești de cari pacientul dispune etc., tot astfel și aci nu există o rețetă sigură, un leac suveran împotriva necredinței, ci ele sunt diferite și mai multe la număr și alegerea și aplicarea lor depinde de știința, de înțelepciunea, de tactul doctorilor sufletești; căci e aproape de sine înțeles că soldatul care e chemat să lupte împotriva dușmanului care se chiamă necredință, medicul căruia îi incumbă mai mult decât oricui datoria de a combate și extirpă din suflete boala necredinței este în prima linie păstorul de suflete și numai în a doua linie vin profesorii de religie și călugării. Fiind unită cu atâtea greutateți, chestia lecuirii necredinței e mai delicată, mai grea decât diagnosticarea ei. Ea mai prezintă apoi și inconvenientul că e foarte vastă, căci la drept vorbind, a expune în chip ceva mai amănunțit leacurile ce pot fi întrebuițate pentru combaterea necredinței, e a rezuma întreg complexul de cunoștințe de cari are trebuință preotul, spre a putea să și îndeplinească cu succes unul din rolurile de căpetenie ale grelei sale misiuni. Deaceea mă voiu mărgini numai să arăt în general și pe scurt leacurile necredinței sau mijloacele prin cari poate fi combătută necredința, rămânând ca să scriu sau să vorbesc altădată mai pe larg despre fiecare în parte sau cel puțin despre cele mai însemnate.

Cel dintâi leac este chemarea ajutorului lui Dumnezeu, implorarea harului său, rugăciunea, atât din partea celui stăpânit de necredință, cât și din partea preotului. Cum însă necredinciosul nu va consimți s'o facă decât când se va decide să scuture jugul necredinței, rămâne s'o facă numai preotul.

Înarmat cu încredere deplină în Dumnezeu și în ajutorul harului său, preotul să porceadă la luptă, recurgând la celelalte leacuri pe care i le pune la îndemână știința sa.

Un leac foarte eficace împotriva necredinței este cultura cât mai întinsă, cât mai variată a preotului, cultură atât pur teologică cât și profană. Cuvintele lui *Goethe* depe patul de moarte: «*Lumină, lumină! Mai multă lumină*» ar trebui să fie din acest punct de vedere deviza preotului, pe care Mântuitorul îl numește «*lumina lumii și sarea pământului*». Fără cultură solidă și bogată, preotul nu-și va putea împlini în timpul de față rolul său, nu și va putea exercita însărcinarea de conducător, de părinte, de păstor sufletesc, ci se va găsi în trista situațiune de a fi el condus de cei încredințați conducerii sale, va păți ca cloșca care scoate pui de rață, care rămâne pe marginea lacului, pecând puii ei înnoată pe întinsul apei. Lipsa de cultură va interverti rolurile, cum zice proverbul grecesc: «*Αραξα τὸν βόβν*», căruța trage pe bou, iar nu boul căruța.

Preotul trebuie să fie în stare să discute *stante pede* orice chestiune de știință pură, de filozofie, de literatură. Să poată demonstra convigător că orice argument îndreptat împotriva credinței e un sofism și că nici un adevăr nu poate sta în contradicție cu adevărul revelat. Să dovedească că credința religioasă este de cel mai mare folos, din toate punctele de vedere, pentru omenire, și că Biserica aduce societății neprețuite servicii morale și materiale. Pentru a putea face aceasta nu se cere numaidecât ca preotul să fie perfect matematician, perfect chimist, perfect fizician, perfect filozof, perfect literat etc., ci e destul să știe bine elementele tuturor acestor științe și să poaseadă arta de a le mânui cu dibăcie în discuțiune. Dar cât de departe suntem de aceasta! Conștiințele generale cari se dobândesc în Seminarii rămân neutilizate, sunt ca pietrele grămadite una peste alta într'un zid din care lip-

sește cimentul. Ele nu se pun în legătură cu cunoștințele teologice cari se capătă în timpul aceluiaș ani de studiu și cari se lărgesc și aprofundează mai departe în facultatea de teologie. Preotul nostru se prezintă din acest punct de vedere ca cei cari colectează tot felul de arme, de cari nu știu să se servească, ci le țin numai de frumusețe. Papistașii tac altfel: ei nu împărtășesc viitorilor preoți cineștie ce noian de cunoștințe, dar li deprind să discute, îi dresază în așa fel ca să nu-și piardă cumpătul ori care ar fi obiectul discuțiunii și să știe întotdeauna sau să târască discuțiunea pe tărâmul care le convine lor, sau să poată spune fraze frumoase și corecte cari să nu le trădeze neștiința. Mai puțin sociabili decât preoții noștri—pentru că sunt celibatari—de multe ori mai inculți decât preoții noștri, sau cel puțin nu mai culți sau cu mult mai culți, preoții papistași sunt prețuiți în societate și au reputațiune de învățați, numai mulțumită dresurii primită în Seminar. La noi, viitorul preot învață în Seminarii limbile latină, greacă, germană, de pot citi operele patristice, învață toate disciplinele teologice cari se predau în facultatea de teologie—mai puțin numai limba ebraică—învață istorie, geografie, științe, medicină, igienă, comptabilitate, pedagogie, ceva filozofie și face practică liturgică, practică omiletică, practică pedagogică, practică agricolă și lucru manual, dar n'are nici un studiu care să-l învețe cum să folosească cunoștințele dobândite când e vorba să discute o chestiune, să trateze un subiect oarecare. La examenul de diplomă este examinat din latinește, grecește și nemțește și pus să desvolte conferințe cu subiecte cari se tratează la cercurile culturale, dar de cunoștințele teologice, de felul cum va utiliză ca preot, cunoștințele în genere ce a dobândit în Seminar și cum va avea să se poarte în mijlocul societății, de acestea nu-l întreabă nimeni.

Trebue dar neapărat o reorganizare a Seminarilor, o lărgire și aprofundare a cadrului studiilor în facultatea de teologie și mai mult zel, mai multă dragoste de carieră dascălilor și dintr'o parte și dintr'alta, dacă vrem să avem preoți cu adevărat culți. Trebuie apoi sfărâmate barierele care împiedică pe studenții teologi ca să urmeze și alte facultăți. Când vom avea cât mai mulți preoți licențiați în litere, în științe, în drept și chiar doctori în medicină, când și profesorii de materii profane dela Seminarii vor fi clerici, atunci vom avea mai mulți preoți culți și pregătirea în Seminarii se va face mai cu temei, iar lupta împotriva necredinței se va ușura. Câtă greutate ar avea scrisul și ce răsunset cuvântul cutărui preot profesor de chimie, de fizică, sau astronomie, când ar discuta o chestiune de știință? Cu cât respect s'ar plecă lumea în fața preotului care ar fi, dacă s'ar putea, nu numai doctor de suflute, ci ar alina și suferințele trupești, ca iscusit medic sau chirurg! Și cât de mult s'ar resfrânge din acest respect și asupra credinței propoveduită de preoți! Pe câți nu i-ar împiedică singur acest respect să cadă în mreșile necredinței și pe câți alții nu i-ar smulge din ghiarele ei!

Stăpân pe armele de luptă ce pune la îndemână cultura, preotul va răspunde cu înlesnire, va combate cu succes și răsturnă din temelie scepticismul filozofiei și materialismul științei contemporane, cari sunt două din cele patru cauze principale ale necredinței, expuse mai sus.

Intr'adevăr, absolutei relativități a cunoștințelor noastre și scepticismului ce stăpânește în materie de cunoștință cugetarea filozofică dela Kant încoace, i-se pot opune cercetările mai noi și rezultatele la cari s'a ajuns în această materie. Impresiunile ce primim prin simțuri dela obiecte nu sunt pur subiective—cum socotește Kant—adică produse esclusive ale sistemului nostru nervos, ci

sunt rezultatul a doi factori: unul extern, acțiunea sau înrăurirea obiectelor și altul intern, însușirea sufletului nostru de a putea fi înrăurit de obiectele cu cari vine în contact prin organele simțurilor. Insușirea obiectelor de a putea influența asupra simțurilor noastre este o însușire reală a lor, constituie o parte din ființa lor. În virtutea acestor însușiri și pentru că ele sunt reale, iar nu numai un produs al minții noastre, ceva subiectiv, obiectele se și deosebesc unele de altele. Când văd d. p. alături două bile, una albă și alta neagră, când aud un sunet de clopot și unul de trompetă, când țin într-o mână o bucată de fier și în cealaltă una de lemn etc., nu e ceva subiectiv că o bilă e albă și alta neagră, pentru că fizicienii au măsurat numărul de vibrațiuni eterice cari trebuie pentru ca un lucru să se înfațișeze ochilor alb și altul negru; prin urmare este o deosebire reală între o bilă și alta. Nu e ceva subiectiv deosebirea ce fac între sunetul de clopot și cel de trompetă, pentru că și aici fizicienii pot spune ce număr de vibrațiuni eterice produce sunetul de clopot și ce număr pe cel de trompetă. Tot astfel și cu bucata de fier și de lemn, cântarul ne arată că fierul e înadevăr mai greu decât lemnul și așa mai departe. Diferitelor impresiuni ce avem dela obiecte, trebuie să corespundă obiecte diferite. Exactitatea și adevărul acestei afirmări se poate controla și verifica prin o mulțime de experiențe și observațiuni. Așa d. p. ceea ce văzul ne afirmă despre forma, pozițiunea, locul ce ocupă în spațiu un obiect dimprejurul nostru ne confirmă pipăitul. Imitarea oricărui lucru, ca d. p. facerea unui ceasornic după un altul care servește ca model, a unei mașini, a unui obiect de artă etc., presupun în mod necesar că impresiunile ce s'au primit dela obiectul care servește de model corespund cu însușirile reale ale acelui obiect, căci altfel imitarea n'ar putea reuși.

Simțurile nu ne înșală dar, mintea nu ne amăgește în cele ce ne afirmă despre realitatea și însușirile obiectelor, cari compun lumea inconjurătoare, și prinurmăre cunoștințele, cari au la bază senzațiuni, sunt sigure și reale.

Totasemeni și în ceea ce privește sfera transcendentului sau domeniul metafizicii, mintea sau rațiunea poate emite păreri și formulă judecăți cari au valoare obiectivă. Unele din acestea se pot verifica în practică, iar altele sunt o continuare sau complectare a cunoștințelor sau observațiilor pozitive. Putem dar—contrar de ceea ce susține Kant—să ne ridicăm cu ajutorul minții la existența și nemurirea sufletului și la existența lui Dumnezeu și să dovedim pe cale rațională și una și alta.

Teologia vine în sprijinul acestei păreri, apără demnitatea și explică înalta funcțiune a minții, învățând că ea este o prerogativă specială pe care Dumnezeu a dat-o omului, o însușire specială prin care omul se deosebete de animal și se aseamănă cu Dumnezeu.

Preotul cult știe mai departe că scepticismul kantian în materie de cunoștință e repudiat azi de toți reprezentanții adevărați ai științei, pentru că e incompatibil cu ea și că teologia ortodoxă și cea romano-catolică au respins întotdeauna rătăcirea lui Kant, care nimicește argumentele logice pentru dovedirea existenței lui Dumnezeu și a nemuririi sufletului și că numai teologii protestanți se țin de Kant.

În ce privește materialismul e și mai ușor a dovedi că el este neștiințific, pentru că împotriva lui stau mărturiile aproape ale tuturor oamenilor cu adevărat de știință, nu numai din trecut, ci și de astăzi, cum a dovedit-o la noi învățatul care se chiamă dr. N. C. Paulescu și de pe înălțimea acestei tribune ucenicul său, d-rul C. Mihăilescu.

Spre a ne întări în această convingere și a prinde curaj să ascultăm cuvintele pline de spirit ale unui învățat

și mare scriitor contemporan, dintr'o celebră operă a sa. E vorba de renumitul astronom francez și popularizator al științei *Camille Flammarion* și de scrierea sa «*Dumnezeu în natură*», tradusă de subsemnatul și din care a apărut de curând primul volum. Iată ce citim la pagina 7 din această lucrare.

«Problema existenței lui Dumnezeu este cea dintâi dintre toate și aceea în contra căreia sunt îndreptate cele dintâi și cele mai puternice baterii ale materialiştilor, pe cari avem să le combatem. Unii vor să probeze prin știința pozitivă că Dumnezeu nu există și că această ipoteză nu e decât o aberațiune a spiritului omenesc. Un mare număr de oameni serioși, convinși de *valoarea acestor pretinse raționalmente științifice*, s'au grupat succesiv în jurul acestor novatori și rândurile materialiştilor au sporit în mod imens, mai întâi în Germania, apoi în Franța, Anglterra, Elveția și chiar în Italia. Dar nu ne temem de a o spune, *toți acei cari, dascăli sau școlari, se reazemă pe mărturisirea științelor experimentale, pentru a conchide la neexistența lui Dumnezeu, comit prin aceasta cea mai gravă inconsecvență*. Suntem în măsură de a-i învinui de această greșală și vom justifica această învinuire, cutoatecă spiritele în contra cărora ea este îndreptată, pot să fie din alt punct de vedere, oameni eminenti și onorabili. *Și chiar în numele științei experimentale venim să-i combatem*».

Ceva mai departe—la pagina 27—citim asemeni:

«Spectacolul general al universului ne oferă o primă demonstrațiune a suveranității forței și a iluziunii materialiştilor. Dela materie noi ne ridicăm la forțele cari o conduc, dela forțe la legile cari le guvernează, dela aceste legi la misteriosul lor autor. Armonia umple lumea cu acordurile sale, și urechile unor mici

ființe omenești nu vor s'o asculte! Mecanica cerească aruncă fără sfială în spațiu arcu orbitelor solare și ochiul unui parazit al acestor globuri disprețuește măreția arhitecturii sale. Lumina, căldura, electricitatea, punți invizibile aruncate dintr'o sferă într'alta, fac să circule prin mijlocul infiniturilor, mișcarea, activitatea, viața, razele splendoarei și ale frumuseții și unor slabe creaturi, abia ieșite din ghioace la suprafața unei biete sfere, le place mai mult să tremure de frig în umbră decât să recunoască razele cerești. Ce este aceasta? Nebunie sau obrăznicie? Ingâmfare sau neștiință? Care poate fi începutul și care sfârșitul unei atât de ciudate rătăcirii? Pentruce, când forța vitală, veselă și fecundă, se mișcă dela pământescul soare până la fluturile care se naște și moare în aceeaș dimineață, dela stejarul secular al pădurilor noastre până la vioreaua de primăvară;—pentruce, când viața strălucitoare și falnică aurește secerișurile din Iulie, netezește buclele blonde ale zburdalnicei tinere, tresaltă în sânul virginal al logodnicei;—pentruce să se nege frumusețea, pentruce să se travestească bunătatea, pentruce să se disprețuească inteligența? Pentruce să se otrăvească virtuțile eterne cari susțin edificiul lumii și să se eclipseze lumina nepătată, care se coboară din ceruri?»

Cu riscul de a Vă obosi voiui mai citi încă o pagină din acelaș autor și operă, pagină care e mai elocventă chiar decât acestea două și presărată de o ironie și mai fină:

«O lumi splendide! Stele, sori ai spațiului și voi, pământuri locuite, cari gravitați în jurul acestor centre strălucitoare, încetați mișcările voastre armonice, suspendați-vă cursul. Viața aruncă raze pe fruntea voastră, inteligența locuește sub corturile voastre și câmpiile voastre, ca cele ale pământului, primesc sori

fierbinți cari le luminează izvorul nesecat de existențe. Voi sunteți purtate în infinit de aceeaș mână care susține globul nostru, prin această lege prea înaltă sub care geniul plecat adoră marea cauză. De aici, noi urmărim mișcările voastre, cu toate distanțele nespuse cari vă presară în întindere și observăm că sunt dirijate, ca și ale noastre, de cele trei reguli geometrice pe cari geniul răbdător al lui Kepler a ajuns să le formuleze. Din fundul abizurilor cerești, voi ne învățați că o ordine suverană și universală cârmuște lumea. Voi povestiți gloria lui Dumnezeu în termeni cari lasă foarte departe în urma lor pe cei ai astrelor regelui-poet. Voi scriți în cer numele misterios al acestei ființe necunoscute, pe care nici o creatură nu poate măcar s'o presimtă. Astele cu mișcări înspăimântătoare, focare uriașe ale vieții universale, măreții ale cerului! Voi vă plecați ca copiii sub voința dumnezească și leagănele voastre aeriene se mișcă cu încredere sub privirea Celui Prea Înalt. Voi urmați cu smerenie calea trasă fiecăruia din voi, o călători cerești, și din veacuri îndepărtate, din vârstele neajunse în cari ieșirați din haosul antic, voi învederați prevăzătoarea înțelepciune a legii care vă conduce... Nebunelor! masse inerte! globuri oarbe! brute ale nopții! Ce faceți voi? Incetați, încetați, mărturia voastră veșnică! Opriți vârtejul colosal al multelor voastre cursuri! Protestați contra puterii care vă mână! Ce însemnează această supunere servilă? Fii ai materiei, nu e materia suverana spațiului? Sunt legi inteligente? Sunt puteri cârmuitoare? Nu, niciodată. Voi sunteți înșelate de cea mai însemnată rătăcire, stele ale infinitului! Sunteți jocul iluziunii celei mai ridicole. Ascultați: În fundul întinselor dezerturi ale spațiului, doarme întunecos un mic glob necunoscut. Ați văzut

vreodată, printre miriadele de stele cari albesc calea lactelui, o stea de cea mai mică mărime? Ei bine, această mică stea este un soare ca și voi și înjurul său se învârtesc câteva miniaturi de lumi, lumi atât de mici că s'ar rostogoli ca niște gogonele pe suprafața uncea dintr'ale voastre. Dar pe una din cele mai microscopice din aceste microscopice lumiișoare este o rasă de ființe raționale și în sânul acestei rase un câmp de filozofi, cari au declarat curat, o minunăție! că Dumnezeu vostru nu există. S'au sculat acești mândri pitici, s'au înălțat în vârful degetelor dela picioare, crezând că au să vă vadă ceva mai de aproape. V'au făcut semn ca să vă opriți și apoi au spus lumii că i-ați ascultat și că natura întreagă e de părerea lor. Ei se proclamă sus și tare singurii interpreți ai acestei naturi imense. Dacă cineva le crede speranța, lor le aparține deacum înainte sceptra rațiunii și viitorul cugetării omenesci este în mâinile lor. Ei sunt tare convinși nu numai de adevărul, dar mai ales de folosul descoperirii lor și de influența sa binefăcătoare asupra progresului sănătos al acestei mici omeniri. Dealtfel ei au făcut cunoscut membrilor acestei omeniri că toți câți nu ar împărtăși opiniunea lor sunt în contradicere cu știința naturii și că cea mai bună calificare cu care pot onora pe acești zăbavnici, este aceea de neștiință și încăpățănare. Nu vă expuneți dar să fiți judecați așa de defavorabil de acești domni, o stele strălucitoare! Faceți așa ca să distingeți necunoscutul nostru soare, atomul nostru pământesc, molia noastră cugetătoare și unindu-vă cu această importantă declarațiune, opriți mecanismul universului, suspendați deodată măsura și armonia, puneți repaosul în locul mișcării, întunericul în locul luminii, moartea în locul vieții; apoi, când toată puterea in-

telectuală va fi nimicită, toată cugetarea îndepărtată din natură, toată legea suprimată, toată forța atrofiată și universul prefăcut în țărână, voi veți plânge în praf în noaptea nesfârșită, și dacă atomul pământesc va exista încă, domnii filozofi, cei din urmă viețuitori, vor fi satisfăcuți. Nu va mai fi spirit în natură!»!

Iată ce comori neprețuite deschide preotului cultura, ce arme minunate îi pune în mână pentru a doborî cu ele necredința. Și câte lucrări nu sunt din cari se poate scoate material împotriva necredinței! Așa d. p. în Germania s'a format decîtva timp o asociațiune «*Kepler Bund*», compusă din învățați din toată lumea, cu scopul de a combate gălăgiosă propagarea a materialismului lui Häckel și al ligii moniștilor (Monistenbund) dimprejurul lui. Scrierile publicate de Asociația kepleriană sunt cea mai puternică armă împotriva materialismului. Avem și în românește un foarte frumos început în această direcțiune în «*Biblioteca Vremii*» înființată de inimosul student teolog D. I. Cornilescu și din care au apărut până acum 3 broșuri, precum și în «*Biblioteca teologică*» întemeiată de subsemnatul, în care deasemeni au apărut două volume și al treilea e sub tipar.

Pe lângă cultura ce trebuie să poseadă, preotul trebuie să desfășure și o bogată și rodnică activitate pastorală în sensul larg al cuvîntului, activitate care să cuprindă pe lângă împlinirea datoriilor spirituale ce preotul are față de enoriașii săi și acea activitate căreia i s'a mai zis și extrabisericească sau socială. A lucra pentru îmbunătățirea condițiunilor de muncă fie la câmp, fie în fabrici sau ateliere, pentru apărarea drepturilor celui obijduit, împiedicarea abuzurilor, înlăturarea ignoranței, ușurarea mizeriei, împuținarea immoralității, a crimelor, a luxului, a risipei, a face buni oameni și buni cetățeni etc. etc., nu e mai puțin datoria preotului decît a oficii cele sfinte

și a propovedui cuvântul lui Dumnezeu. Numai printr'o astfel de activitate se va putea combate materialismul practic și răsturnă necredința care se sprijină pe el și izvorăște din el, numai în ea stă leacul necredinței de acest soi. În țările din apus aceasta e calea cea mai hatăturită în lupta împotriva necredinței. S'au înființat chiar și partide politice numite «ale creștinilor sociali», cari și-au scris pe stindarde împlinirea tuturor datoriilor sociale așa cum decurg din spiritul dragostei evanghelice. Preoții joacă un mare rol în aceste partide și rezultatele obținute până acum sunt destul de mulțămitoare.

Insfârșit mai e un leac și anume ca preotul să-și îndeplinească cât mai conștiincios rolul său de săvârșitor al celor sfinte, atât în biserică cât și în enorie și să nu abuzeze niciodată și nici într'un fel de puterea, de drepturile, de prerogativele ce decurg din împlinirea misiunii sale. Aceasta sporește prestigiul preotului, dă cuvântului său o mai mare greutate atât în fața credincioșilor cât și a necredincioșilor, și ține în frâu necredința, după cum orice abuz în această privință o alimentează.

În puterea voastră, păzitori ai credinței străbune, stă dar lecuirea necredinței, stârpirea răului care pustiește multe inimi românești și roade rădăcinile vieții neamului nostru. În numele dragostei Aceluia ai cărui slujitori sunteți și a cărui slăvită înviere am sărbătorit-o decurând, precum și în numele patriotismului de care a dat întotdeauna dovadă strălucită clerul românesc, începeți luptă sfântă împotriva necredinței, întindeți mână de ajutor fraților cari se zbat în ghiarele ei și scriți astfel o pagină nouă cu litere de aur în istoria bisericii și a neamului românesc!

I. Mihălcescu.

De ce Ebreii se roagă cu capetele acoperite, iar noi creștinii cu capetele descoperite?

Un venerabil preot mulțumindu-mi de articolul intitulat: «dacă trebuie să ne închinăm când trecem pe lângă Biserică», îmi pune chestiunea de mai sus și mă roagă să i dau deslușiri. Fiindcă chestiunea pusă de prea cucernicia sa interesează, cred, pe mulți, i-am răspus că explicarea o va citi în coloanele «Bisericei Ortodoxe». Acesta este motivul care m'a determinat a scri asupra chestiunii: Pentru ce noi Creștinii ne rugăm cu capetele descoperite, iar Ebreii cu capetele acoperite». Satisfac deci cu plăcere nedomerirea fostului meu elev.

* * *

Sfânta noastră credință creștină, precum foarte bine cunoști, venerabile părinte, și-a luat începutul ei în sânul popoului Judeu; așa încât Evangeliul mântuirii, după cuvântul Domnului, s'a predicat mai întâiu către oile cele pierdute ale casei lui Israil¹⁾. Dar chiar dela început acest Evangeliu s'a predicat atât în Ierusalim, cât și pretutindeni, în toată lumea, *tuturor popoarelor pământului*. Așa încât, prin predica Evangelică toți oamenii, *fără deosebire de neam și treaptă socială*, toți erau deopotrivă che-

¹⁾ Comp. Mat. X, 6 Roman. I, 16.

mați la cunoștința adevăratului Dumnezeu, ca să'L cunoască, să se închine lui, și să se măntuiască.

Astfel credința creștină, adică Evangeliul mântuirii, s'a vestit dela început tuturor oamenilor,¹⁾ iar nu numai Judeilor. Apostolii și următorii lor, au chemat la mântuire pre toți oamenii, dupre cum le poruncise Domnul.²⁾

* * *

Dar credința aceasta în Iisus Christos, care se predică tuturor oamenilor, ca toți să cunoască pre adevăratul Dumnezeu, să se închine numai lui, și să'L prea mărească, ca Dumnezeu al mântuirii întreg neamului omenesc, concretizându-se în cultul creștinesc, Apostolii Domnului au îngrijit, dela început, ca cei ce credeau în Iisus Christos și se închinau lui, să se deosibească prin cultul și închinarea lor către Dumnezeu de toți ceilalți oameni, și de tot ce nu eră creștin. Spre acest sfârșit, ei au sfătuit pe cei ce credeau în Christos să se lase de toate deprinderile lor religioase, pe care le aveau mai înainte în sânul popoarelor din care făceau parte și cu cari erau deprinși, unii ca Judei, alții ca Păgâni. Apostolii au îngrijit ca cultul și închinarea creștinilor să fie întru toate în înțelesul și spiritul învățătorei evanghelice. Ei au îngrijit ca închinarea creștinilor să fie adevărată închinare către Dumnezeu; să fie închinare *cu duhul și cu adevărul*, așa cum poruncise Mântuitorul nostru Iisus Christos.³⁾

Așa fiind lucrul, Apostolii nu s'au mulțumit numai de a predică Evangeliul mântuirii, ca să facă cunoscut tuturor credința în Iisus Christos ca Dumnezeu al mântuirii noastre, ci au și învățat pre credincioși, *tot ceea ce trebuiau să facă ca ei să fie și să se arate că sunt creștini.*⁴⁾ Ei

¹⁾ Comp. Fapt. Apost. II, 5 și următoarele.

²⁾ Comp. Mat. XXVIII, 16.

³⁾ Comp. Ioan IV, 23—24.

⁴⁾ Com. Faptele Apost. II, 37 și următ.

i-au învățat, înainte de toate, cum să se închine și cum să preamărească pe Dumnezeu, care i-a chemat la mântuire, adică la viața și adevăr.

* * *

Dar fiind că închinarea și cultul nu erau ceva nou pentru omenire, căci acestea existau în fiecare religie, și lumea de pretutindeni era deprinsă cu ele, Apostolii au ținut ca cei ce credeau în Iisus Christos să se deosibească cu totul. Ei au ținut ca creștinii să aibă *închinarea și cultul lor, curat creștinesc*. Spre acest sfârșit Apostolii au fost nevoiți ca totdeauna și pretutindeni, precum mai sus s'a arătat să sfătuiască pe credincioși *ca să părăsească obiceiurile cu cari erau deprinși în cultul lor străbun*, unii ca Ebrei, alții ca Păgâni, ca astfel să nu se furișeze lucruri și obiceiuri religioase ebrecești și păgânești în închinarea adevăratului Dumnezeu.

Chestiunea aceasta a dat mult de lucru sfinților Apostoli și următorilor lor, cum și în genere tutulor predicatorilor Evangeliului, mult timp. Și, precum vedem din istoria evanghelică, în timpurile Apostolilor, greutatea cea mare nu era cu păgânii cari se creștinau. Aceștia se lepădau, dela început, foarte de grabă și foarte lesne de toate deprinderile și obiceiurile lor religioase păgâne și de tot ce aparține religiei păgâne. Greutatea cea mare era cu Ebreii cari se creștinau. Aceștia crezând în Iisus Christos, fiind Iudei, fii ai lui Israil, aveau credința că vin în creștinism cu un oarecare titlu de superioritate față de ceilalți creștini, mai ales față de cei veniți din păgânism. Acest lucru se învederează din multe locuri ale noului Testament, dar mai ales din epistola Apostolului Paul către Galateni, unde zice: «Ori câți în Christos v'ați botezat, în Christos v'ați îmbrăcat. Nu este Iudeu, nici Ellin, nu este rob, nici slobod, nu este parte bărbătească, nici feme-

«iască; că voi toți unul sânteți întru Christos Iisus»¹⁾ Prin urmare Iudeii, astfel crezându-se, ei nu numai că nu voiau a se lepăda de obiceiurile lor religioase iudaice, de ceea ce se porunciă de legea mozaică, dar voiau ca toate aceste ale lor deprinderi și așezări religioase iudaice, să le impună în creștinism tutulor creștinilor, mai ales aceluia cari mai înainte fuseseră păgâni.

Contra acestor tendințe și năzuințe ale creștinilor ce veneau din Iudaism, tendințe iudaice și iudaizătoare, cari au turburat groaznic Biserica creștină, chiar dela început, și a fost nevoie ca însuși Apostoli să se adune în Sinod, spre a lua cu toții o hotărîre contra lor, au luptat foarte mult Apostolii și mai cu seamă Apostolul Pavel.

Tendințele acestor creștini, cari țineau mai mult la Iudaism decât la credința în Iisus Christos, se văd pretutindeni în istoria noului Testament, și mai ales în epistolele Apostolului Pavel. Dar acest Apostol în deosebi este acela carele, precum s'a zis și se cunoaște din istoria predicii evanghelice, a luptat din toate puterile sale contra lor; căci ele înjoseau Evanghelia mântuirii și provocau tot felul de turburări și desbinări între credincioși. Apostolul Pavel nu a cedat întru nimic niciodată întru aceasta Ebreilor, și oricine citește cu atențiune, din acest punct de privire epistolele sale, și în deosebi epistola sa către Galateni, se convinge de adevărul lucrurilor. Apostolul Pavel a mers până acolo, în cât pentru aceasta a muștrat public pe Apostolul Petru în Antiohia, căci el cedă, se vede, Iudeilor în unele²⁾.

* * *

Cu chestiunea aceasta stă în legătură, prea cucernice părinte, și chestiunea asupra căreia îmi ceri lămuriri. Ea se leagă cu această preocupare a Apostolilor, față de Cre-

¹⁾ Vezi Galat. I, 27—28.

²⁾ Comp. Galat. II, 11.

știnii dintre Judei, și în deosebi cu preocuparea Apostolului Pavel, de a feri credința creștină, cultul și închinarea ei, de tot ce cră judaic, precum și de a slătui pre cei ce credeau în Iisus Christos, ca să nu cadă în astfel de greșeli, împrumutând obiceiuri și datini religioase ebrești sau păgânești.

* * *

Apostolul Pavel din Athena trecuse la Corint unde a predicat de asemenea Evangeliul mântuirii, atât Judeilor cari se aflau acolo, cât și tuturor locuitorilor Corintului. Aci, precum cunoști foarte bine, cași în Athena, multe persoane distinse și cu pozițiuni însemnate, au crezut în Christos și astfel, foarte de grabă s'a format marea și însemnata biserică din Corint, către care avem dela Apostolul Pavel, două epistole în canonul noului Testament. Biserica aceasta se compunea în majoritatea ei din Elini și oare cari Romani, cari toți mai înainte, erau păgâni. Se vede însă că între cei ce crezuseră aci în Iisus Christos și compuneau biserica creștină din Corint, se aflau și Judei cum și Eliniști, Judei și aceștia de origină, cari cu toți aveau Sinagoga lor și înainte de a primi creștinismul, respectau și țineau cu sfințenie toate cele ce prescriă legea veche cu privire la cult. Toți aceștia, Judei fiind, țineau și respectau toate tradițiunile și obiceiurile, cari erau comune tutulor Ebreilor și multe obiceiuri ale Semiților.

Acești creștini, Judei de origină, din biserica Corintului, deși primiseră credința în Iisus Christos, și erau credincioși cași toți ceilalți creștini din acea Biserică, ei însă, se vede că urmau obiceiul ce'l aveau mai toți Judeii de pretutindeni, cari se creștinau, obiceiul de a ține încă foarte mult la legea lui Moise și de a respecta toate preceptele privitoare la cult, cum și tradițiunile și obiceiurile Ebreilor din Palestina și de pretutindeni. Este deci în afară de orice îndoială că aceștia la rugăciunile lor, pe cari,

cași mai toți creștinii acelor timpuri, le făceau în sinagogă, la olaltă cu creștinii, cari mai 'nainte fuseseră păgâni, ei păstrau datina care eră comună tuturor Judeilor și popoarelor Semitice și chiar tuturor Orientalilor, datina: *de a rugă lui Dumnezeu cu capetele acoperite.*

Dar se vede că ei voiau să impună acest obicei al lor și celorlalți creștini din Corint, cari nu erau de origină Judei. Se vede că ei voiau ca să impună și acestora practica lor, ca stând la rugăciune, *să și acopere și ei capul, așa cum făceau Judeii.* Iar aceștia nevoind a se supune, de aci ceartă și desbinare, care s'a vestit în tot Corintul; și lucrurile au ajuns, se vede până la Apostolul Pavel. El de sigur a rămas foarte scandalizat de purtarea acelor creștini, față de frații lor. Și lucrul nici nu putea fi altfel. Apostolul Pavel predică credința în Iisus Christos fără nici un amestec și fără nici un fel de înclinare către legea cea veche și judaism. El predică această credință cu desăvârșire liberă, nu numai de orice prejudețiu și tradițiune judaică, dar liberă chiar de faptele și obligațiunile ce decurgeau din lege. Prinurmare o astfel de pretențiune a creștinilor de origină Judei, față de frații lor în Christos, cari mai 'nainte erau păgâni, Apostolul nu putea cu nici un preț să o primească, mai ales că ea n'avea nici un temei, în nici una din preceptele legii vechiului Testament.

Pentru aceasta el scrie creștinilor din Corint, fără a privi la neamul din care se trăgeau, dar scrie pentru a satisface pe creștinii cari se trăgeau din păgâni; el scrie către toți, ca astfel să auză și să înțeleagă și cei ce erau Judei de origină; și, pentru a curmă toată neînțelegerea, le zice că ei rugându-se, sau chiar proorocind, *n'au nevoie să și acopere capetele lor.* Apostolul dar li desleagă de obiceiul judaic. Cuvintele sale sunt hotărâtoare întru aceasta. El zice Corintenilor: *«Tot bărbatul rugându-se sau proorocind «cu capul acoperit, își rușinează capul. Iar toată femeia*

«rugându-se sau proorocind cu capul desvelit, își rușinează «capul ei; că tot una este ca cum ar fi rasă».¹)

Apostolul arată și rațiunea sfatului, sau mai bine zis a orânduiei acestia, căci continuând, scrie Corintenilor următoarele: «Că de nu se învelește femcea, să se și tunză; iar «de este lucru de rușine femeii a se tunde sau a se rade, «învelească-se. Că bărbatul nu este dator să-și acopere capul, chipul și slava lui Dumnezeu fiind; iar mureea slava «bărbatului este».²)

* * *

Acum cred, venerabile părinte, că ști pentru ce noi creștinii ne rugăm cu capetele descoperite. Este precum vezi, cuvântul lămurit al sfântului Apostol Pavel, care ne dă sfatul acesta, și cuvântul său este cuprins în prima sa epistolă către Corinteni, cap. XI, vers. 4—7.

Cred că îți dai seamă și asupra cauzei pentru care Iudeii se roagă cu capetele acoperite. Dar asupra acestei chestiuni, vei îngădui, încă câteva cuvinte, pentru o mai bună lămurire a lucrurilor.

* * *

Noi creștinii, precum vezi, venerabile părinte, dacă ne rugăm cu capetele descoperite, este că așa ne a învățat sfântul Apostol Pavel a ne închină. Porunca sa, întru aceasta, este coprinsă în sfânta Scriptură a Noului Testament. Deci dar o parte a chestiunii este lămurită. La orice întrebare pusă, relativ de această chestiune, răspundem: Ne rugăm astfel pentru că așa poruncește Apostolul a ne rugă.

Acum rămâne să știm de ce Ebreii, când se roagă stau cu capetele acoperite?

Judeii, venerabile părinte, cași toți Semiții și în genere ca toți asiaticii și popoarele Orientului, se rugau cu capetele acoperite, și astfel îi vedem rugându-se până în ziua de astăzi, or unde s'ar afla pe fața pământului. Pentru noi și în genere pentru Europeni, cari avem alte de-

¹) Vezi I Corint. XI, 4—5.

²) Vezi locul citat vers. 6—7.

prinderi, acest obicei al lor ne pare lucru curios, ba chiar necuviincios. Și se vede că tot astfel impresionă și în vechime pre Greci și pre Romani și pre unii Africani, cari se rugau cu capetele descoperite. Pentru Ebrei însă și asiatici, cari purtau turbanul și erau totdeauna cu capul acoperit, ținuta aceasta pare foarte naturală. Din contră descoperirea capului, pentru ei, este un lucru greu, urât și anormal. Și lucrul acesta se observă până în ziua de astăzi la toți Semiții și la toți orientalii Ingenere. Ebreii, au păstrat prin tradițiune acest obicei la rugăciune ca ceva sacru și strămoșesc chiar și în Europa și pretutindeni unde s'ar afla, fie că și-au schimbat portul și acoperământul capului. Ei însă îl păstrează, de sigur, pentru a arată origina lor orientală.

* * *

Ținuta lor naturală dar, ca orientali, este aceasta, *ca să stea pururea cu capul acoperit.*

Dar ca să justifice faptul, că trebuie să stea la rugăciune cu capul acoperit, Ebreii n'au nici o poruncă în scrierile sacre ale vechiului Testament. Se vede însă că eră o deprindere foarte veche, impusă de modul lor de viețuire, și de portul lor ca asiatici și Semiți, căci purtau turbanul, și erau totdeauna cu capul acoperit, ba încă greu înfășurat.

Acoperirea capului la aceste popoare, în afară de obiceiul portului lor, care eră astfel, o vedem legată și de oare cari prejudeții ce le aveau, atât la rugăciune cât și față de cei mai mari, în fața căruia nu se cuvenea a se uita.

Ideia aceasta transpiră în multe din scrierile vechiului Testament. Credincioșilor Judei se impune ca să-și acopere fața lor înaintea mării dumnezești, pe care nu le eră ertat ca s'o privească și să o vază. Trebuia chiar să se prostearnă, căzând cu fața la pământ. Astfel vedem pe Orientali până în ziua de astăzi, la rugăciune, în lața împăraților și a puternicilor zilei.

* * *

Dar obiceiul de a stă cu capul acoperit la rugăciune, comun, precum vezi, venerabile părinte, tutulor Orientalilor și fără ca Judeii să-l poată justifica cu vreo preceptă din sfânta Scriptură, se observă și la foarte mulți creștini din Orient, chiar ortodoxi, până în ziua de astăzi. El se vede la creștinii syrieni, fără deosebire că ar fi monofisiți, sau Ortodoxi. Am văzut însumi, creștini ortodoxi, syrieni de origină, în Palestina, stând la rugăciune cu capetele acoperite, și faptul nu pareă cătuș de puțin straniu localnicilor. Pe mine însă m'a impresionat.

Din acest punct de privire însă cercetată chestiunea și în legătură cu faptul că clerici de toate gradele, ba încă, în unele biserici, chiar și gradele cele mai inferioare, ca anaghoști și cântăreți și monahi, stau cu capetele acoperite la rugăciune în Biserica creștină, chiar, și la sfânta liturghie, și unii nici chiar în momentele cele mai însemnate nu și descoperă capul, ea prezintă un deosebit interes bisericesc și arheologic. Înțelegi însă că aceasta nu intră în cadrul unui simplu răspuns pe care prea cucernicia ta doriai ca să-l ai asupra chestiunei. Un studiu complect ar aduce multe lumini asupra multor lucruri, care vin în legătură cu chestiunea aceasta, și să crezi că se leagă multe lucruri, cu privire la vestmintele sacre, și la acoperământul capului clericilor și al sacerdoțiului.

Incheind deci aceste rânduri țin să-ți rezum răspunsul: Noi creștinii, precum ai văzut, ne rugăm cu capetele descoperite, după povața și porunca ce avem dela sfântul Apostol Pavel. Ebreii, dacă se roagă cu capetele acoperite, n'au nici o poruncă expresă întru aceasta în scrierile vechiului Testament. Ei însă justifică aceasta prin tradițiunea străveche, care este comună, precum am văzut, tutulor Orientalilor. Ei o justifică și prin precepte din Talmud și dela marii lor Rabini, ale căror cuvinte și esplicări asu-

pra sfintei Scripturi și asupra diferitelor părți din Talmud, le țin și le stimează mai mult decum noi creștinii stimăm scrierile sfinților părinți și dascăli ai Bisericii. Ei le țin ca și sfânta Scriptură.

În Talmud dar (vol. Sabbath fila 156 pag. 2) se zice: *Acoperă-ți capul tău, ca să fie frica lui Dumnezeu cu tine.* Tot în Talmud (Kidișin fila 31 pag. 2), se poruncește judeului: *ca să nu facă nici patru pași cu capul descoperit.*

În sensul acesta sunt și explicările marilor Rabini ca Maimonide,¹⁾ și alții. Rabinul Hina fiul lui Iosua, zice: *Mă jur înaintea lui Dumnezeu, că n'am făcut patru pași cu capul descoperit*²⁾.

După preceptele Talmudului și explicările Rabinilor, Ebreului, nu numai la rugăciune, nu i este ertat a stă cu capul descoperit, dar el totdeauna, pe drum și oriunde s'ar afla, ca semn de respect, frică și venerațiune, *el trebuie să fie totdeauna cu capul acoperit și nu-i este ertat a stă cu capul descoperit*³⁾.

În Modraș Waikra cap. 9 vers. 4 se zice: Fiind-că unuia i-a fost lene ca să-și acopere capul la rugăciune, a avut în toată viața sa infrișoșata durere de cap numită *Romaticum*⁴⁾.

Acestea sunt venerabile părinte, preceptele de cari se țin Ebreii până în ziua de astăzi și pentru aceasta stau cu capetele acoperite la rugăciune.

Cu aceasta ai răspunsul și la a doua parte a chestiunii.

Dr. Drag. Demetrescu.

¹⁾ Vezi cartea legiuirilor Rabun cap. 5 și Orahaim cap. 2—5.

²⁾ Vezi Talmudul Sabbath fila 118 pag. 1, și Zoiar Parsot Nasa și Parsot Pinhas și Mora Hanbohim vol. III cap. 52.

³⁾ Vezi Tire Zahav, Orahaim Siman cap. 2 5 și Tiviot Șor fila 112.

⁴⁾ Toate textele și notele din Talmud și scrierile rabinilor, cu privire la chestiunea aceasta, mi-au fost procurate de distinsul rabin Chaim Schor, prim rabin aci în București, unul dintre cei mai distinși cunoscători ai chestiunilor biblice, judaice, talmudice și rabinice. Ii exprim public pentru aceasta mulțumirile mele.

Predică la Duminica tuturor Sfinților.

Ce folos sufletesc culegem din sărbătorirea lor.

Biserica noastră creștină sărbătorește odată pe an amintirea tuturor sfinților ei, socotind aci pe toți cuvioșii și dreptii celor mai îndepărtate vremi, pe Profeții și trimișii cari pregătira legea cea nouă; pe sfinții Apostoli ai Domnului cari trâmbițară cei dintâi cuvântul cel nou printre neamuri, pe toți sfinții și Mucenicii cari îl purtară mai departe, cu chiar prețul vieței; și însfârșit pe toți acei ne-prihăniți bărbați și femei cari mărturisiră credința evanghelică, bine meritându-și numele de creștini.

După cum în oaste se păstrează amintirea acelor viteji cari s'au luptat, apărând neamul lor, tot așa Biserica n'a uitat să le sfințească pentru veci de veci pomenirea a celor eroi ai ei, fără a caror neclintită credință și jertfă de sine, minunea lățirii creștinismului nu s'ar fi făcutuit așa de repede.

Ea—Biserica—le leagă numele de cultul ei și de învățăturile sale, pe care le-au propovedit cu atâta zel și căldură, încât ei înșiși au fost întruparea și oglinda cea mai desăvârșită a acestor sfinte porunci. Și nu este zi de care să nu fie legată pomenirea unuia s'au mai mulți sfinți: așa de mare este numărul acelor oameni cari mărturisiră din vremi depărtate dragostea lui Hristos. În toiul atâtor prigoniri, care avură loc în trecut, faptele lor au strălucit, răsărind măreț deasupra schingiuirilor de tot felul și vârsărilor de sânge. Cine însă a mai putut da de rost atâtor leșuri căzute și a mai putut judecă după toată dreptatea câte credințe tari, nouă, au pierit, nemărturisite, neștiute,

În război pot peri mulți viteji, și numai din închegarea strop cu strop a sângelui vărsat din mii de rane, se plămădește neatârănarea unei țări. Totuși din lumina de glorie care se poartă peste vremuri nu răsare adesea decât numele câtorva generali, ori căpitani. Și aceștia singuri n'ar fi făcut nimic, fără numele neștiut al celor mulți de cari stă legată faima și biruința lor.

Tot astfel în Biserică pe lângă bărbații și marii ierarhi și dascăli, ale căror nume strălucește în lumină mare, stă amestecată amintirea altor sfinți și cuvioși mai mari sau mai mici, cunoscuți sau nu, însă tot cu partea lor de muncă la răspândirea și întărirea creștinismului în omenire. Biserica a avut părinteasca grijă să-i sărbătorească pe toți câți ar fi din vremi bătrâne și până azi.

Cu acest chip ne arată că e vrednică să se pomenească în veci de veci fapta cea bună și credința cea tare, iar pe de altă parte să ni le puie dinainte noia celor de azi ca îmboldire pentru fapte și virtuți creștinești la fel.

Vieța acestora este o neprețuită comoară de fapte bune și legământul de toată ziua pentru credința Mântuitorului. Ni se dă deci prilejul de a pune față în față vieța lor cu a noastră, pentru că văzând pe aceea, să îndreptăm pe a noastră mereu, spre căile mântuirii.

A știut Domnul că pentru firile noastre cele păcătoase, avem nevoie la tot pasul de talmaci și Biserica ni-i înlesnește cu prisosință în Sfinții ei.

Dar oare înțelegem noi această strădanie a Bisericii și decât folos ne sunt fiii ei, pe cari ni-i pune dinainte? Ar trebui să zicem, da, și s'o credem, dacă lumea noastră adânc cucernică, ar păși în Biserică cu aceeași dorință de întremare sufletească, ca și cucernicii creștini de altădată.

Noi vedem însă că sunt foarte puțini, cei cari caută spre casa Domnului. Pospaiul de cultură din vremurile noastre a rătăcit pe mulți și pilda necredinței acestora, a subjugat și pe alții și numărul lor crește, mereu crește.

Iar păgânii și dușmanii Bisericii noastre sunt însăși fiii ei, *bunii și pravoslavnicii creștini.....*

Și Doamne în timpurile vechi creștine, cine erau credincioșii?... Însași «Sfinții» ei în toată puterea cuvântului. Nici nu erau numiți altfel decât Sfinți.

Atât de mult se ridicau aceia prin faptele lor deasupra micimilor vremii, încât toți se obicuiseră să i numească așa.

Pavel apostolul când se adresează comunităților creștine pentru întărire în credință, pentru colecte etc., zice: «Sfinților din Efes», «Sfinților din Tesalonic» «din Colos» etc., în loc de credincioșilor din Efes, Tesalonic, Colos etc. Caracterul credinței lor eră sfințenia însăși și când ziceai credincios, eră ca și când ai fi zis sfânt. Și dacă mulți, foarte mulți, erau în adevăr sfinți, apoi noi sărbătorim astăzi și memoria acestora.

* * *

Ce frumos prilej prin urmare pentru noi de am putea să ne numărăm ca aceia printre Sfinții Bisericii!...

Căci numai cine nu vrea, nu poate fi în stare de asemenea lucru. iar pentru cei cari vor, harul lui Dumnezeu se va arăta din plin. Insași Dumnezeu pentru sfințenie l a creiat pe om și singur ne indeamnă la aceasta când zice: «Fiți sfinți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri Sfânt este».

Și ce lucru este mai ușor celor de azi, decât să se poarte ca niste sfinți, când creștinismul nu mai e nimănuia povară și, când pentru setea lui nu i se mai cere nimănuia sacrificiul vieții ca la Mucenicii vremurilor de prigonire?...

Ce nimerit prilej, în asemenea vremi de liniște pentru răi și păcătoși de a fi buni și morali de a-și curăți sufletul de otrava desfrâului ca odinioară Maria Egipteanca și ca atâția sfinți, cari au dus la începutul vieții lor un trai păgân.

Hristos mai ales pentru cei păcătoși a venit, «ca să se vindece» și aceștia.

Din nefericire noi cei de astăzi suntem de multe ori numai niște bieți creștini, fără (căldură) sfințenia și credința însăși, după cum adesea suntem patrioți, fără căldură de neam, învățați, fără a cunoaște adâncurile științei, după cum suntem de toate, fără a fi temeinic de (nimica) niciuna.

Unde ni-s în adevăr: credința și sfinții noștri?.....

Ah! înțelegem prea bine unde-s!? Ne-am făurit alți idoli; nu ne trebuiesc Sfinții Bisericii. Ai noștri sunt de aur, în-

tocmai vițelului ridicat de Evrei în pustie și când suntem pe dinafară mormintele cele vâruite ale Fariseilor Evrei, ce ne pasă de putreziciunea de suflete?... Și când trăește tot mereu Cain, ce ne pasă de Abel și când toată grija e să răstignim pentru a nu știm a cătea oară «Adevărul», ce ne pasă de nedreptatea strigătoare la cer, ce ne pasă de virtuțile călcate în picioare și de Biserica nesocotită?

Totuși, fraților, cine vrea să asculte de îndemnurile Bisericii, le găsește cu dragă inimă la sânul ei. Și noi știm că cine s'a lipit cu inimă creștinească de ea și cu dragoste deplină, dacă a fost rău, s'a făcut bun; dacă a fost năraș, s'a îndreptat și toate părțile ghimpoase ale sufletului s'au preschimbat în însușiri.

Dacă bine a putut sămăna creștinul peste tot, apoi rău nu a putut face nimănuia niciodată. Și cel care a urmat învățăturile Bisericii a putut fi ferit de multe zminteli.

În afară de Biserică, s'au văzut rătăciți de aceștia și încă mulți, dar pe aceștia i-a întunecat tocmai îndepărtarea de Biserică.

Biserica nu poate zminti, ea înalță și sfințește, și este datoră noastră să ne adăpostim cu toții sub acoperișul ei cel puternic, cu credința și evlavia primilor creștini.

Și când astăzi le sărbătorim sfințenia să ne gândim mai ales la acele podoabe sufletești, din care resuflă adevăratul duh creștinesc, fără de care credința noastră e moartă și numele de creștini pe nedrept dobândit.

P. Fartenie.

CUVÂNTARE

*La «Invierea Domnului nostru Iisus Hristos», rostită de
Arhimandritul Roman Sorescu, starețul monastirei Coșo,
în catedrala episcopală din Galați.*

„Aceasta este ziua pe care a fă-
cut-o Domnul, să ne bucurăm și
„să ne veselim într'însa“.

Frați creștini,

Acesste cuvinte se pierd astăzi întru înălțimile cele de sus, mișcând în jurul și înlăuntrul sufletului nostru tot ce ne încunjură și simțim.

Vremea ce până acum părea prinsă în lanțurile de ghiață ale iernei se mișcă și ea la chemările calde ale soarelui de primăvară. Atmosfera pare că se învâluie în jurul nostru, cu o febră de bucurie, făcând șgomote ușoare, cu adieri de vânt calde, stabilind între cei de sus și cei de jos o armonie dumnezeiască, care ne îndeamnă să înaintăm în pacea adâncă, de gândiri lăuntrice, desfășurându-ne înainte tabloul datoriilor ce avem, față de cel ce ne-a creiat și ne ține.

Pământul pare că și el și-a luat pace de sus, pe care o respiră între zările îndepărtate ale viitorului, și ni se oglindește în lumina bucuriei de sărbătoare, pe care noaptea întunecoasă nu o mai poate ascunde în adâncă ei tăcere; căci și în ea credincioșii cu făclii de lumină înaintază către altarele Domnului, spre a se închină Lui, care a scos lumea din întunec. Iar din tainica tăcere se aud desprinzându-se murmure dulci, care completează măreția

zilei de sărbătoare, și din mijlocul lor răsare simbolicul răsunet de: «Hristos a înviat», cuvinte ce vibrează astăzi sub bolta cerului, și care amestecate cu imensul sunet de clopote, ce sboară din turlele bisericilor, spre primăvara vieții, sparge adâncul nepătruns de mintea omenească, și cutremurând undele aerului, se lasă ca niște picuri de rouă peste credincioșii, cari se mișcă în freamătul zilei de sărbătoare a învierii, salutându-se fiecare cu creștinescul salut de «Hristos a înviat» la care li se răspunde cu: «Adevărat a înviat»; saluturi care amestecate cu răsunetul trâmbiților și al pocniturilor, face să clocotească văzduhul de măreția sărbătorii învierii Domnului nostru Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu, pe a cărui operă de mântuire, se bazează întreaga noastră credință și pe care s'a pus temelia creștinismului în lume și e punctul de plecare a tuturor sărbătorilor de peste an. După cum de altfel ne incredințează și sfântul Apostol Pavel, când zice: «Dacă nu credem că Domnul nostru Iisus Hristos a înviat din morți, zădarnică este credința noastră». Prin înviere avem siguranță în drumul vieții noastre, căci numai învierea co-boară liniște în sufletele turburate de frământările gândurilor zadarnice și cari gânduri stăpânește pe cel desbrăcat de vesmântul răbdării și al curăției sufletului.

Frați creștini,

Ca să ajungem la minunea praznicului de astăzi, întâi să intrăm puțin prin aleea suferințelor, ce a răbdat Mântuitorul Hristos.

În săptămâna trecută ne amintim cu toții, cum îl muncesc, îl judecă, îl răstignesc și cum moare pe cruce.

Apoi ne mai aducem aminte, cum doi din ucenicii săi anume Iosif și Nicodim, merg la Pilat, cer trupul și îl pun într'un mormânt nou, ce eră săpat în piatră și prăvălesc peste el o lespede mare foarte. Arhieriei aducându-și aminte însă, că Domnul Hristos le spusese încă fiind viu, că «după trei zile mă voiu scula», fug la stăpânitorul Pilat, cer și pecetluiesc mormântul și îl deteră în paza soldaților.

Dar Mântuitorul după trei zile înviază, apostolii se con-

ving de adevărul minunei; căci după înviere, chiar în prima zi, Domnul se arată la doi din discipolii săi, lui Luca și lui Cleopa, cari mergeau spre Emaus. După aceea se arată și altor apostoli, cari spunând și lui Toma, că au văzut pe Domnul, el zice: «De nu voi vedea semnul cuelor și de nu voi pune mâna mea în coasta ta lui, nu voi crede». După opt zile dela înviere, Iisus intră prin ușile încuiate, unde erau ucenicii adunați pentru frica Indeilor și Toma fiind cu dâșii, Mântuitorul cunoscând îndoiiala lui îi zice: «Tomo, vino și pipăe ranele mele»; după care încredințându-se strigă: «Cu adevărat, Domnul meu și Dumnezeuul meu, tu ești».

În urmă apare înaintea ucenicilor la marea Tiberiadei, cere să mănânce, arătând prin aceasta, că poartă trup și astfel timp de patruzeci de zile, dela înviere și până la înălțare, se arată la peste cinci sute de prieteni și ucenici ai săi, cari îl văd și îl pipăe; iar prin sfaturile și învățăturile ce le dă, căpătără atâta tărie de convingere, în cât când îi trimise la predicare, nu le promite averi, ori slavă, sau moștenire pământească, și ei totuși pornesc cu un sfânt entuziasm; deși le pusese înainte groaze și chinuri și că vor merge în lume, ca oile în mijlocul lupilor.

«Veți fi duși la împărați și domni pentru numele meu și voi omori din voi», le spune Mântuitorul.

Precum știm dar, și auzirăm, sfinții apostoli nu au fost atrași de nici o speranță de mărire, ori folos material, ba din contră, li s'a pus înainte pericolul ce'i așteaptă și ei nu s'au îngrozit și nici nu s'au oprit, de a nu merge la predicare. Ar fi înfruntat ei toate acestea, dacă învierea Domnului nu le-ar fi dat acea putere Dumnezeiască...?, cum și convingerea desăvârșită cu care au uimit lumea, prin devotamentul ce l-au arătat față de Mântuitorul lumii, jertfindu-și vieța cu drag și bucurie și preferind să fie pironiți pe lemn și herăstruiți de vii, decât să tăgăduiască adevărul cunoscut de dâșii. Și dacă ei nu ar fi fost convinși, că vor petrece în veci, cu cel ce are stăpânire asupra morții și a vieții și care s'a pogorit pe pământ și a pățimit pentru izbăvirea lumii, nu ar fi avut ei o așa tărie de neînvins.

Iată dar faptul real al Invierei Domnului, care este în-

ceputul tuturor sărbătorilor de peste an și care sărbătoare se desfășoară astăzi în sufletul nostru, ca niște rase de lumină, atât peste creștinul pios, cât și peste cel stăpănit de patimile întunecului, pe care sărbătoarea învierii i le alungă, aducând bucurie și speranță de viață, la tot ce doarme înăuntrul sufletului său; căci după cum primăvara trezește păsările și deschide mugurul, dând frunze la lumină și flori și readuce la viață ființe mici amorțite, tot astfel învierea Domnului trezindu-ne, apare ca și-o primăvară pentru noi creștinii, deșteptându-ne către o nouă viață duhovnicească, de unde ne vine lumina cereștii fericiri, și desmormind în sufletul nostru conștiința datoriei, cum și cele mai învietoare sentimente și pioase cugetări, ne arată drumul vieții sigure și fericite, pe care ne ridicăm la o petrecere aleasă și plăcută lui Dumnezeu.

Căci de nimic nu se lipește sufletul nostru mai cu multă dragoste și duiosie, ca de calea cea adevărată a Evangheliei; și în năzuința de a o urma și a ne adăpa din izvorul darului ei, înfruntăm orice obstacol, ce ne ar opri sau ne-ar împiedica de a putea ajunge să gustăm din bogăția luminoaselor învățături dumnezești.

Așa sfinții apostoli și mucenici au înfruntat toate prigonirile și muncile în drumul apostolatului lor, numai ca să ne deschidă și nouă calea, către limanul fericirii veșnice, care isvorăște de acolo, unde razele soarelui eternității ne a pregătit și nouă loc, prin patima și prin învierea sa, făcându-se pe sine punte de trecere la mântuire, pe care ne-am și înălțat până la luminile nevăzutei puteri, care a orânduit și ține totul în deplină cumpană de fericire, și care se revarsă în sufletul nostru, cu o viață nouă de curăție, de pace și adevăr, cu care-l îmbracă și-l împodobește pe tot alesul său, făcându-l să plutească pe deasupra tuturor nenorocirilor și patimilor, întocmai ca și un fluture scăpat de iarna geroasă—sburând maestos—plutește în atmosfera caldă și în balsămată de mirosul florilor!

Asemenea este și creștinul cel adevărat, înarmat cu virtuți și cu fapte bune; el plutește pe deasupra tuturor nenorocirilor, având făgăduința celor mai frumoase răsplătiri, date celor ce au dus și duc o viață virtuoasă și plină de fapte și rălucitoare, care le deschide inimile și le lumi-

nează calea, spre înălțimile cereștei fericiri, de unde răsare bucuria și alinarea în toate laturile pământului.

Da! frați creștini, razele cele binefăcătoare ale învierii încălzesc sufletele și inimile celor ce le prisosesc, iar lipsurile și durerile își găsesc alinare; căci în aceste zile de înviere curge isvorul vieții, din care sufletele însetoșate sorb uitarea nevoilor și își împărtășie la lumina binefacerii ce vom face, negura sărăciei lor.

Dar când, frați creștini?... Atunci când în fața lipsurilor noi vom dosi sau ne vom încrucișa mâinile, față de cei ce și întind pe ale lor, fie el de orice neam ori credință; căci binele când trebuie să'l facem, să nu ne întrebăm cui îl facem, căci el se aruncă ca și o sămânță, fie în pământul tău propriu, fie în al vecinului tău, sau al altuia de alt neam, căci sămânța aruncată tot va crește, și și va da roade la vremea ei.

Așa dar în aceste frumoase zile să nu ne posomorâm, când vreun sarac ne cere milă, nici să'l întrebăm de ce neam este, sau de ce n'are?!...

Dar, nu numai cei ce întind mâna, au trebuință de ajutor, nu! ci sunt multe familii, care stăpânite de rușine, îndură în ascuns lipsa lor, ba la multe din ele pe lângă aceste lipsuri sunt și boli, care adaugă numărul durerilor, în aceste frumoase zile, pe care și petrece în foame și în lacrimi. Pe aceștia să'i cercetăm și la ei să mergem, spre a le indulci sărbătorile, căci rugăciunea lor la Dumnezeu, îl va milostivi să îndulcească și zilele nieței noastre.

Deosebit de acestea și multele altele, mai avem încă o datorie de îndeplinit, pe care ne-o recomandă ziua de astăzi: «Să iertăm toate pentru înviere».

Să mergem, frați creștini, la cei ce i-am supărat, să le cerem iertare; iar pe cei ce ne-au mâhnit pre noi, să-i iertăm; căci cu aceste recomandări creștinești, li vom dezarmă, de armele ce au pururea întinse spre noi, și numai având aceste împăcări sufletești, vom putea privi în câmpiile înflorite ale Evangheliei, peste care ochiul se pierde, în priveliștea plină de atâtea frumuseți, ce ne deschide tuturor orizontul viitorului pe pământ și limanul fericirii veșnice dincolo de mormânt.

Frați creștini,

Sărbătoarea învierii Domnului apare la noi într'adevăr ca un răsărit de soare, pe un cer limpede, și vestea învierii pătrunde cu bucurie în atmosfera clară și liniștită de la noi; dar peste hotarul țării noastre, ea apare înăbușită de praful și fumul tunului ucigător, iar răsunetul clopoteilor ce o vestesc, se pierde printre bubuitul mortierelor ce seceră și schilodesc mii și mii de vieți, ce erau sprinjinul părinților, fericirea familiilor și speranța viitorului. Încât ni se umple sufletul de durere, mai ales când ne gândim, că printre numărul celor căzuți sunt și frați de ai noștri, de un neam și de o lege, ce stau risipiți printre cei omorți și printre cei ce se omor!

Când ne coborâm gândirea pe scara trecutului, frați creștini, și cercetăm istoria, vedem că niciodată ura dintre popoare nu a pustiit pământul de atâtea vieți și bunuri, fiindcă torța distrugerii—de când e lumea—nu s'a purtat cu atâta furie, ură și răsbunare ca acum!

Monumente mărețe de artă religioasă—ce erau înălțate ca prinos de credință de către străbuni, au fost dărâmate de nepoții lor. Laboratoarele în care savanții lumii s'au străduit zeci de ani, pentru a găsi mijlocul cel mai eficace pentru omenire, într'o clipă de îngâmfare au fost prefăcute în ruini și cenușă, de către cine?, de acele popoare harnice, muncitoare, care se urcaseră pe scara științei, până dincolo de negura nepătrunsă de omenire, atingând cel mai înalt apogeu de cultură și de civilizație!

Popoare care erau privite ca faruri ale lumii, s'au năpustit unele asupra altora: unele prin formidabila dorință de a învinge și a supune lor totul; iar altele prin supraomeneasca putere, de a se apăra și de a nu muri ca neam și țară; și astfel astăzi se ciocnesc în zgomotul infernal al armelor, dând pământului cele mai vigouroase și mai trebuincioase vlăstări ale lor.

Aci e locul să ne întrebăm: unde sunt filosofi răsăriți din mijlocul lor, care le-au ridicat până la înălțimile aurii ale nesfârșitului senin al cerului și cari prin prisma condeiului lor le vedeau, scaldându-se întru luminile fericirii, și ca lă-

comia și ura nu vor mai fi cunoscute popoarelor secolului de față; să vină, să vadă, cum urmașii lui Cain și Abel se stâșie între dâșii și să ne explice, pentru ce această pornire vijelioasă, de a se distruge între ele!

Frați creștini,

Pe când mintea noastră ni se adâncește în priveliștea plină de măreția învierii, iar gândirea ni se învâluie pe îndepărtatele câmpii, ce țin pe ele încălestate popoare uriașe, sufletul însă trebuie să ni se înalțe către Dumnezeu și să'l rugăm, ca să ridice cât mai curând aceste pedepse slobozite pentru păcatele și zmerirea popoarelor, cari se ridicaseră până acolo, în cât se pretindeau, că numai la ele trebuie să găzduiască fericirea; iar din pedepsele slobozite asupra lor, să tragem îndreptări de cumișenie pentru ușurarea noastră, ca astfel să putem pluti pe deasupra tuturor nenorocirilor, pe care să le lăsăm lui Dumnezeu și vremilor să le potolească și alunge de la noi.

Iar noi, înaintând plini de veselie duhovnicească, prin mijlocul cântărilor învierii, ce au străbătut printre veacuri, să ne ridicăm cu sufletul spre înălțimile cereștii fericiri, acolo unde se ridică și mireasma florilor de primăvară și de unde bucuriile duhovnicești se resfrâng peste întreaga lume creștină.

Să înaintăm dar, uniți în inimi și simțiri, să înălțăm cântări de preamărire, către cel ce a înviat și a dăruit viață și celor din mormânturi, și împreună rugându-L, să învie în sufletele însetate de glorie și sânge, mila și iertarea; iar noi mergând la cei ce dorm somnul greu al nepăsării, să le zicem și lor «Hristos a înviat»; veniți cu noi la prăznuire! căci: «Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm și să ne veselim într'nsa. Amin.

PREDICA LA BUNA-VESTIRE.

(Ținută în catedrala Sf. Episcopii din Galați, la 25 Martie 1915.)

„Binevestește pământule, bucurie mare, laudați ceruri, slava lui Dumnezeu”.

Drept-credincioși creștini,

Cuvintele acestea le cântă sfânta noastră Biserică astăzi, în cinstea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, voind să arate prin ele, cât de însemnată era vestea cea bună, pe care îngerul Domnului o aducea Fecioarei Maria, atunci, când înfățișându-se înaintea ei i-a zis: «Bucură-te ceeace ești plină de dar, Domnul e cu tine, binecuvântată ești tu între femei» (Luca I, 28); și despre care fapt ne vorbește sfânta Evanghelie de astăzi.

Dar ce fel de veste era oare aceasta? Și în ce constă însemnătatea ei cea mare, pentru ca Biserica creștină să facă din ea, încă dela început, una din cele mai mari sărbători ale ei și să o prăznuiască cu atâta pompă, încât voește ca tot pământul și toate cerurile să se bucure de ea, când zice: «Binevestește, pământule, bucurie mare, laudați, ceruri, slava lui Dumnezeu».

Răspunsul la această întrebare ni-l dă tot îngerul Domnului, care spune mai departe Sfintei Fecioare: «Vei naște fiu și vei chema numele lui: Iisus. Acesta va fi mare și Fiul celui de sus se va chema, și i va da lui Domnul Dumnezeu scaunul lui David, tatăl lui și va împărăți preste casa lui Iacov în veci, și împărăției lui nu va fi sfârșit.» (Luca I, 32—33).

Dar, frați creștini, pentru a înțelege și mai bine ce însemnătate are această veste a îngerului acum 19 veacuri, ascultați următoarea istorisire asemănătoare:

Pe 'ntinsul nemărginit al mării rătăcea odată o corabie. Trecuse mult timp de când plecase dela țarm, având cârmă bună și conducător înțelept, și fiind bine îndestulată cu proviziunile trebuitoare; căci călătoria eră lungă și călătorii numeroși.

La început, totul părea că merge bine. Dar dela o vreme cugetul cel rău începă să bântue printre câțiva din călătorii acelei corăbii și, încetul cu încetul, se întinse la cea mai mare parte din ei. Pricina acestui cuget rău fu lăcomia câtorva din călători, cari nemulțumiți cu hrana, ce primeau zilnic, începură să murmure împotriva conducătorului lor. În zadar le spuse acesta, că, din pricina vântului nefavorabil, corabia avusese mai multe zile de întârziere și deci, trebuie să micșoreze puțin din hrana zilnică a fiecăruia, spre a nu suferi apoi cu toții de foame; în zadar îi sfătui, ca să asculte de povețele lui și să aibă încredere în el, căci numai astfel vor putea sfârși cu bine călătoria,—nemulțumiții începură să strige tot mai tare împotriva lui, cerându-i să le deschidă cămarile corăbiei, spre a lua ei însuși hrana lor. Conducătorul se împotrivi însă cu toată puterea acestei cereri, arătându-le că aceasta ar fi o nebunie, deoarece atunci proviziile de hrană s'ar isprăvi foarte curând. Unii din călători ascultară de cuvintele lui; alții însă nu voiră să asculte și încercară să ia cu forța ceea ce doreau. Conducătorul și ajutoarele lui însă îi respinseră, și ca pedeapsă, dete în acea zi răsvrățiților numai jumătate din hrana ce o dădura celorlalți.

Atunci o turburare și mai mare începă pe acea corabie. Cei nemulțumiți rapiră din hrana celorlalți călători, întârătară și pe aceștia împotriva conducătorului și năvălind cu toții asupra lui, îl aruncară în mare. Apoi se repeziră la cămarile corăbiei, le sparseră și, în lăcomia lor, apucă fiecare cât voi și ce-i plăcu din proviziunile strănse acolo. Odată lăcomia lor deslănțuită, ei nu mai puseră nici un friu postelor lor. Începură să mănânce și să bea fără măsură, petrecând zi și noapte în beție și dând drumul tuturor patimilor celor rele, fără a se mai îngriji de ziua de mâine.

Ajutoarele conducătorului văzând că șeful lor fusese aruncat în mare, nu voriră să conducă mai departe corabia, iar călătorii, înfuriați și amețiți de băutura, nedându-și seama de ce fac, li aruncară și pe ei în mare.

Nu mult după aceasta, însă, avură să regrete amar faptele lor: proviziunile se apropiau repede de sfârșit, iar corabia în loc să meargă către ținta călătoriei, eră purtată încoace și'n colo de valurile mării, și nimeni nu știă cum să o conducă. Câțiva, cari încercară să îndrepte pânzele, le încurcară mai rău, așa că în timpul unei furtuni catargul corăbii se rupse, iar cârma se sfărâmă. Incurând li se isprăviră și proviziunile de hrană și băutura și toți începură să sufere de foame și de sete.

Cei mai tari amenințau cu moartea pe cei mai slabi, spre a le da proviziunile lor ascunse. O groază de moarte înspăimântătoare domnia acum printre călătorii acelei corăbii. Boale cumplite începură să se ivească printre ei. Cei mai mulți nu mâncaseră și nu băuseră nimic de mai multe zile. De jur împrejur nu se vedea, decât întinsul nemai pomenit de apă, nici un semn de pământ, iar corabia rătăcea în prada vânturilor mării.

Abia acum se trezi în inima lor căința, pentru faptele ce săvârșiseră. Dar ce folos? Acum răul nu mai poate fi îndreptat. Nimeni din cei cari mai rămăseseră în corabie nu mai putea face nimic pentru mântuirea lor. Toți încercară în culmea desnădejzii să repare cârma sau să îndrepte catargul cu pânzele; dar în zadar fură toate încercările lor. Cu groază se gândeau, că, sau vor fi înghițiți de valurile mării la cea dintâi furtună mai grea, sau vor muri cu toții de foame; alt sfârșit ei nu vedeau. Mulți căzură în desnădejde și unii se aruncară chiar în mare, spre a scăpa de chinurile foamei și ale setei. Prea puțini însă erau acei cari nu-și pierduseră cu totul nădejdea. Aceștia se rugau lui Dumnezeu, și indemnau și pe ceilalți să se roage cu ei zicându-le, că de se vor ruga, Dumnezeu îi va iertă și le va trimete un mântuitor, care să-i scape dela peire. Prea puțini ascultară de acest îndemn.

Totuși, o idee nouă străbătu prin mintea lor: ideea unui

mântuitor. De această idee se agăţară acum mulţi din ei cu cele din urmă puteri ce le dădea desnădejdea. Acest mântuitor însă nu putea veni decât din afară: şi ei nu vedeau în jurul lor decât marea, şi iar marea, care nu însemnă decât peirea lor.

Fraţi creştini,

Această corabie cu aceşti călători este un tablou, este o asemănare foarte apropiată a omenirii de acum 19 veacuri.

Acea omenire avusese odată o lege şi un Dumnezeu. Pe Dumnezeu însă îl îndepărta-se de mult din inima sa, iar legea lui o părăsise, spre a se putea dedă fără frâu pornirilor celor rele. Pierzând această lege şi uitând pe Dumnezeu, omenirea a pierdut conducerea vieţii sale. Fără cârmă şi fără conducător, ea ajunsese acum 19 veacuri la desnădejde şi la peirea ei morală. În zadar, procerii vechi le aduceau aminte din timp în timp de Dumnezeu şi legea lui. Ei s'au nu erau ascultaţi sau erau omorâţi asemenea ajutoarelor conducătorului corabiei. În zadar înţelepţii şi filozofii vechi încercară să dea omenirii legi de viaţă şi de conducere; încercările lor avură acelaş rezultat ca al călătorilor ce voiră să repare cârma şi catargul corăbiei rătăcitoare. Omenirea toată eră supusă celor mai tari şi nu ascultă decât de frica lor. Eră o turmă de fricoşi, fără voinţă şi fără nici un ţel de viaţă, alergând încoace şi'n colo, după cum eră mânăta de unul sau de altul din stăpânitorii ei, asemenea corăbiei ce rătăciă în voia valurilor mării. Dar deodată, un svon pătrunde în această turmă de oameni: Vine Mântuitorul, care să-i scape din robie. Mulţi se agaţă de această ultimă speranţă, mulţi rămân însă fără nădejde, caşi mai înainte. Acest Mântuitor însă nu putea veni din mijlocul acelei omeniri, după cum corabia rătăcitoare nu putea fi mântuită de nimeni din călătorii ei. Mântuitorul trebuia să vină din afară, din altă lume.

Acum să ne inchipuim, că unul din călătorii corăbiei rătăcitoare zăreşte de departe pânzele unei alte corăbii, ce s'ar apropia de ei.

Oare ar fi fost cu puțință o veste mai bună, o bucurie mai mare pentru toți acei nenorociți călători holnavi, desnădăjduiți și nemâncăți de zile întregi?

Tot asemenea bucurie mare trebuie să ne închipuim, că a fost și pentru omenirea de acum 19 veacuri la vestea sosirii Mântuitorului ei.

Frați creștini,

Astăzi prăznuim tocmai această zi sfântă și de bucurie a Bunei-Vestiri. Adică ziua când Dumnezeu a trimis omenirii vestea cea bună a apropiatei veniri a Mântuitorului ei.

Astăzi Îngerul Domnului vestește—acum 19 veacuri—Fecioarei Maria din Nazaretul Galileii nașterea lui Iisus, Fiul celui prea înalt, Mesia cel așteptat și făgăduit de Dumnezeu prin proroci.

Ziua aceasta a fost prăznuită de popoarele creștine, încă dela început, ca una din sărbătorile cele mai mari, ca zi de bucurie sufletească și de reinvierea nădejdiei unei noi vieți mântuitoare.

«Astăzi—, zice sfânta noastră Biserică în una din cântările ei,—este începătura mântuirii noastre și arătarea tainei cei din veac. Fiul lui Dumnezeu, fiu Fecioarei se face și Gavriil darul bine-l vestește» (Troparul serbarei).

Cu bucurie creștinească să prăznuim ziua de astăzi; dar totodată această zi să ne reamintească și de acele timpuri grele, când omenirea se sbătea fără nădejde în fața pierzării, după ce se lepădase de legea ce i-o dăduse Dumnezeu. Iar reamintirea acelor timpuri să ne servească de învățătură, pentruca să nu se întâmple și cu noi ceea ce s'a întâmplat cu acele popoare, care uitaseră de Dumnezeu și de învățătura lui. Alt mântuitor nu ne va mai trimite Dumnezeu și de vom părăsi legea lui, descoperită nouă prin Fiul său, Iisus Hristos, atunci vom peri întru fărădelegile noastre, căci zice Mântuitorul: «De n'aș fi venit și n'aș fi grăit lor, păcat n'ar avea; iar acum răspuns n'au pentru păcatul lor». (Ioan XV, 22).

Această învățătură, această lege nouă, ce ni s'a încredințat de Mântuitorul nostru, să nu o nesocotim, să nu o pierdem, cum și-au pierdut multe popoare legea lor,

pentru că atunci nenorocirea noastră ar fi asemenea, ba încă poate mai fără nădejde, ca a nenorociților călători din corabia rătăcitoare fără cârmă și fără conducător.

Ci amintindu-ne de experiența dureroasă a acelor neamuri, care au nesocotit și și-au părăsit legea, să căutăm a păstra cu sfințenie credința noastră, legea și obiceiurile noastre creștinești, singurele puteri, cari ne au susținut până acum și care ne pot susține și de acum înainte cu tărie, pe fiecare în parte și pe toți laolaltă ca popor, mai ales în împrejurările grele, în care trăim astăzi, când, ca și corabia rătăcitoare suntem incunjuțați din toate părțile de valuri furioase, care amenință barca neamului nostru. Și dacă, într'adevar, noi n'am ajuns încă în starea acelor popoare, care s'au lepădat de Dumnezeu și de legea lui, dacă nu am ajuns până acum ca acei călători nesocotiți, despre care v'am istorisit, că și-au aruncat pe conducătorii lor în mare, apoi aceasta se datorește mai ales faptului, că poporul nostru, în majoritatea lui, trăește încă în legea și întru frica lui Dumnezeu, despre care psalmistul ne spune, că e începutul înțelepciunii.

Dar, din nenorocire, fraților, sunt și de acei, cari nu vor să știe nici de Dumnezeu, nici de pedeapsa lui și cari caută să arunce sămânța vrăjbei și a desbinării între noi, tocmai în aceste vremuri vitrege, când mai mult ca totdeauna trebuie să fim strânși uniți în jurul șefului statului și a conducătorilor noștri. Și ce e mai trist, e că mare parte din aceia nu sunt numai streinii de neamul și legea noastră, ci sunt chiar din mijlocul nostru, frați cu noi de un sânge și de o lege; aceștia vânzându și conștiința lor, se fac uneltele streinilor, cari vorsc peirea noastră, și caută ca prin publicații mincinoase și prin diferite alte mijloace, unele mai nedemne ca altele, să arunce discordia între noi, atacând pe conducătorii noștri, încercând să înșele opinia publică și să o ațâțe împotriva celor cari cu înțelepciune conduc cârma țării, spre împlinirea năzuințelor neamului nostru. Unii ca aceștia nu pot fi socotiți decât ca oameni fărădelege și fără de Dumnezeu, căci lucrează cu bună știință și fără mustrare de cuget împotriva neamului lor, căutând să aducă prin desbinare asupra țării, soarta ce au avut-o din această cauză și alte po-

poare. De aceia nu numai, că nu trebuie să dăm ascultare vorbelor acestora, ci dacă ei se îndărătnicesc până la urmă pe calea, ce au apucat, să ne îndepărtăm de ei, considerându-i, «ca pe niște păgâni și vameși», cum ne spune Mântuitorul să facem cu cei greșiți, cari nu vor să se îndrepte din rătăcirea lor.

În schimb să avem credință în ajutorul celui Atotputernic, care precum ne-a păzit în trecutul nostru, așa ne va păzi și în timpurile de față.

Să avem încredere în conducătorii noștri și să ascultăm de sfaturile lor, căci, după cum ne spune Sf. Apostol Pavel, «nu este stăpânire fără numai dela Dumnezeu și stăpânirile cari sunt, dela Dumnezeu sunt orânduite» (Rom. XIII, 1).

În fine să avem nădejde în Dumnezeu, căci precum în timpurile celei mai mari decăderi a omenirii, El a trimis, la timp, vestea cea bună a venirii unui Mântuitor, tot așa și acum, în timpul celei mai cumplite urgii din câte a văzut omenirea, ne va trimite, la vreme, vestea cea bună a trecerii uraganului ucigător de astăzi și sosirea unei ere de pace și liniște, ce va domni peste popoarele mari și mici ale pământului, și care popoare, după aceasta, vor trăi în înfrățire unele cu altele, dezvoltându-se și propășind fiecare în libertate și fără teamă de cutropire din partea altora.

Atunci pacea lui Dumnezeu va domni peste lume, căci «Dumnezeu—zice Sf. Scriptură, nu este al turburării, ci al păcii (I Cor. XIV, 33).

Atunci numai oamenii vor putea fi vrednici de cuvintele Mântuitorului: «Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema».

Drept slăvitori creștini.

Am spus, că trebuie să ascultăm de conducătorii noștri, căci ei sunt orânduți de Dumnezeu, ca să cărmuiască peste oameni. Dar pe lângă această ascultare, în anumite ocaziuni, noi arătăm conducătorilor noștri dragostea și recunoștința, ce le o datorăm, pentru purtarea de grijă și

osteneala, cu care ei se nevoesc pentru binele nostru, al tuturor.

O asemenea ocaziune, Frați Creștini, ni se prezintă astăzi, pentru a ne manifesta sentimentele noastre de fii sufletești, către părintele și conducătorul nostru duhovnicesc, către bunul păstor, care poartă grijă de noi și are răspunderea sufletelor noastre, adică către Prea Sfințitul și de Dumnezeu iubitorul Episcopul nostru Nifon, care astăzi împlinește 20 de ani, de când servește cu vrednicie Bisericii și neamului nostru, ca Arhiepiscop, și 6 ani de când păstorește cu înțelepciune ca Episcop această de Dumnezeu păzită eparhie dela gurile Dunării de Jos.

De aceea astăzi, în semn de dragoste și recunoștință fiiască către Prea Sfinția Sa, noi toți fiii sufletești ai Prea Sfinției Sale să unim împreună rugăciunile noastre și îndreptându-le către bunul Dumnezeu, să-L rugăm a-I dăruia zile bune și îndelungate, bună sporire întru conducerea turmei cuvântătoare pe calea mântuirii și să-L păzească,—spre binele și propășirea Bisericii și neamului nostru,—sănătos, întru mulți ani, Amin.

Economul Gr. Costea.

preot la catedrală și profesor la Seminarul sf. Andrei din Galați.

DONAȚIUNI.

Se aduc mulțămiri publice d-lui D. G. Vasiliu din com. Comana jud. Vlașca care a binevoit a dona bis. din acea localitate, o candelă de argint cu 3 trichere în valoare de 55 lei.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Ioan Roșca, veteran și proprietar în orașul Caracal, care a contribuit cu suma de lei 187 și 50 bani pentru cumpărarea unei cruci de aur pentru biserica Sfântul Ierarh Nicolae din Caracal, un felon și un epitrahil.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor de mai jos, domiciliate în comuna Titu, cari au binevoit a contribui la reparația bisericii din parohia Titu-Nou și anume: Dl. Zenovie Moșoiu 5000 lei. D-na Olimpia T. Spirescu 1500 lei. Primăria comunei Titu 1500 lei. D-na Cristina Cr. Panait 500 lei. Dl. Iani Nicolaide 400 lei. Dl. Alecu Oprescu 120 lei. Dl. Ioan D. Nițescu 100 lei. D-na Maria P. Calavrezu 100 lei.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Florea Fl. D. Negreț și soției sale Ana din comuna Dobridor, județul Doljiu, care a dăruit bisericii din acea comună următoarele sfinte odoare: sf. potir, sf. disc împreună cu steluța, copia și lingurița, toate de argint, în valoare de 540 lei.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Iorgu Dumitrescu și soției sale Polina din parohia Ionești, jud. Gorjiu, cari au dăruit bisericii din acea parohie Sf. Evanghelie legată în argint de China și o cădelniță de acelaș metal, în valoare de 200 lei.

Se aduc mulțămiri publice persoanelor, cari au dăruit bis. din satul Gârlești, com. Ghercești, jud. Doljiu, odoare sfinte și anume: Pr. I. Constantinescu, un chivot de argint de China în val. de lei 25; d. I. Ciucă, un sfeșnic de nichel argintat pentru sfânta Masă în val. de lei 10; și d. N. Ciucă, o candelă de cositor în val. de lei 8 pentru icoana Domnului Iisus Hristos.

Se aduc mulțămiri publice d-lui R. Vulcănescu și soției sale Ana, din parohia Pieleștii, jud. Dolj, cari au dăruit bis. din acea parohie, un rând de veșminte preoțești, o dveră pentru ușile împărătești și un acoperemânt pentru iconotas, toate în val. de 300 lei, precum și suma de 100 lei pentru cumpărarea a două sfeșnice de bronz.

Se aduc mulțămiri publice pr. Teodor Ștefănescu, parohul parohiei Gura-Motrului din jud. Mehedinți, care a dăruit bis. din acea localitate următoarele sfinte odoare: Un policandru de bronz aurit în val. de 800 lei, un chivot de metal alb argintat în val. de lei 90, un candelabru de metal alb argintat în val. de lei 35 și două sfeșnice de metal alb argintat pentru Sfânta Masă în val. de lei 40.

Se aduc mulțămiri publice d-lui doctor I. H. Oreviceanu din București, care a dăruit bis. din parohia Orevița, jud. Mehedinți suma de lei 200.

Se aduc mulțămiri publice d-nei Elena Constantin Cezianu, care a dăruit bis. Sfinții Impărați Constantin și Elena—Obedeanu,—din orașul Craiova, un rând de veșminte bisericesti în val. de 500 lei; precum și d-nei și d-lui Nae M. Vișoreanu, cari au dăruit aceleleaș bis. o masă de lemn cu grilaj în val. de 50 lei.

Se exprimă mulțămiri locuitorilor: Ion Rădulescu și Ioan Oancea, cari au dăruit bis. din parohia Răsucenii de Sus din jud. Vlaşca, un steag în valoare de 140 lei.

Se aduc mulțămiri publice d-lui Vasile Cristescu, care a dăruit bis. Iancu Nou din Capitală un steag în val. de 120 lei.

Se aduc mulțămiri d-lui D. Stoenescu, proprietar în comuna Găvănești, jud. Romanați care a dăruit bisericii din acea comună stofă pentru un rând complet de haine preoțești.

Se aduc mulțămiri publice, locuitorilor Marin D. Răsteanu și Maria D. Negreț din com. Dobridor, jud. Dolj, cari au dăruit bis. din localitate trei covoare în valoare de 65 lei.

Se aduc mulțămiri publice următorilor pioși creștini cari au făcut donații la bis. din com. Pietroșani jud. Muscel și anume: Gh. Nica Nicolae un rând de odăjdii în valoare de 220 lei și P. I. Petrescu, sfinte vase în val. de 170 lei.

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

Strada Principatele-Unite No. 60. București

CATALOG

De Cărțile (tipărite cu litere latine) se pot procura de la această Tipografie. Cele de ritual sunt aprobate de Sf. Sinod al Sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

No. curent	TITLUL CĂRȚEI	VALOAREA						
		Broșată		Legată în piele		Legată în piele și pânză		Cheltuieli de Transport
		L.	B.	L.	B.	L.	B.	
1	Acatister	1,50	4 50	3 -	-	90		
2	Aghiazmatar	5 -	-	5 50	-	90		
3	Arhieraticon	4 -	9 -	6 50	-	90		
4	Autocefalia Bisericii Române	-	50	-	-	1 50		
5	BIBLIA ed. sf. Sinod, pe hârtie de cârpă	15 -	-	-	-	1 50		
6	pe hârtie din cârpă și celuloză	10 -	-	-	-	1 50		
7	pe hârtie din celuloză	4 -	-	-	-	1 50		
	Vanzătorilor se acordă rabat 10%							
8	Biblia de Buzău (cu litere vechi)	6 -	-	-	-	1 40		
9	Canonul, Acatistul și Vieata Sf. Ecaterina	-	50	-	-	60		
10	Carte de Rugăciune ed. II. 1911	1 30	-	-	-	80		
11	Cauzele urei creștinilor contra Armenilor	1 -	-	-	-	40		
12	Didahii (Invățături) de Ilie Meniat	3 -	9 -	5 50	-	1 00		
13	Gazanie	8 -	14 -	11 50	-	1 40		
14	Evanghelia ed. IV.	12 -	19 -	-	-	40		
15	Evhologiu	8 -	13 -	11 -	-	90		
16	Evanghelia în 16 limbi (de la a doua înviere)	1 -	-	2 -	-	60		
17	Expunerea Doctrinei	1 -	-	-	-	60		
18	Iconografia	4 -	-	-	-	70		
19	Legea organică și Regulamentele Sf. Sinod	1 -	-	-	-	90		
20	Liturghia Sf. Ioan Gură-de-Aur	-	50	-	1 50	90		
21	Liturghia	4 -	9 -	6 50	-	90		
22	Mărturisirea ortodoxă	1 25	-	-	-	60		
23	Mineele (un corp)	100 -	160 -	130 -	-	6 00		
24	Un volum din Minee	15 -	15 -	12 50	-	1 40		
25	Monastirile și Bisericele din România	2 -	-	-	-	1 70		
26	Noul Testament	1 50	-	-	-	90		
27	Orologiul cel mare	20 -	27 -	25 -	-	40		
28	<i>Orologiu mic</i>	3 50	7 50	6 -	-	90		
29	Panihidă (Rânduiala Parastasului)	1 -	-	2 -	-	60		
30	Parachisul Sf. Dumitru Izvoritorul de Mir	1 -	-	-	-	90		
31	» Sf. Filoteia	1 -	-	-	-	90		
32	<i>Penticostar</i>	7 -	12 -	9 50	-	90		
33	Predicator (fragment) de In. Moisiu	-	50	-	-	90		
34	Prohodul Domnului	1 -	-	2 -	-	90		
35	<i>Psaltirea mare ed. V.</i>	3 -	8 -	5 50	-	90		
36	<i>Psaltirea mică ed. III.</i>	1 -	-	2 -	-	90		
37	Pâinea spre fînță (fără rabat)	-	10	-	-	40		
38	Rânduiala Proscomidiei (tablou)	-	50	-	-	40		
39	Slujba Învierii	-	50	5 -	3 80	70		
40	Slujba Sfințirii steagului	-	50	-	-	50		
41	Stadiu despre Ierarhie	-	50	-	-	90		

SPRE ȘTIINȚA

Comitetul redactor al Revistei „Biserica Ortodoxă Română” se compune din: P. S. Arhiereu Teofil M. Ploceșteanu, D-nii: Dr. Petru Gărboviceanu, Dr. Mih. Popescu, Badea Mangăru, Dr. Drag. Demetrescu și Dr. I. Mihăilescu.

Toată corespondența privitoare la Tipografie și la Revistă precum și banii, se vor înainta cu adrese separate: P. S. Arhiereu Melchie Constanțeanul, Directorul Tipografiei și Revistei „Biserica Ortodoxă Română”, Str. Principatele-Unite No. 60. București. — *Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.*

Abonamentele la revistă se fac pe câte un an. Prețul abonamentului pe un an este de 10 lei în țară; iar în străinătate 12 lei.

Abonații cari nu vor primi numerile regulat, vor reclama de-a dreptul P. S. Arhiereu Melchie Constanțeanul, Directorul Tipografiei.

Scrisorile nefrancate nu se primesc.

La Tipografia Cărților Bisericești se află de vânzare următoarele cărți particulare:

Istoria Bisericească de Eusebiu al Cezareei, traducere de I. P. S. Iosif Gheorghian. Prețul 3 lei.

Istoria Bisericească de Sozomen, traducere de același. Prețul 3 lei.

Sf. Vasilie, traducere de același. Prețul 2 lei.

Istoria Bisericească de Evagrie, traducere de același. Prețul 2 lei.

Istoria Bisericească de Sozrat, traducere de același. Prețul 3 lei.

Papalitatea Schismatică sau Roma în raporturile sale cu Biserica Ortodoxă, traducere de același. Prețul 2,50

Luterani și Greci-Ortodoxi, traducere de același. Prețul 0,50 bani.

Note și Meditațiuni asupra Psalmilor, în 3 vol., de P. S. Episcop de Argeș Gherasim Timuș. Prețul 10 l.

Tipic, de P. S. Gerasimu Safrinu Episcop al Romanului. Prețul 1 leu.

De același: *Legea și poruncile lui Dumnezeu*, traducere. Prețul 0,75 b.

De același: «Monahii sunt gloria Bisericii lui Hristos», disertație. 10 b.

De același: «Slavoslovie» pe opt glasuri. Prețul 20 bani.

De același: «Culegere de cântări bisericești». Prețul 1 leu.

Evanghelia sau Vieța și învățătura Domnului nostru Iisus Hristos, de Melchisedec. Prețul 2 lei.

Ermeneutica Biblică, ed. II, de Dr. C. Chiricescu. Prețul 2 lei.

Călânza Predicatorului, de Dr. C. Chiricescu și Icon. Const. Nazarie. 5 l.

Apologetica Creștină, traducere de Icon. C. Nazarie. Prețul 6 lei.

De P. S. Arhiereu Antim P. Botoșeneanu, au apărut următoarele cărți de lectură cu conținut religios moral: — *Patericul* 6 lei. — *Cașulețul cu flori*. 1 leu 25 bani. — *Dorința împlinită*, 50 bani. — *Martirul Sebastian* 1,30. — *Ajunul nașterii Domnului* 1 leu. — *Tinărul din Nysa* 1 leu. — *Valea din Almeria* 1,30.

Lupta contra scrierilor imorale de Arhim I. Scriban, 1 leu. — *idem Două apărări idem* 0,50 bani. — *Șasezeci și cinci predici populare* 4 lei, Cartonată 5 lei. Dela aceste cărți P. P. C. C. Protoierei și D-nii librari nu beneficiază de rabat.

Combaterea principalelor învățături adventiste de Icon. C. Nazarie, Prețul 1,40 bani.

Teologia Dogmatică vol. II, III, IV și V, traducere după Silvestru de Canev. Prețul 12 lei.

Noul Testament, partea I, *Evangheliile*, de P. S. Solronie Craioveanu. Prețul 4 lei.

Noul Testament prescurtat, de P. S. Solronie. Prețul 3 lei.

De Pr. N. Runceanu; *Bunul preot* 0,25 *Predici la sărbători* 1 leu. *Povestire de Paști* 0,50. *Păcatul necredinței* 0,20

Vieța religioasă a Românilor de D. Stănescu. Prețul 4 lei.

Episcopul Melchisedec. *Viata și activitatea lui* de C. C. Diculescu. 3 lei.

De același: «Din corespondențele Episcopului Melchisedec» Prețul 1,50 bani.

Schitul Crasna, de Al. Ștefulescu. Prețul 2 lei.

Monastirea Tismania de Al. Ștefulescu. Prețul 4 lei.

De același: *Monastirea Strâmba*. Prețul 2 lei.

De același: *Monastirea Polovragi*. Prețul 2 lei.

Biserica Stavropoleos de generalul P. V. Năsturel. Prețul 2 lei.

Încercări de Literatură Bisericească de Icon. Ilie Theodorescu. 6 lei. *Cincizeci cuvântări bisericești* 3 lei.

Predici Intitulate: «Pășune Duhovnicească» de P. S. Arhiereu Evghenie Piteșteanu. Prețul 7 lei.

Mântuirea Păcătoșilor. Pr. 4 lei.